Ο ΦΟΙΝΙΞ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ Α'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΙΒ'. ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1854.

ΕΤΟΣ Α'.

Συντάκται:

ΚΑΝΤΑΣ ΙΕΡΕΥΣ ΦΩΤΙΟΣ
ΦΙΛΗΤΑΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ.
ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν.
ΣΑΚΕΛΛΑΡΘΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.
ΒΡΑΪΛΑΣ ΠΕΤΡΟΣ.
ΙΔΡΩΜΕΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛ.
ΛΑΖΑΡΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.
ΖΑΒΙΤΖΙΑΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.
ΛΑΒΡΑΝΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ.
ΤΥΠΑΛΔΟΣ ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ.
ΚΟΓΕΒΙΝΑΣ ΑΓΓΕΛΟΣ.
ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.
ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν.

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ,
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΡΜΗΣ
Α. Τερζάκη καὶ Θ. Ῥωμαίου.

1854.

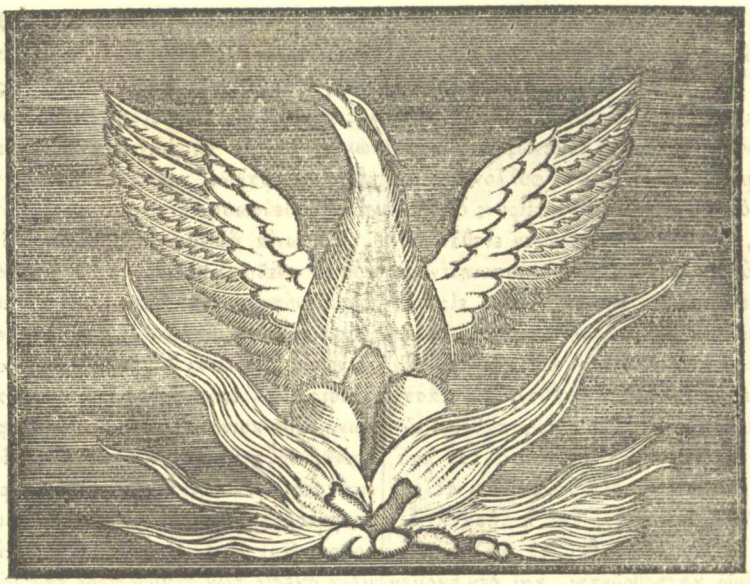

Ο ΦΟΙΝΙΞ

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΙΒ'. ΤΟΜΟΣ Α'. ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1854.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΦΟΙΝΙΚΟΣ.

Μὲ τὸ παρὸν φυλλάδιον συμπληροῦται τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ ΦΟΙΝΙΚΟΣ. Πιστοὶ εἰς τὰς ὑποσχέσεις μας καὶ ἀμετάτρεπτοι εἰς τὸν σκοπόν μας, θέλομεν ἐξακολουθήσει τὴν δημοσίευσιν τοῦ περιοδικοῦ μας, εὐγνωμονοῦντες διὰ τὸ παρελθὸν καὶ μὴ ἀπελπιζόμενοι διὰ τὸ μέλλον. Τὰς δυσκολίας τοῦ ἔργου δὲν παρεγνωρίσαμεν ἀπ' ἀρχῆς· ἠξεύρομεν ὅτι ἡ ὑλικὴ συνδρομὴ εἰς κοινωνίας, οἵα ἡ ἰδική μας, εἶναι ἐξ ἀνάγκης πολὺ περιωρισμένη· καὶ ἐὰν ἐμελετούσαμεν ἐπωφελῆ κερδοσκοπίαν, βεβαίως δὲν ἠθέλομεν ἀναλάβει τὴν ἔκδοσιν φιλολογικῆς ἐφεμερίδος. Ἐπιθυμοῦντες ὄχι νὰ ζῶμεν πολυτελῶς ἢ νὰ θησαυρίζωμεν ἐκ τῶν ἔργων μας, ἀλλὰ ν' ἀποζῶμεν καὶ νὰ μὴ ἤμεθα εἰς βάρος τῶν ἄλλων, ἀπεφασίσαμεν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν τύπωσιν ἐφημερίδος δυναμένης νὰ παραγάγῃ περισσοτέραν ἠθικὴν ὠφέλειαν εἰς τὴν κοινωνίαν, ἢ χρηματικὴν εἰς τὸ ἄτομόν μας. Πρὸς τοῦτο προσεκαλέσαμεν ὅλους τοὺς λογίους, παντὸς εἴδους καὶ πάσης τάξεως, παλαιοὺς καὶ νέους, ἡμεδαποὺς καὶ ἀλλοδαποὺς, Κερκυραίους καὶ μὴ, Ἰονίους καὶ μὴ Ἰονίους, Ἕλληνας αὐτόχθονας καὶ ἑτερόχθονας, γνωστοὺς καὶ ἀγνώστους, καὶ τοῖς εἴπομεν. Ἰδοὺ χώρα οὐδετέρα ἐν μέσῳ ὑμῶν, κονίστρα ὅλως ἀνεξάρτητος τῆς πολιτικῆς, ἀνωτέρα αὐτῆς καὶ ἀπαθεστέρα καὶ ἡσυχωτέρα, ἰδοὺ στάδιον ἀνοικτὸν, ἰδοὺ εὐτελὴς λυχνία, τὴν ὁποίαν αἱ ἀσθενεῖς ἡμῶν χεῖρες προσπαθοῦν ν' ἀνυψώσωσιν, ἀλλ' ὑμεῖς δύνασθε διὰ τοῦ ἐλαίου σας νὰ κάμητε λαμπρὰν καὶ ἀκτινοβόλον, πρὸς φωτισμὸν τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων καὶ πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν ὅλως ἰδικήν σας. Καὶ ὑλικὴν μὲν ἀμοιβὴν ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν νὰ σᾶς δώσωμεν, διότι καὶ ἡμεῖς στερούμεθα· ἠθικὴν δὲ, καὶ πλήρη καὶ εἰς τὰς εὐγενεῖς ψυχὰς ἀρκετὴν, θέλετε λάβει διὰ τῆς συνειδήσεώς σας, διὰ τῆς ὑπολήψεως, διὰ τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τιμῆς καὶ ἀγάπης τοῦ ὑφ' ὑμῶν εὐεργετουμένου κοινοῦ. Ἀφ' ἑτέρου πολλὰ δὲν ἀπαιτοῦμεν· τὰ μεγάλα καὶ σοφὰ ἔργα, τὰ πολύτιμα κειμήλια τοῦ θησαυροῦ σας, τὰ εὐοσμώτερα ἄνθη τοῦ ἡμετέρου παραδείσου, οἱ ἀδάμαντες καὶ οἱ μαργαρῖται μενέτωσαν πρὸς κόσμον ἰδικόν σας, καὶ ἂς συνυφανθῶσι μὲ τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον τῶν σπουδαιοτέρων συγγραμμάτων σας· ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς ἐκ τοῦ περισσεύματος δύνασθε νὰ εὐεργετήσητε, καὶ τὸ δημόσιον νὰ τέρψητε ὠφελίμως καὶ νὰ εὐφράνητε μὲ τὰ προανακρούσματα τῶν μουσικωτέρων ἔργων σας. Πρὸς δὲ τοὺς νέους ἐπίσης ἀπετάνθημεν, καὶ τοῖς εἴπομεν· ὅστις ἐξ ὑμῶν συναισθάνεται ἐν ἑαυτῷ κά-

ποιαν ἱκανότητα, κἄποιαν δύναμιν, καὶ θέλει νὰ κάμῃ τὰς πρώτας δοκιμὰς τῆς εὐφυΐας του, ἂς λάβῃ τὸν κάλαμον ἀνὰ χεῖρας καὶ ἂς μᾶς συνδράμῃ· τῷ προσφέρομεν φιλικὴν καὶ ἐνθαῤῥυντικὴν ὑποδοχήν.

Καὶ πρὸς ἐκείνους μὲν οἵτινες εὐμενῶς ἐδέχθησαν τὴν πρόσκλησίν μας, τιμήσαντες τὸ φύλλον μας μὲ ἄρθρα, ἔστω καὶ ὀλίγα καὶ μικρὰ, ἀπείρους ὁμολογοῦμεν χάριτας, καὶ διὰ βίου θέλομεν εἶσθαι εὐγνώμονες καὶ ὑπόχρεοι. Πρὸς δὲ τοὺς ἀποποιηθέντας δὲν μνησικακοῦμεν, καὶ δὲν ἀπελπιζόμεθα, εἰς πᾶν ἄλλο ἀποδίδοντες τὴν ἄρνησίν των ἢ εἰς ἀνικανότητα ἢ ἰδιοτέλειαν ἢ ἀδιαφορίαν· καὶ ἔχοντες τὴν πεποίθησιν ὅτι εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν, εἰς πᾶσαν κοινωφελῆ ἐπιχείρησιν, εἰς πᾶσαν προσπάθειαν εὐσυνείδητον καὶ σταθερὰν καὶ ἐπίμονον, ἐὰν κατ' ἀρχὰς δὲν μειδιᾷ ἡ τύχη, δὲν λείπει ἐπὶ τέλους ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔπαινος καὶ ἡ ὑποστήριξις τῶν ἀνθρώπων. Γνωρίζομεν ὅτι τὰ καλὰ πόνῳ κτῶνται καὶ χρόνῳ κατορθοῦνται, καὶ δὲν ἔχομεν τόσην κακὴν ἰδέαν τῶν συγχρόνων μας, ὥστε νὰ φοβηθῶμεν, ὅτι τὸ πολίτιμον δικαίωμα τῆς διὰ τοῦ τύπου ἐλευθέρας τῶν δοξασιῶν ἐκφράσεως, τὸ ὁποῖον παρήγαγεν ἀλλαχοῦ τόσους πολυτίμους καρποὺς καὶ δι' οὗ ἐφωτίσθησαν, ἡμερώθησαν, εὐημέρησαν καὶ ἐδοξάσθησαν ἄλλαι κοινωνίαι, θέλει μείνει παρ' ἡμῖν ἄκαρπον καὶ ἄγονον καὶ ἀτελεσφόρητον πρὸς θλῖψιν τῶν φίλων μας καὶ εὐχαρίστησιν τῶν ἐχθρῶν μας. Ἐλπίζομεν ἀφ' ἑτέρου ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ πλέον ἀδιάφοροι θέλουν ἐννοήσει ἐπὶ τέλους τὴν ἀλληλεγγυότητα, ἥτις συνδέει τὰ ἄτομα πρὸς τὴν κοινωνίαν καὶ τὰς διαφόρους μερίδας μιᾶς κοινωνίας, ἑνὸς ἔθνους πρὸς ἀλλήλας. Ὁ ὠφελιμώτερος καρπὸς τοῦ πολιτικοῦ βίου, καὶ τὸ πλέον ἀναμφίβολον ἐξαγόμενον τῆς πολιτικῆς πείρας, εἶναι ἡ βράδιον ἢ τάχιον ἀποκτωμένη πεποίθησις, ὅτι τὸ ἄτομον χωρὶς τῆς κοινωνίας εἶναι μηδὲν, καὶ ὅτι εἰς τὸ γενικὸν καλὸν δύναται μόνον νὰ εὕρῃ ἕκαστος πολίτης καὶ τὸ ἴδιον συμφέρον καὶ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἐγγύησιν τῶν ἰδίων δικαιωμάτων. Καὶ καθὼς ἡ πεποίθησις αὕτη εἶναι τὸ ἀσφαλέστερον δεῖγμα τῆς πολιτικῆς ὡριμότητος, οὕτως ἡ σύμφωνος πρὸς αὐτὴν διαγωγὴ εἶναι ὁ ἀνώτατος βαθμὸς τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς. Παραπονεῖται, φέρ' εἰπεῖν, ὁ λόγιος, ὅτι ἡ ἱκανότης του δὲν ἀναγνωρίζεται, ὅτι δὲν τιμᾶται τὸ ἔργον του, ὅτι παραμελεῖται καὶ παραγκωνίζεται ὡς μέλος ἄχρηστον τῆς κοινωνίας, καὶ οὔτε ἐμψυχόνεται ὡς ἔπρεπεν, οὔτε ἀνταμείβεται κατ' ἀξίαν. Ἀλλὰ ποῖον δραστηριώτερον μέσον δύναται νὰ μεταχειρισθῇ, ὅπως καὶ τὸ κοινὸν κακὸν θεραπεύσῃ καὶ τὰς νομίμους ἀπαιτήσεις του δικαιώσῃ, παρὰ τὴν διὰ τοῦ τύπου ἀκατάπαυστον ἐπὶ τοῦ δημοσίου πνεύματος ἐνέργειαν, δι' ἧς καὶ μόνης καὶ ὁ ἔρως τῆς μαθήσεως ἀναπτύσσεται, καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς ζῆλος διεγείρεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν φώτων ζωηρότεραι γίνονται, καὶ αἱ ὑπὲρ τῆς νοητικῆς προόδου προσπάθειαι καὶ θυσίαι εὐκολώτερον ἐκτελοῦνται; Ὅ,τι δὲ λέγομεν περὶ λογίων, ἐφαρμόζεται ἀναλόγως καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας κοινωνικὰς τάξεις, αἵτινες μόνον διὰ τῆς κοινωνίας καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ δύνανται νὰ ἀναπτυχθῶσιν ἀσφαλῶς, νὰ πλουτήσωσι, νὰ φωτισθῶσι, νὰ προοδεύσωσι.

Κοινωνία δὲ δὲν ὑπάρχει ὅπου δὲν ὑπάρχει δημόσιον πνεῦμα· καὶ τοῦτο δὲν μορφόνεται εἰμὴ διὰ τῆς κοινότητος τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν παραγομένων αἰσθημάτων. Ἡ ἄνευ δημοσίου πνεύματος κοινωνία δὲν εἶναι λογικῶν καὶ ἠθικῶν ὄντων συμβίωσις, ἀλλ' ἐπιπρόσθεσις ἀτόμων καὶ ἀγέλη δούλων. Ἡ δὲ κοινότης τῶν ἰδεῶν κατορθοῦται διὰ τῆς κοινῆς συζητήσεως τῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, γενικῶς ἢ μερικῶς, ἀφῃρημένως ἢ συγκεκριμένως ἀναφέρονται εἰς τὰ κοινωνικὰ συμφέροντα. Καὶ ἡ μὲν ἄμεσος καὶ μερικὴ καὶ συγκεκριμένη σχέσις τῶν ἀρχῶν πρὸς τὰ πράγματα εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῶν πολιτικῶν ἐφημερίδων, αἵτινες σκοποῦσι τὴν ἄμεσον αὐτῶν ἐφαρμογὴν καὶ πραγματοποίησιν· ἡ δὲ ἔμμεσος καὶ γενικὴ καὶ ἀφῃρημένη εἶναι τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐφημερίδων ἡ ὕλη, ἡ δι' αὐτῶν προπαρασκευαζομένη, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὰ πνεύματα τῶν πολιτῶν, ἵνα μεταβληθῇ ἐν καιρῷ εἰς ἐξωτερικὰς πράξεις, εἰς θεσμοὺς καὶ εἰς νόμους. Τὰ δύο ταῦτα εἴδη τῆς ἐφημεριδογραφίας δὲν εἶναι λοιπὸν οὔτε ἀνεξάρτητα, οὔτε ξένα πρὸς ἄλληλα, οὔτε εἶναι πλήρη καὶ ἀποτελεσματικὰ, ἐὰν χωρισθῶσιν ἀλλήλων, διότι εἶναι δύο στοιχεῖα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔργου, δύο φάσεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πράξεως, δύο βαθμοὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας, δύο κοινωνικαὶ λειτουργίαι, ὧν ἡ μία ὑποθέτει τὴν ἄλλην καὶ αἱ δύο ὁμοῦ ἀμοιβαίως συμβοηθοῦνται καὶ συμπληρόνονται.

Ἐν τῇ ἀπολύτῳ σχεδὸν σιωπῇ τοῦ πολιτικοῦ τύπου ἐνομίσαμεν, ὅτι ὁ ἐπιστημονικὸς καὶ φιλολογικὸς ἠδύνατο ν' ἀναλάβῃ τὸ ἔργον του, καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ ἀσφαλέστερον καὶ λυσιτελέστερον ἴσως τὴν ἐντολήν του. Ἐπιστεύσαμεν ὅτι ἡ λογικὴ καὶ πνευματικὴ ἑνότης τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ ἔθνους ἐξαρτᾶται πρὸ πάντων ἔκ τινος κοινῆς ἐννοίας περὶ τῶν ἀναγκῶν, τῶν δικαιωμάτων, τῶν ἀπαιτήσεων, τῶν ἐλπίδων καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς κοινωνίας· καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην παρεκινήσαμεν τοὺς λογίους νὰ ἐπιληφθῶσι τῆς μελέτης τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν ἐπιστημῶν, τῆς γραμματολογίας, τῆς ἱστορίας, τῆς καλλιτεχνίας, ἀναφορικῶς πάντοτε πρὸς τὰ ἐθνικὰ στοιχεῖα, πρὸς τὴν παροῦσαν κατάστασιν καὶ τὴν μέλλουσαν πρόοδον τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἠλπίζομεν δὲ ὅτι, μετὰ τῶν ἄλλων ὀργάνων τοῦ φιλολογικοῦ τύπου, ἠδύνατο καὶ ὁ ἡμέτερος ΦΟΙΝΙΞ νὰ συντείνῃ εἰς τὴν λογικὴν ταύτην μόρφωσιν τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὴν νοερὰν ἐκείνην ἑνότητα, ἥτις προηγεῖται τῆς πολιτικῆς, προετοιμάζουσα αὐτὴν, ἐγγυωμένη καὶ ἐξασφαλίζουσα τὴν πραγματοποίησίν της· διότι εἶναι νόμος τῆς φύσεως ἡ νοητικὴ δύναμις νὰ ὑπερέχῃ καὶ νὰ κυριεύῃ τῆς ὑλικῆς, καὶ τὰ μεγάλα ζητήματα τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐθνικοτήτων νὰ μὴ λύωνται οὔτε διὰ τῆς σπάθης τοῦ στρατιώτου, οὔτε διὰ τῶν διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων, αἵτινες μόνον ἐκδηλοῦσι καὶ ἐκτελοῦσι τὴν ἤδη γενομένην λύσιν, ἀλλὰ διὰ τῆς βαθμικῆς πορείας τοῦ ἐθνικοῦ καὶ ἐν γένει τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, διὰ τῆς συγκρούσεως τῶν ἰδεῶν, διὰ τῆς προόδου τῶν γνώσεων, διὰ τῆς διαδόσεως τῶν φώτων καὶ διὰ τῆς τελειοποιήσεως τοῦ νοεροῦ ἐκείνου ὀργάνου, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ὅπλον τοῦ λόγου καὶ τοῦ πνεύματος, τὸ μέγιστον ἐλατήριον τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων καὶ τῶν ἐθνικῶν κινημάτων, ὁ ἰσχυρώτατος μοχλὸς τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως.

Εἰς τὰς ὑποχρεώσεις ταύτας τοῦ προγράμματός μας ἐμείναμεν, τὸ καθ' ἡμᾶς, πιστοὶ, δεχθέντες ἀσμένως καὶ εὐχαρίστως πᾶσαν ὁπωσοῦν σοβαρὰν διατριβὴν, εἴτε πρωτότυπον εἴτε μεταφρασμένην, καὶ ἐκλέξαντες ἐκ τῶν ξένων συγγραμμάτων πᾶν ὅ,τι ἐθεωρήσαμεν τερπνὸν καὶ ὠφέλιμον εἰς τὴν κοινωνικὴν πρόοδον. Ἐὰν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος προοδεύσωμεν ὀλίγον, χωρὶς νὰ ὀπισθοδρομήσωμεν, εὐχαριστούμεθα, διότι γνωρίζομεν ἐκ πείρας ὅτι αἱ τοιαῦται ἐπιχειρήσεις ἀπαιτοῦσι καὶ ἐπιμονὴν καὶ ὑπομονὴν, καὶ χρόνον πολὺν καὶ θυσίας οὐ μικρὰς, ἵνα στερεωθῶσι καὶ ἀποβῶσιν ὁπωσοῦν ὠφέλιμοι καὶ ἐπικερδεῖς. Μὲ τοιαύτας ἐλπίδας ἀποτεινόμεθα ἐκ νέου καὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν λογίων καὶ εἰς ὅλους ἐν γένει τοὺς συνδρομητάς μας, παρόντας καὶ μέλλοντας. Καὶ ἐκ μὲν τῶν πρώτων, ὅσοι μᾶς τιμήσωσι μὲ τὰ ἄρθρα των, θέλουν εὐχαριστηθῇ διὰ τὸ ἕτοιμον καὶ ἀκριβὲς τῆς τυπώσεως· διότι περὶ τούτου θέλομεν καταβάλει πᾶσαν προσοχὴν καὶ πᾶσαν φροντίδα, καθὼς ἐκάμαμεν ἄχρι τοῦδε, χωρὶς νὰ δυσαρεστηθῶσιν οἱ συνδραμόντες ἡμᾶς μὲ τὰ ἔργα των. Ὅσοι δὲ εἰσέτι δὲν ἠθέλησαν νὰ μᾶς τιμήσωσι μὲ τὰς διατριβάς των, ἐλπίζομεν ὅτι θέλουν τὸ κάμει εἰς τὸ ἑξῆς, φιλοτιμούμενοι νὰ συντείνωσι καὶ αὐτοὶ κατάτι εἰς παγίωσιν καὶ βελτίωσιν ὄχι ὅλως ἀγενοῦς καὶ ἀσκόπου ἐπιχειρήματος. Πρὸς δὲ τοὺς συνδρομητὰς θέλομεν ἀποστείλει τακτικῶς τὰ φύλλα καὶ τοῦ δευτέρου ἔτους, ἐλπίζοντες ὅτι οὔτε θέλουν μᾶς στερήσει τῆς συνδρομῆς των, οὔτε θέλουν καθυστερήσει εἰς τὴν πληρωμὴν, ἐνθυμούμενοι ὅτι ἔχομεν ἔξοδα ὑπέρογκα, καθημερινὰ καὶ ἀπαραίτητα.

Οἱ ἐκδόται.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (α).

. . . . Εἶναι ἤδη καιρὸς νὰ προχωρήσωμεν καὶ νὰ συμπληρώσωμεν τὸ ἔργον μας. Ἀλλὰ πρῶτον ἂς μᾶς συγχωρηθῇ νὰ ῥίψωμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν διήλθομεν, καὶ νὰ ἀνακεφαλαιώσωμεν διὰ βραχέων τὰς ἰδέας, ὅσας ἀνεπτύξαμεν ἄχρι τοῦδε.

Ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον καὶ καθολικὴν ἰδέαν τοῦ ὄντος, καὶ ἀποδείξαντες τί ἐστι νόμος ἐν γένει, καὶ τί ἐστι νόμος ἱστορικὸς, εὕρομεν ὅτι οὗτος εἶναι ὁ νόμος τοῦ προορισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ ἀνώτατος νόμος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· καὶ συνταυτίσαντες τοῦτον μὲ τὸν ἠθικὸν, εἴπομεν, ὅτι ἡ κυριωτάτη καὶ θεμελιώδη ἐντολὴ τοῦ νόμου τούτου εἶναι ἡ πρόοδος, ἡ ἀδιάκοπος καὶ ἀπεριόριστος ἀνάπτυξις καὶ τελειοποίησις τῆς ἀνθρωπότητος· εἴπομεν, ὅτι ἐκτὸς τοῦ ἀνωτάτου καὶ ἀρχικωτάτου νόμου τῆς προόδου, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι νόμοι παρεπόμενοι καὶ δευτερεύοντες, οἵτινες συνεργοῦσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ πραγματοποίησιν τοῦ νόμου τούτου, καὶ ἀποτελοῦσι τὸ σύνολον τῆς ἱστορικῆς θεωρίας· εἴπομεν, ὅτι ἡ πραγματοποίησις τῶν ἱστορικῶν νόμων γίνεται διὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, διὰ τῶν ἀνθρωπίνων γεγονότων συνδυαζομένων μὲ ἐκεῖνα τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα, καθὸ ἐκπηγάζοντα ἀπὸ ἄλλην καὶ ἀνωτέραν ἀρχὴν, ὠνομάσαμεν *κατὰ πρόνοιαν* γινόμενα· εἴπομεν τελευταῖον, ὅτι ἡ ἱστορικὴ φιλοσοφία, ἔχουσα ἀντικείμενον τὴν γνῶσιν τοῦ ἱστορικοῦ νόμου καὶ τῆς πραγματοποιήσεώς του ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὀφείλει νὰ ἐρευνήσῃ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ αἴτια τῶν ἱστορικῶν γινομένων, τὰς σχέσεις δι' ὧν συνδέονται πρὸς ἄλληλα, τὴν ἐπιῤῥοήν των, τὰ ἀποτελέσματά των, καὶ οὕτω συνταυτίζεται μὲ τὴν καθολικὴν φιλοσοφίαν, καὶ προβιβάζεται εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης.

Ἐκθέσαντες οὕτω ἐκ δευτέρου τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς ἱστορικῆς φιλοσοφίας, ἐζητήσαμεν ποῖα καὶ πόσα εἶναι τὰ ἱστορικὰ συστήματα, καὶ εὕρομεν, ὅτι κατὰ δύο τρόπους δύναται νὰ μορφωθῇ σύστημα ἱστορικόν· α'. ἐκ τῶν ὑστέρων, διὰ τῆς παρατηρήσεως τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, καὶ διὰ τῆς ἐκ τούτων ἐξαγωγῆς τοῦ ἱστορικοῦ νόμου· β'. ἐκ τῶν προτέρων, διὰ τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ ἱστορικοῦ νόμου ἀπὸ τὰς περὶ τῶν ὄντων ἀρχὰς, τουτέστιν, ἀπὸ μεταφυσικὰς θεωρίας. Καὶ ὡς πρὸς τὰ πρῶτα, παρετηρήσαμεν ὅτι ὁ ἱστορικὸς νόμος, ἀφορῶν ὄχι τὴν

(α) Μὲ τὸ παρὸν ἄρθρον συμπληροῦται ἡ σειρὰ τῶν τεμαχίων τῆς περὶ ἱστορικῶν συστημάτων διατριβῆς, ὧν τὴν δημοσίευσιν ἐπέτρεψεν ὁ συγγραφεύς. Τοῦνῦν καταχωριζόμενον προηγεῖται τοῦ ἐν τῷ φυλλ. Γ'. σελ. 61 δημοσιευθέντος συμπεράσματος, καὶ ἔρχεται μετά τινα ἐπίκρισιν τοῦ συγγράμματος τοῦ Κ. Μ. Ῥενιέρη ἑπομένην εἰς τὸ ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ δημοσιευθὲν τεμάχιον.

ὕπαρξιν τῶν ὄντων, ἀλλὰ τὰς πράξεις αὐτῶν, ὄχι τὰ γινόμενα, ὡς γίνονται, ἀλλ' ὡς πρέπει νὰ γίνωνται, δὲν δύναται ποτὲ νὰ ἐξαχθῇ ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα· ὡς πρὸς τὰ δεύτερα, ἀναγνωρίσαμεν ὅτι τόσα εἶναι ἢ δύνανται νὰ ἦναι ταῦτα, ὅσα εἶναι καὶ τὰ φιλοσοφικὰ ἐν γένει συζήματα. Καὶ ἐπειδὴ τρία εἶναι τὰ ἀντικείμενα τῆς φιλοσοφικῆς μελέτης, ὁ κόσμος, ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὁ Θεὸς, παρετηρήσαμεν, ὅτι εἰς τρεῖς κλάσεις δυνατὸν νὰ καταταχθῶσιν ὅλα τὰ φιλοσοφικὰ συζήματα, κατὰ τὴν εἰς αὐτὰ ὑπεροχὴν ἑκάστου τῶν τριῶν ἀντικειμένων τῆς φιλοσοφίας· καὶ εἴδομεν, ὅτι ἀπὸ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ὑλικοῦ κόσμου γεννᾶται ὁ ὑλισμὸς, καὶ ἐκ τούτου ἡ μοιροδοξία· ὅτι ἀπὸ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας γεννᾶται ὁ ἰδανισμὸς, καὶ ὅτι ἐκ τούτου οὔτε γεννᾶται, οὔτε δύναται νὰ γεννηθῇ σύστημα ἱστορικόν· ὅτι ἀπὸ τὴν ὑπεροχὴν τῆς θείας ἐνεργείας προέρχεται ὁ πανθεϊσμὸς, καὶ ἐκ τούτου τὰ πανθεϊστικὰ συζήματα τῆς ἱσορίας. Ὡς παραδείγματα δὲ τούτων ἀνεφέραμεν τὸ σύστημα τοῦ Σπινόζα, τὸ σύζημα τοῦ Σχελίγγου καὶ τοῦ Ἐγέλου, καὶ τὰ συζήματα τοῦ Κ. Κουσίνου καὶ τοῦ Κ. Ρενιέρη.

Ἀναπτύξαντες κατὰ πλάτος τὰ πανθεϊστικὰ συστήματα τῆς ἱστορικῆς φιλοσοφίας, ὀφείλομεν νὰ καθυποβάλωμεν, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς θεωρίας, ὀλίγας σκέψεις περὶ πανθεϊσμοῦ ἐν γένει, πρὶν ἢ μεταβῶμεν εἰς τὸ τρίτον μέρος τῆς διατριβῆς μας, τοῦτέστιν, εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς ἱστορικῆς μεθόδου.

Ἐὰν τρία εἶναι, ὡς εἴπομεν, τὰ ἀντικείμενα τῆς φιλοσοφικῆς μελέτης, ἕπεται ὅτι τρεῖς εἶναι αἱ κυριώταται πηγαὶ τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων· ά. ἡ πεῖρα, ἡ παρατήρησις τῶν ἐξωτερικῶν φαινομένων· β΄. ἡ συναίσθησις, ἡ συνείδησις ἢ ἐσωτερικὴ παρατήρησις· γ΄. ὁ λόγος. Καὶ ἡ μὲν ἐξωτερικὴ παρατήρησις δὲν μᾶς δίδει εἰμὴ τὸ πραγματικὸν, τὸ πεπερασμένον, τὸ ἐνδεχόμενον, τὸ μερικὸν, τὸ σχετικόν· ἡ δὲ συναίσθησις, ἡ συνείδησις μᾶς δίδει μόνον τὴν εἰκόνα τῆς ψυχῆς μας, τὴν ἰδέαν τῶν νοητικῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν ἐσωτερικῶν μας δυνάμεων. Μόνος ὁ λόγος μᾶς δίδει τὸ ἰδανικὸν, τὸ ἄπειρον, τὸ ἀναγκαῖον, τὸ καθολικὸν, τὸ ἀπόλυτον. Εἰς μάτην προσπαθοῦσι τινὲς νὰ ἐξαγάγωσιν ἀπὸ τὴν αἴσθησιν τὴν ἰδέαν τῆς οὐσίας, τὴν ἰδέαν τοῦ ὄντος, τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου τόπου καὶ χρόνου κτλ. Ὡσαύτως, εἰς μάτην ἤθελέ τις προσπαθήσει νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ ἀπείρου τὸ πεπερασμένον, ἐκ τοῦ ἀπολύτου, τὸ σχετικὸν, ἐκ τοῦ ἰδανικοῦ, τὸ πραγματικόν. Ἡ περὶ τούτου ἀπόδειξις ἔγεινε πολλάκις, καὶ εἶναι ἀναντίῤῥητος. Καὶ ἐὰν αἱ τρεῖς κλάσεις τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων διαφέρουσιν, ὡς εἴπομεν, ἀλλήλων, κατὰ τὴν ἀποκλειστικὴν καὶ ὑπερβάλλουσαν ὑπεροχὴν τοῦ ἑνὸς τῶν ἀνωτέρω τριῶν στοιχείων, ἕπεται ὅτι ὁ πανθεϊσμὸς διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄλλα συστήματα, καθ' ἣν δίδει ὑπεροχὴν εἰς τὸ στοιχεῖον τοῦ λόγου, τοὐτέστιν, εἰς τὸ ἀπόλυτον, εἰς τὸ ἄπειρον, εἰς τὸ ἀναγκαῖον, πρὸς βλάβην τοῦ σχετικοῦ, τοῦ πεπερασμένου, τοῦ ἐνδεχομένου, καὶ ὅτι ἑπομένως παραγνωρίζει καὶ παραμελεῖ καὶ τὴν παρατήρησιν τῶν ἐξωτερικῶν φαινομένων καὶ τὴν ἐσωτερικὴν συνείδησιν.

Ὁ ἄνθρωπος, εἰς ἑαυτὸν συνερχόμενος, αἰσθάνεται ὅτι εἶναι ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν πράξεών του, ὅτι ἡ ἐνέργειά του, ἡ θέλησίς του εἶναί τι ἀνεξάρτητον καὶ ἐλεύθερον, εἶναι αὐτὴ ἡ οὐσία τοῦ ὄντος του, εἶναί τι ἴδιον καὶ ἀναπαλλοτρίωτον. Περὶ τούτου δὲν ἔχομεν ἄλλην ἀπόδειξιν εἰμὴ τὴν μαρτυρίαν τῆς συνειδήσεως, καὶ ἐκ τούτου γεννᾶται τὸ αἴσθημα τῆς προσωπικῆς ταυτότητος. Αἰσθάνεται ἐπίσης, ὅτι ἐκτὸς τῆς οὐσίας του, ἐκτὸς τῆς ἐνεργείας του, ἐκτὸς τοῦ ἀτομικοῦ του προσώπου, εἶναι ἄλλαι οὐσίαι, ἄλλαι ἐνέργειαι, ἄλλα ὄντα, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς ἐπαφὴν μετ' αὐτοῦ διὰ τῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας κάμνουσιν ἐπὶ τῶν αἰσθήσεών του. Τὸ *οὐκ ἐγὼ* τοῦτο εἶναι ὁ κόσμος, ἡ ὑλικὴ φύσις. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ *ἐγὼ* καὶ τοῦ *οὐκ ἐγὼ*, εὑρίσκει ὁ ἄνθρωπος ἐν ἑαυτῷ καὶ τρίτον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον κατ' ἀνάγκην ἀναπτύσσεται εἰς αὐτὸν, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ παραγνωρίσῃ, καὶ τὸ ὁποῖον φέρει τὸν τύπον τοῦ ἀπολύτου, τοῦ ἀπείρου καὶ τοῦ ἀναγκαίου. Περιορισθέντες εἰς τὸ στοιχεῖον τοῦτο, οἱ πανθεϊσταὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξήγαγον καὶ δι' αὐτοῦ ἐξήγησαν τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὸς ὁ ἄπειρος καὶ ἄφθιτος λόγος, τὸ καθ' αὐτὸ ἀπόλυτον καὶ ἀναγκαῖον, τὸ Αὐτοὸν, εἶπον, ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ τίποτε δὲν ὑπάρχει, τὰ πάντα ἐν Θεῷ ὑπάρχουσι καὶ εἶναι τοῦ Θεοῦ προσόντα.

Ἀλλ' ἂς παρατηρήσωμεν·

ά. Ὅτι ὁ πανθεϊσμὸς εἶναι καθαρὸς δογματισμὸς, εἶναι ἀπόφανσις, τὴν ὁποίαν ἢ πρέπει νὰ παραδεχθῇ τις ἄνευ ἀποδείξεως ἢ νὰ ἀπορρίψῃ· εἶναι ἄλυσος σιδηρᾶ καὶ ἀδιάσπαστος ἀρχῶν καὶ συνεπειῶν, εἶναι σειρὰ θεωριῶν, αἵτινες ἐξέρχονται ὅλαι κατ' ἀνάγκην ἀπὸ μίαν τεθεῖσαν ἀρχήν· ὡς πρὸς τὴν μέθοδον λοιπὸν, εἶναι σύστημα τὸ ὁποῖον ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ὀρθὴν μέθοδον τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς πείρας.

β΄. Ὁ πανθεϊσμὸς συμβιβάζει τὰ ἀσυμβίβαστα καὶ συνενόνει τὰ διεστῶτα καὶ ἐναντία· διότι ἐὰν ἦναι ἀληθὲς, ὅτι ἔχομεν τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ πεπερασμένου, τοῦ ἀπολύτου καὶ τοῦ σχετικοῦ, τοῦ ἀναγκαίου καὶ τοῦ ἐνδεχομένου, καὶ ὅτι αἱ δύο αὗται ἰδέαι ἀντίκεινται, εἶναι ἐναντίας φύσεως, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ συνενωθῶσιν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ, τὸ ἄπειρον νὰ γίνῃ πεπερασμένον, καὶ τὸ πεπερασμένον νὰ γίνῃ ἄπειρον;

γ΄. Προσέτι ἀποδίδει εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν προσόντα ἐναντία πρὸς ἄλληλα καὶ ἀμοιβαίως καταστρεφόμενα. Ἡ κίνησις καὶ ἡ ἠρεμία, ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ἀδράνεια, τὸ ἄϋλον καὶ τὸ ὑλικὸν, ἡ

ἀγαθότης καὶ ἡ κακία, ἡ ἀταξία καὶ ἡ τάξις, εἶναι, κατὰ τοὺς πανθεϊστὰς, προσόντα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως.

δ΄. Δι' αὐτοῦ καταργεῖται ἡ ἠθικὴ ἐλευθερία, τὸ αἴσθημα τῆς ἀνθρωπίνης ἑνότητος, τῆς προσωπικῆς ταυτότητος, ἡ συναίσθησις τῆς ἀτομικῆς ὑπάρξεως καὶ ἐνεργείας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ἀνεκπόσπαστον.

έ. Ἀναιρεῖται ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ὑπέρτατον καὶ τελειότατον Ὄν μᾶς παριστάνεται ὡς δοῦλον τῆς εἱμαρμένης καὶ τῆς ἀνάγκης.

ς΄. Παραμορφόνεται τὸ ἀΐδιον, τὸ ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον τῆς φύσεώς του· διότι, κατὰ τοὺς πανθεϊστὰς, ὁ Θεὸς πραγματοποιεῖται, ἀναπτύσσεται, ἄρα μεταβάλλεται, γίνεται, ἀλλάσσει καθεκάστην ἔνδυμα καὶ μορφήν.

ζ΄. Ἡ ἀπεριόριστος αὕτη ἀνάπτυξις, ἡ ἐπ' ἄπειρον αὕτη παραγωγὴ τύπων καὶ μορφῶν, τὴν ὁποίαν ἀποδίδουσιν οἱ πανθεϊσταὶ εἰς τὴν οὐσίαν τῆς θεότητος, δὲν εἶναι ἡ ἄπειρος μορφὴ, ἥτις ἁρμόζει εἰς ἄπειρον οὐσίαν, ἀλλ' εἶναι πολλαπλασίασις τοῦ πεπερασμένου, εἶναι τὸ πεπερασμένον ἀπειράκις ἐπαναλαμβανόμενον· ἀλλ' ἐκ τούτου, ὅσον καὶ ἂν ἐπαναληφθῇ, ποτὲ δὲν θέλει ἐξέλθει τὸ ἄπειρον.

ή. Ὁ πανθεϊσμὸς ἀντίκειται εἰς τὴν μαρτυρίαν ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διότι ἡ γλῶσσα τῶν ἁπανταχοῦ ἀνθρώπων, πιστὴ εἰκὼν τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν διανοίας, ὄχι ἓν μόνον πρόσωπον ἐκφράζει, ἀλλὰ πλείονα καὶ διακεκριμένα καὶ ἀνεξάρτητα, καὶ ἡ μαρτυρία αὕτη τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶναι βεβαίως ἀξιοπεριφρόνητος, ὅσον νομίζουσι τινὲς τῶν φιλοσόφων, διότι καὶ αὐτοὶ πολλάκις τὴν ἐπικαλοῦνται.

θ΄. Αἱ ἠθικαὶ συνέπειαι τοῦ πανθεϊσμοῦ εἶναι ὀλέθριαι. Ἐὰν πεισθῇ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι δὲν κινεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ δὲν εἶναι ὂν ἐλεύθερον, ἀνεξάρτητον καὶ ὑπεύθυνον, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἁπλοῦν φαινόμενον καὶ προσὸν ἄλλου ὄντος, δὲν ἀντενεργεῖ πλέον κατὰ τῶν παθῶν του, δὲν διευθύνει καὶ δὲν διοικεῖ τὰς θελήσεις του, νεκρόνεται τὸ πνεῦμά του, χάνει πᾶσαν δραστηριότητα, καὶ πίπτει εἰς μαρασμὸν καὶ εἰς ἀδράνειαν.

ί. Ἡ ἐφαρμογὴ καὶ ἡ πρακτικὴ δοκιμασία τοῦ πανθεϊσμοῦ εἶναι ἡ ἰσχυροτέρα ἀπόδειξις τοῦ ψεύδους αὐτοῦ καὶ τῆς πλάνης· διότι ἐπὶ τῶν ἠθικῶν, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν, μόνη ἡ διὰ τῆς πείρας ἐπαλήθευσις ἐπισφραγίζει τὸ γνήσιον καὶ ἀληθὲς τῆς θεωρίας· καὶ ὁ πανθεϊσμὸς ὄχι μόνον δὲν βεβαιοῦται διὰ τῆς ἐπαληθεύσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐπαλήθευσιν ἀποστρέφεται καὶ καταντᾷ περιττὴν, καθὼς περιττὴν καταντᾷ πᾶσαν ἔρευναν καὶ πᾶσαν ἐπιστήμην, διϊσχυριζόμενος τὰ πάντα νὰ ἐξηγήσῃ ἐκ τῶν προτέρων.

ιά. Ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν, τελευταῖον, ὁ πανθεϊσμὸς ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτὴν πᾶσαν ἠθικότητα καὶ πᾶσαν ὠφέλειαν, καὶ καταντᾷ εἰς τὰς αὐτὰς συνεπείας τῆς μοιροδοξίας· ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὰ ἔθνη πᾶσαν εὐθύνην, σβύνων τὸ αἴσθημα τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, παραμορφόνει τὴν πρόοδον, καὶ συνταυτίζει τοὺς ἱσορικοὺς μὲ τοὺς ὑλικοὺς νόμους τῆς φύσεως. Ἡ ἱστορία δὲν εἶναι πλέον τὸ φῶς τῆς ζωῆς, ὁ ὁδηγὸς καὶ διδάσκαλος τῶν ἐπερχομένων γενεῶν, τὸ μάθημα τῆς πείρας καὶ ὁ κανὼν τῆς διαγωγῆς τῶν λαῶν, ἀλλὰ ἡ περιγραφὴ τῶν ἀναγκαίων ἀναπτύξεων τοῦ μόνου ὄντος, ἡ ἁπλῆ παρατήρησις τῶν γεγονότων, ἡ ἀνακάλυψις τῶν νόμων τῆς εἱμαρμένης.

Ἐξ ὅσων ἤδη ἐσημειώσαμεν περὶ ἱστορικῶν συστημάτων νομίζομεν ὅτι προκύπτει οὐσιώδης τις παρατήρησις.

Ἐὰν ἡ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας ἦναι κλάδος τῆς καθολικῆς φιλοσοφίας, ἐὰν τὰ ἱστορικὰ συστήματα ἀντιστοιχῶσιν εἰς τὰ φιλοσοφικὰ, καὶ ἐὰν αἱ διαφοραὶ καὶ αἱ παρεκτροπαὶ τῶν συστημάτων τούτων προῆλθον ἀπὸ τὸν διάφορον τρόπον, καθ' ὃν ἐθεώρησαν τὰ τρία ἀντικείμενα τῆς φιλοσοφικῆς μελέτης, τοὐτέστιν, ἀπὸ τὴν συνταύτισιν τοῦ παντὸς μὲ τὴν ὕλην, ὁ ὑλισμὸς, ἀπὸ τὴν συνταύτισιν τοῦ παντὸς μὲ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ἰδανισμὸς, καὶ ἀπὸ τὴν συνταύτισιν τοῦ παντὸς μὲ τὸν Θεὸν, ὁ πανθεϊσμὸς, εἶναι φανερὸν, ὅτι ἡ φιλοσοφικὴ ἀλήθεια συνίσταται, ὄχι εἰς τὴν μηδένωσιν δύο ἐκ τῶν στοιχείων τούτων πρὸς ὄφελος τοῦ τρίτου, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ συναρμολογίαν τῶν τριῶν. Εἶναι ὡσαύτως φανερὸν, ὅτι ἡ ἀλήθεια, ὡς πρὸς τὴν ἱστορικὴν φιλοσοφίαν, πρέπει νὰ συνίσταται εἰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὸν συμβιβασμὸν τῶν τριῶν τούτων στοιχείων, τοὐτέστι, τῆς ὑλικῆς φύσεως, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι θεωρουμένης, τῆς ἐπ' αὐτῆς ἀνθρωπίνης ἐπιῤῥοῆς, καὶ τῆς θείας ἐπὶ τοῦ παντὸς ἐνεργείας. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ κόσμος καὶ ὁ Θεὸς, ἰδοὺ οἱ τρεῖς μεγάλοι ἐργάται τῆς ἱστορίας. Ἐκ τῆς συνενώσεως τῶν τριῶν τούτων ἐργασιῶν προκύπτει τὸ σύνολον τῆς ἱσορικῆς πραγματικότητος, ἡ θεωρία καὶ ὁ νόμος τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως.

Καὶ ὅστις θελήσῃ νὰ ἐξετάσῃ ἀκριβῶς τὰς ἀρχὰς, τὰς ὁποίας παραδέχθημεν ὡς βάσιν τῆς ἱστορικῆς φιλοσοφίας, θέλει ἴσως ἀναγνωρίσει, ὅτι ἡ θεωρία μας πηγάζει ὅλη ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν, μορφόνεται δι' αὐτῆς τῆς μεθόδου, καὶ τείνει πρὸς αὐτὸ τὸ τέλος. — Ὁ ἄνθρωπος, εἴπομεν, δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ οὔτε τὸν ὑλικόν του ὀργανισμὸν, καὶ τὰ ἀρχικὰ καὶ ἀχώριστα προσόντα τῶν διαφόρων φυλῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκει, οὔτε τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον ζῇ, οὔτε τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἀναφαίνεται· καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἐπιῤῥοὴ τῆς ὕλης καὶ τοῦ κόσμου. — Ὁ ἄνθρωπος προσέτι δὲν δύναται οὔτε νὰ ἐμποδίσῃ, οὔτε νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐμφάνισιν τῶν δαιμονίων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ἐκ μεγάλων διαλειμμάτων παρουσιάζονται εἰς τὸ θέατρον τῆς ἱσορίας,

ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνῶν, ὑπουργοὶ καὶ ἐκτελεσταὶ θείου τινὸς βουλεύματος· καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἐπιῤῥοὴ καὶ τὸ ἔργον τῆς θείας Προνοίας. — Ὁ ἄνθρωπος, τελευταῖον, φύσει ἐλεύθερος, ἠθικὸν καὶ λογικὸν ζῶον, ὀφείλει νὰ ἀναπτυχθῇ, νὰ τελειοποιηθῇ, νὰ προοδεύσῃ, νὰ ἐκτελέσῃ τὸν νόμον του, τὸν ἱστορικὸν νόμον τοῦ προορισμοῦ του· καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἐπιῤῥοὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἐσεβάσθημεν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὸν ὑλικὸν κόσμον καὶ τὴν θείαν Πρόνοιαν. Ἰδοὺ λοιπὸν ἀνεκαλύψαμεν τὰς τρεῖς ἀρχὰς τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, καὶ ἐκ τοῦ συμβιβασμοῦ τῶν τριῶν ἐμορφώσαμεν τὴν ἱστορικὴν θεωρίαν. Εἶναι καιρὸς, νομίζομεν, νὰ κάμωμεν καὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν Φιλοσοφίαν, ὅ,τι ἔκαμαν οἱ πρόγονοί μας διὰ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, καὶ ὅ,τι κάμνουν τινὲς τῶν καθ' ἡμᾶς φιλοσόφων διὰ τὴν καθολικὴν φιλοσοφίαν. Ἡ παρατήρησις τῶν φυσικῶν φαινομένων, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ λόγου, αὕτη εἶναι ἡ μέθοδος ἡ τόσον προαγαγοῦσα τὰς ἀνθρωπίνας μαθήσεις, ἡ μόνη στερεὰ, ἡ μόνη ἐπωφελὴς καὶ σωτήριος. Ἂς ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία μόνον ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου δύναται νὰ στηριχθῇ· ἂς διαχωρίσωμεν τὰ θεῖα ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, τὴν θρησκείαν ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν, καὶ ἂς μὴ θελήσωμεν εἰς ταύτην νὰ ὑποτάξωμεν ἐκείνην. Ἡ πίστις, ἥτις μέχρι τινὸς ἀποκλείει τὴν ἔρευναν καὶ τὴν ἐξέτασιν, συμβιβάζεται ὅμως μὲ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ λόγου, ὅταν ἠξεύρωμεν νὰ διαχωρίσωμεν εὐπρεπῶς τὸ κράτος ἑκατέρας τῶν δύο τούτων δυνάμεων, ἐνῷ ἡ σύγχισις τῆς θρησκείας καὶ τῆς φιλοσοφίας παραμορφόνει καὶ ἐξασθενίζει ἀμφοτέρας. Ἡ δὲ φιλοσοφία, ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως καὶ τοῦ λόγου στηριζομένη, δὲν δύναται ἄλλην νὰ ἔχῃ βάσιν, εἰμὴ ἐκείνην ὅλων τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν. Παρῆλθεν ὁ καιρὸς τοῦ δογματισμοῦ. Τὰ δογματικὰ συστήματα ἁρμόζουσι μᾶλλον εἰς τὴν νηπιώδη παρὰ εἰς τὴν ἀνδρικὴν τῆς ἐπιστήμης ἡλικίαν. Ἡ φιλοσοφία, ὀρθῶς ἐννοουμένη, καὶ ὁδηγουμένη πάντοτε ἀπὸ τὴν παρατήρησιν καὶ ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν φυσικῶν νόμων, δύναται καὶ τὰ οὐσιωδέστερα προβλήματα νὰ λύσῃ καὶ εἰς τὰς πλέον ὑψηλὰς ἀρχὰς τῆς ὀντολογίας νὰ ὑψωθῇ, χωρὶς νὰ παρεκτραπῇ εἰς τολμηρὰς ὑποθέσεις, καὶ εἰς φαντασιώδεις καὶ ἀναποδείκτους θεωρίας. Καὶ τῳόντι, ἡ πειραματικὴ λεγομένη φιλοσοφία δὲν εἶναι, ὡς ὑποθέτουσι τινὲς, ἡ μήτηρ τοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ τῆς ὑλοφροσύνης. Ὅταν καλλιεργηθῇ μὲ ζῆλον καὶ ὀρθὴν μέθοδον, δύναται νὰ παραγάγῃ τοὺς ὡραιοτέρους καρπούς. Ἡ ὕπαρξις τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἡ ἠθικὴ ἐλευθερία, ὁ ἠθικὸς νόμος, ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη, ἡ πολιτικὴ ἰσότης καὶ ἐλευθερία, ἡ πρόοδος, ὅλαι αἱ σωτήριοι αὗται ἀρχαὶ, αἵτινες ζωογονοῦσι, τρέφουσι καὶ τελειοποιοῦσι τὰς κοινωνίας, εἶναι πορίσματα τῆς φιλοσοφικῆς μελέτης τοῦ νοητικοῦ καὶ ἠθικοῦ ἀνθρώπου, στηριζομένης εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν φαινομένων, εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν αἰωνίων καὶ ἀναλλοιώτων νόμων τῆς φύσεως.

Ἐκ τῆς φρονίμου ταύτης φιλοσοφίας ἐπροσπαθήσαμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐξαγάγωμεν σύστημα ἱστορικὸν, συνάδον καὶ μὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ μὲ τὴν παρατήρησιν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων· καὶ ὡς πρῶτον θεμέλιον τῆς ἱστορικῆς ταύτης θεωρίας ἐτολμήσαμεν νὰ θέσωμεν τὴν ταυτότητα τοῦ ἠθικοῦ καὶ τοῦ ἱστορικοῦ νόμου. Ἀποσκοῤῥακίσαντες τὸν πανθεϊσμὸν καὶ τὴν μοιροδοξίαν, καὶ σεβόμενοι τὰ μέγιστα τὴν ἠθικὴν ἐλευθερίαν, ἀνεγνωρίσαμεν τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς τὸ κάλλιστον ἀξίωμα ὄχι μόνον εἰς τὸ ἄτομον, ὄχι μόνον εἰς τὰ ἔθνη, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἀπεδείξαμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πάντοτε καὶ πανταχοῦ εἶναι κατὰ μέγα μέρος ὁ δημιουργὸς τῆς τύχης του. Ἀποφεύγοντες δὲ συγχρόνως πᾶσαν παράλογον ὑπερβολὴν ὡς πρὸς τὴν πλαστικὴν δύναμιν τοῦ ἀτόμου, ἀπεῤῥίψαμεν τὸν ἰδανισμὸν, καὶ εἴδομεν τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον μὲν, ἀλλὰ δοῦλον ἐνταυτῷ καὶ ὑποκείμενον εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς ὕλης, τοῦτε ἰδίου ὀργανισμοῦ, δηλαδὴ, καὶ τῆς χώρας, εἰς τὴν ὁποίαν ζῇ καὶ ἀναπτύσσεται. Ἀναγνωρίσαντες τελευταῖον ὑπέρτατον Ὄν, ὑπεράγαθον καὶ παντοδύναμον, δημιουργῆσαν καὶ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον, ὡμολογήσαμεν, ὅτι ἡ θεία πρόνοια δὲν ἐγκατέλιπε τὸν ἄνθρωπον ἔρμαιον τῶν παθῶν του καὶ τῆς ἀδυναμίας του, ἀλλ' ἐπιβλέπουσα ἐνίοτε εἰς τὰς ἀθλιότητας τῆς ἐπιγείου ζωῆς μας, τείνει πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα χεῖρα βοηθείας, καὶ ἐπιταχύνει διὰ τῶν ἀπεσταλμένων της τὴν πρόοδον αὐτῆς πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν.

Τούτων τεθέντων, ἃς εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ ἱστορικῆς μεθόδου.

Π. Β. Α.

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΛΙΝΟΥ

ΥΠΟ ΜΙΓΝΕΤΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τί διδάσκει ὁ βίος τοῦ Φραγκλίνου.

«Γεννηθεὶς πένης καὶ ἄσημος, λέγει ὁ Φραγκλῖνος, γράφων τὰ ὑπομνήματά του, καὶ τοιοῦτος χρηματίσας κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἡλικίας μου, ἀνέβην εἰς ὑπέρπλουτον ἐν τῷ κόσμῳ κατάστασιν καὶ ἀπέκτησα κάποιαν ἐν αὐτῷ διασημότητα. Εὐμενοῦς δὲ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς φανείσης πρὸς ἐμὲ τῆς τύχης, καίτοι προβεβηκότα τὴν ἡλικίαν, οἱ ἀπόγονοί μου θέλουσιν ἴσως εὐαρεστηθῆ μανθάνοντες τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα πρὸς τοῦτο μετεχειρίσθην, καὶ δι' ὧν χάριτι Θείᾳ, τοσοῦτον εὐδοκίμησα. Δύνανται δὲ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἐπωφελὲς μάθημα εἰς ἐκείνους ἐξ αὐτῶν ὅσοι, εἰς παρομοίας εὑρισκόμενοι περιστάσεις, ἤθελον κρίνει εὔλογον νὰ τὰ μιμηθῶσι.»

Ὅσα ὁ Φραγκλῖνος ἀπευθύνει εἰς τοὺς υἱούς του, δύνανται νὰ ἦναι πρὸς ὅλους λυσιτελῆ. Ὁ βίος αὐτοῦ εἶναι τύπος ἀξιομίμητος. Ἕκαστος δύναται νὰ διδαχθῇ τι ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ πτωχὸς καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ὁ σοφὸς καὶ ὁ ἀπαίδευτος, καὶ ὁ ἰδιώτης καὶ ὁ πολιτικός. Παρέχει πρὸ πάντων διδάγματα καὶ ἐλπίδας εἰς ἐκείνους οἵτινες, εἰς εὐτελῆ κατάστασιν γεννηθέντες, ἀνυποστήρικτοι καὶ ἄποροι, αἰσθάνονται ἐν αὐτοῖς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ βελτιώσωσι τὴν κατάστασίν των, καὶ ζητοῦσι τὰ μέσα ἵνα διακριθῶσι μεταξὺ τῶν ὁμοίων των. Θέλουσιν εἰδεῖ τίνι τρόπῳ υἱὸς πτωχοῦ τεχνίτου, ἰδίαις χερσὶν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐργασθεὶς ἵνα ζήσῃ, ἐγένετο πλούσιος δι' ἐπιμόνου ἐργασίας, φρονήσεως καὶ οἰκονομίας· τίνι τρόπῳ ἐμόρφωσε μόνος του τὸ πνεῦμά του μὲ τὰς μᾶλλον προωδευμένας γνώσεις τῆς ἐποχῆς του, ἔκαμψε τὴν ψυχήν του εἰς τὴν ἀρετὴν δι' ἐπιμελείας καὶ τέχνης, ἃς ἠθέλησε νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς ἄλλους· καὶ πῶς μετεχειρίσθη τὴν ἐπινοητικὴν αὐτοῦ ἐπιστήμην καὶ τὴν σεβαστὴν αὐτοῦ τιμιότητα εἰς πρόοδον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ εἰς εὐημερίαν τῆς πατρίδος του.

Ὀλίγοι διέτρεξαν στάδιον τοσοῦτον πλῆρες καὶ ἔνδοξον καὶ ἐνάρετον, ὡς ὁ υἱὸς βαφέως τινὸς τῆς Βοστώνης, ὅστις ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ νὰ χύνῃ ξυγκοκήρια, ἐγένετο ἀκολούθως τυπογράφος, συνέταξε τὰς πρώτας ἀμερικανικὰς ἐφημερίδας, καθίδρυσε τὰ πρῶτα χαρτοποιεῖα εἰς τὰς ἀποικίας ταύτας, ὧν ἐπηύξησε τὸν ὑλικὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ φῶτα· ἀνεκάλυψε τὴν ταυτότητα τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥευστοῦ καὶ τοῦ κεραυνοῦ· ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων, καὶ πάντων σχεδὸν τῶν σοφῶν συλλόγων τῆς Εὐρώπης· ὑπῆρξε παρὰ τῇ μητροπόλει ὁ εὔτολμος ἀπεσταλμένος τῶν ὑποτεταγμένων ἀποικιῶν, παρὰ δὲ τῇ Γαλλίᾳ καὶ Ἱσπανίᾳ, ὁ εὐτυχὴς διαπραγματευτὴς αὐτῶν τῶν ἀποικιῶν ἐπαναστασθεισῶν, ἰσοστάσιος τοῦ Γεωργίου Οὐασιγκτῶνος γενόμενος, καθὸ θεμελιωτὴς τῆς ἀνεξαρτησίας των· καὶ τέλος, ἀφοῦ ἐπὶ ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἔτη διετέλεσεν ἀγαθοποιῶν, ἀπέθανε τιμώμενος ὑπὸ τῶν δύο κόσμων καθὸ σοφὸς ὅστις ἐξέτεινε τὴν γνῶσιν τῶν νόμων τοῦ Παντὸς, καὶ καθὸ μέγας ἀνὴρ ὅστις συνεισέφερεν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ εὐημερίας τῆς πατρίδος του, καὶ ἠξιώθη ὄχι μόνον τοῦ πένθους ἁπάσης τῆς Ἀμερικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς διὰ ψηφίσματος συμμετοχῆς αὐτοῦ τῆς συντακτικῆς τῆς Γαλλίας Συνελεύσεως.

Οὐδεὶς, κατ' ἀλήθειαν, ὅστις κάλλιον γνωρίσῃ τὸν Φραγκλῖνον, δύναται νὰ ἐξισωθῇ πρὸς αὐτόν. Ἡ μεγαλόνοια εἶναι ἀμίμητος· καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ διευθύνῃ τοὺς ὁμοίους του καὶ τοσοῦτον ἰσχυρῶς νὰ ἐπενεργήσῃ ἐπὶ τὰς τύχας τῆς πατρίδος του, ἐὰν μὴ πρότερον ἔλαβεν ἐκ φύσεως τὰ ὡραιότερα δῶρα τοῦ πνεύματος καὶ τὰ ἰσχυρότερα τοῦ χαρακτῆρος προτερήματα. Ἀλλ' ἐὰν ὁ Φραγκλῖνος ὑπῆρξε δαιμόνιος ἀνὴρ, ὑπῆρξεν ἐνταυτῷ καὶ ὀρθόνους, ἐὰν ὑπῆρξεν ἐνάρετος, ὑπῆρξε καὶ τίμιος, ἐὰν ὑπῆρξεν ἔνδοξος πολιτικὸς, ὑπῆρξε καὶ ἀφοσιωμένος πολίτης. Διὰ ταύτης λοιπὸν τῆς ὀρθονοίας, τῆς τιμιότητος· καὶ τῆς ἀφοσιώσεως δύναται νὰ διδάξῃ ἅπαντας τοὺς τὸν βίον αὐτοῦ ἀναγνωσομένους, νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν παρὰ Θεοῦ δοθεῖσαν αὐτοῖς διάνοιαν, ἵνα ἀποφύγωσι τὰς ἀποπλανήσεις τῶν ψευδῶν ἰδεῶν, τὰ καλὰ αἰσθήματα, ὅσα ὁ Θεὸς ἐνέσπειρεν εἰς τὰς ψυχάς των, ἵνα καταπολεμήσωσι τὰ πάθη καὶ τὰς κακίας, ἅτινα καθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον δυστυχῆ καὶ ταλαίπωρον. Τὰ εὐεργετήματα τῆς φιλοπονοίας, τοὺς αἰσίους καρποὺς τῆς οἰκονομίας, τὴν σωτήριον ἕξιν σκέψεως ὀρθῆς προηγουμένης καὶ διεπούσης πάντοτε τὴν διαγωγὴν, τὴν ἐπαινετὴν ἐπιθυμίαν τοῦ εὐεργετεῖν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἑπομένως τοῦ ἑτοιμάζειν εἰς ἑαυτοὺς τὴν θυμηδεστέραν τῶν ἀπολαύσεων καὶ τὴν ἐπωφελεστέραν τῶν ἀνταμοιβῶν, τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ συνειδότος δηλονότι καὶ τὴν καλὴν γνώμην τῶν ἄλλων, ἰδοὺ τί ἕκαστος δύναται νὰ ἀντλήσῃ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης.

Ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐν τῷ βίῳ τοῦ Φραγκλίνου καὶ ὡραῖα μαθήματα διὰ τοὺς ἰσχυροὺς καὶ γενναίους χαρακτῆρας ὅσοι ὀφείλουν ὑπεράνω τῆς κοινῆς τύχης νὰ ὑψωθῶσιν. Διότι καὶ δυσκολίας πολλὰς ἀπήντησεν, ἵνα καλλιεργήσῃ τὴν μεγαλοφυΐαν του, καὶ προσπαθείας πολλὰς κατέβαλεν, ἵνα μορφωθῇ πρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ κόπον οὐκ ὀλίγον, ἵνα κατασταθῇ ἐπωφελὴς εἰς τὴν πατρίδα του καὶ εἰς τὸν Κόσμον. Ὅθεν ἄξιος εἶναι νὰ ληφθῇ ὡς ὁδηγὸς ὑπὸ τῶν εἰς τὴν θείαν Πρόνοιαν προσφιλῶν ἐκείνων ὄντων, ὑπὸ τῶν εὐγενῶν ἐκείνων ὑπηρετῶν τῆς ἀνθρωπότητος, ὅσοι ὀνομάζονται μεγάλοι ἄνδρες καὶ δι' ὧν τὸ ἀνθρώπινον γένος βαδίζει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν εὐδαιμονίαν. Τὸ κενὸν τῆς ἀνισότητος, ἥτις διακρίνει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ τὴν ὁποίαν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἤθελον πειρασθῆ κατ' ἀρχὰς νὰ καταρασθῶσιν, ἀναπληροῦσιν εὐθὺς διὰ τοῦ δώρου τῶν ἰδεῶν των, διὰ τῆς εὐεργεσίας τῶν ἀνακαλύψεών των, καὶ διὰ τῆς γονίμου ἐνεργείας τῶν ὁποίων δίδουσιν ὠθήσεων. Ἀνυψοῦσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον μέχρι τῆς στάθμης των ἐκείνους, οἵτινες οὐδέποτε ἤθελον δυνηθῆ νὰ φθάσωσιν ἐκεῖ μόνοι των, καὶ οὕτω ποιοῦσιν αὐτοὺς συμμετόχους τῶν πλεονεκτημάτων τῆς ἀγαθοεργοῦς αὐτῶν ἀνισότητος, ἥτις παρευθὺς μεταμορφοῦται δι' ὅλους εἰς ἰσότητα ἀνωτέρας τάξεως. Καὶ τῳόντι, μετά τινας γενεὰς, ὅ,τι ἦτο ἡ μεγαλόνοια ἑνὸς μόνου ἀνδρὸς καθίσταται ἡ ὀρθόνοια τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ τολμηρά τις καινοτομία μεταβάλλεται εἰς καθολικὴν συνήθειαν. Οἱ σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες τῶν διαφόρων αἰώνων προσθέτουσιν ἐνδελεχῶς εἰς τὸν κοινὸν τοῦτον θησαυρὸν, ὅθεν ἀντλεῖ

ἡ ἀνθρωπότης, ἥτις χωρὶς αὐτῶν ἤθελε μείνει εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς πτωχείαν, τοῦτέστιν, εἰς τὴν ἀμάθειαν αὐτῆς καὶ ἀδυναμίαν. Ἃς προτρέψωμεν λοιπὸν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἀληθῆ ἐπιςήμην, διότι δὲν ὑπάρχει ἀλήθεια, ἥτις, καταστρέφουσα μίαν πηγὴν πενίας, δὲν φονεύει ἐνταυτῷ καί τινα κακίαν. Ἃς τιμῶμεν τοὺς ἀνωτέρους ἄνδρας, προτείνοντες αὐτοὺς εἰς τὴν μίμησιν τῶν ἄλλων· διότι οὕτω προετοιμάζομεν ἄλλους. Οὐδέποτε ὁ κόμος ἔλαβε μείζονα αὐτῶν ἀνάγκην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Καταγωγὴ τοῦ Φραγκλίνου. — Οἰκογένεια αὐτοῦ καὶ ἀνατροφή. Πρῶται αὐτοῦ ἐπασχολήσεις παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ. — Μαθητεία αὐτοῦ παρὰ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰακώβῳ Φραγκλίνῳ, ὡς τυπογράφῳ.— Ἀναγνώσεις αὐτοῦ καὶ δοξασίαι.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Φραγκλίνου ἦτο οἰκογένεια ἀρχαίων καὶ ἐντίμων τεχνιτῶν. Καταγομένη ἐκ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ κομητείας τοῦ Νορθαμπτῶνος, κατεῖχον εἰς κώμην, λεγομένην Ἐκτώνην, χωράφιον τριάκοντα περίπου πλέθρων τὴν ἔκτασιν, καὶ σιδηρουργεῖον τὸ ὁποῖον κατὰ κληρονομίαν μετέβαινεν ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν κατὰ τάξιν πρωτοτοκίας. Ἀπὸ τῆς παναστάσεως, ἥτις εἶχε μεταβάλει τὴν θρησκευτικὴν πίστιν τῆς Ἀγγλίας, ἡ οἰκογένεια αὕτη εἶχεν ἀσπασθῆ τὰ ἁπλᾶ καὶ αὐστηρὰ δόγματα τῆς πρεσβυτεριανῆς αἱρέσεως μὴ ἀναγνωριζούσης οὔτε, ὡς οἱ καθολικοί, τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πάπα, οὔτε, κατὰ τοὺς ἀγγλικανοὺς, τὴν ἱεραρχίαν τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κυριαρχίαν τοῦ Βασιλέως. Ἔζη δὲ χριστιανικώτατα καὶ δημοκρατικώτατα, ἐκλέγουσα τοὺς λειτουργούς της καὶ ῥυθμίζουσα αὐτὴ τὴν λατρείαν της. Οἱ εὐσεβεῖς καὶ αὐστηροὶ ὀπαδοὶ τῆς αἱρέσεως ταύτης μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξασκῶσιν ἐλευθέρως τὸ θρήσευμά των ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῶν τριῶν τελευταίων Στουάρδων, ἐπροτίμησαν νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτὴν, ἵνα ὑπάγωσι νὰ ἐγκαθιδρύσωσιν ἀπὸ τοῦ 1620—1682, ἐπὶ τῶν τραχέων καὶ ἐρήμων παραλίων τῆς Ἀρκτῴας Ἀμερικῆς, ἀποικίας ὅπου ἐλεύθεροι νὰ προσεύχωνται καὶ νὰ ζῶσι κατὰ τὸ οἰκεῖον φρόνημα. Ἡ θρησκεία κατασταθεῖσα ἔτι κοινωνικωτέρα διὰ τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἡ ἐλευθερία καταςαθεῖσα κανονικωτέρα διὰ τοῦ αἰσθήματος τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς εὐλαβείας τοῦ δικαίου, ὑπῆρξαν αἱ ἑδραῖαι βάσεις, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθησαν αἱ νέαι ἀποικίαι τῆς Νέας Ἀγγλίας, καὶ ἀνεπτύχθη ὁ μέγας λαὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Ὁ πατὴρ τοῦ Βενιαμὶν Φραγκλίνου, ἔνθερμος ζηλωτὴς τοῦ Πρεσβυτεριανοῦ δόγματος, ἀνεχώρησε πρὸς τὴν Νέαν Ἀγγλίαν, περὶ τὰ τέλη τῆς Βασιλείας Καρόλου τοῦ Β'. ὅτε οἱ νόμοι αὐστηρῶς ἐμπόδιζον τὰς θρησκευτικὰς ὁμηγύρεις τῶν διχογνωμούντων. Ἐκαλεῖτο δὲ Ἰωσίας, καὶ ἦτο τεσσάρων ἀδελφῶν ὁ νεώτερος. Καὶ ὁ μὲν πρωτότοκος, Θωμᾶς, ἦτο σιδηρουργός· ὁ δὲ δεύτερος Ἰωάννης, καὶ ὁ τρίτος, Βενιαμὶν, ἦσαν ἀμφότεροι βαφεῖς ὁ μὲν λινῶν ὑφασμάτων, ὁ δὲ μεταξωτῶν.—Ἀπεδήμησε δὲ μετὰ τῆς συζύγου καὶ τριῶν υἱῶν περὶ τὸ 1682, καθ' ὃν χρόνον ὁ περίφημος Κουάκερος Γουλιέλμος Πὲν καθίδρυεν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς Δελαουάρης τὴν ἀποικίαν τῆς Πενσυλβανίας, ἔνθα ὁ υἱὸς αὐτοῦ, μετὰ ἕνα σχεδὸν αἰῶνα, ἔμελλε τοσοῦτον νὰ διαπρέψῃ. Ὑπῆγε δὲ νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς Βοςώνην, εἰς τὴν ἀποικίαν τοῦ Μασαχουσὲτ, καθιδρυθεῖσαν ἐν ἔτει 1628. Καὶ ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ἐπιτηδεύματος μεταξοβαφέως, ὅπερ ἦτο πολυτελείας ἐπιτήδευμα, δὲν εἶχεν ἱκανὰ κέρδη ὥςε νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς χρείας τῆς οἰκογενείας του, ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ κηροπηγός.

Κατὰ τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος τῆς ἐν Βοστώνῃ διαμονῆς του ἔλαβεν ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικὸς Ἀβιάθ Φολγέρου, τὸν Βενιαμὶν Φραγκλῖνον. Δὶς εἶχε νυμφευθῆ. Καὶ ἡ μὲν πρώτη σύζυγος, ἐλθοῦσα μετ' αὐτοῦ ἐξ Ἀγγλίας, ἐγέννησεν αὐτῷ παῖδας ἑπτὰ, ἡ δὲ δευτέρα, δέκα. Ὁ Βενιαμὶν Φραγκλῖνος ὁ ὑστερότοκος τῶν ἀῤῥένων καὶ ὁ ιέ. ὅλων αὐτοῦ τῶν παίδων ἐγεννήθη τῇ 17 Ἰανουαρίου 1706, καὶ ἔφθασε νὰ ἴδῃ δεκατρεῖς ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς περικαθημένους μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν τοῦ πατρός των, πεποιθότος εἰς τὴν Θείαν Πρόνοιαν καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν χειρῶν του, ἵνα ἀναθρέψῃ καὶ ἀποκαταστήσῃ αὐτούς.

Ἡ ἀνατροφὴ, ἣν ἔδωκεν αὐτοῖς, δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι πολυδάπανος, ἑπομένως οὔτε παραπολὺ ἐκλεκτή. Οὕτως ὁ Βενιαμὶν Φραγκλῖνος δὲν διέτριψεν εἰς τὸ Σχολεῖον εἰμὴ ἓν μόνον ἔτος. Καὶ μολονότι ὁ πατὴρ ἔβλεπεν αὐτὸν εὐδιάθετον περὶ τὰ γράμματα, δὲν ἠθέλησεν ὅμως νὰ τὸν κλείσῃ εἰς τὸ Γυμνάσιον, ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ἀπαντήσῃ τὰ ἔξοδα τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως· ὅθεν εὐχαριστήθη νὰ πέμψῃ αὐτὸν ἐπί τινα χρόνον παρά τινι διδασκάλῳ ἀριθμητικῆς καὶ γραφῆς. Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἔδωκεν εἰς τὸν Βενιαμὶν Φραγκλῖνον ὅ,τι βραδύτερον ἔμελλεν οὗτος νὰ μάθῃ μόνος, τῷ μετέδωκεν ὅμως σῶμα εὔρωστον, πνεῦμα ὀρθὸν, φυσικὴν τιμιότητα, φιλοπονίαν, τὰ καλήτερα αἰσθήματα καὶ τὰ καλήτερα παραδείγματα.

Τὸ μέλλον τῶν τέκνων κατὰ μέγα μέρος ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν γονέων. Ὑπάρχει κληροδότημα ἔτι σημαντικώτερον ἐκείνου τῆς περιουσίας των, τὸ τῶν προτερημάτων. Κοινωνοῦσιν οὗτοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μετὰ τῆς ζωῆς, τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου των, τὴν μορφὴν τοῦ σώματός των, τὰ αἴτια τῆς ὑγείας ἢ τῆς ἀσθενείας, τὴν ἐνέργειαν ἢ τὴν χαυνότητα τοῦ πνεύματος, τὴν ἰσχὺν ἢ τὴν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς, καθ' ὅ,τι καὶ αὐτοὶ ἔχουσι. Συμφέρει λοιπὸν εἰς αὐτοὺς νὰ περιποιῶνται ἐν ἑαυτοῖς καὶ τὰ τέκνα των. Εἰ μὲν εἶναι ἐκνευρισμένοι, κινδυνεύουσι νὰ ἔχωσιν αὐτὰ ἀσθενῆ· εἰ δὲ ἔλαβον νόσους, δύνανται νὰ τοῖς μεταδώσωσι τὸν σπόρον αὐτῶν καὶ νὰ τὰ καταδικάσωσιν εἰς ζωὴν ὀδυνηρὰν καὶ βραχεῖαν· καὶ τοῦτο δὲν συμβαίνει μόνον κατὰ τὸ φυσικὸν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἠθικόν. Καλλιεργοῦντες τὴν διάνοιάν των καθ' ὅσον ἐπιτρέπει ἡ θέσις των, ἀκολουθοῦντες τοὺς κανόνας τῆς τιμιότητος καὶ τοὺς νόμους τῆς ἀληθείας, οἱ γονεῖς κοινωνοῦσιν εἰς τοὺς παῖδας των αἴσθημα ἰσχυρότερον καὶ ὀρθότερον, δίδουσιν αὐτοῖς τὸ ἔνςιγμα τῆς ἀβροφροσύνης καὶ τῆς εἰλικρινείας, πρὶν ἢ προσφέρωσι αὐτοῖς τὸ περὶ τούτων παράδειγμα. Καὶ ἀπ' ἐναντίας, ἀλλοιοῦντες ἐν τῷ ἰδίῳ πνεύματι τὰ φυσικὰ φῶτα, ἀθετοῦντες διὰ τῆς διαγωγῆς των τοὺς νόμους, οὓς ἡ θεία Πρόνοια ἔθετο εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὧν ἡ παράβασις οὐδέποτε μένει ἀτιμώρητος, ποιοῦσιν αὐτοὺς συνήθως μετόχους τῆς διανοητικῆς αὐτῶν ἀτελείας καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν διαστροφῆς. Ἐξ αὐτῶν λοιπὸν ἐξαρτᾶται, ὑπὲρ ὅσον πιστεύουσι, νὰ ἔχωσιν υἱοὺς ὑγιεῖς ἢ ἀσθενεῖς, νοήμονας ἢ χαύνους, ἐναρέτους ἢ μοχθηροὺς, ζῶντας καλῶς ἢ κακῶς, πολὺ ἢ ὀλίγον Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπιβαρύνουσα αὐτοὺς εὐθύνη καὶ ἥτις, καθ' ἃ αὐτοὶ πράττουσι, τοὺς ἀνταμείβει ἢ τοὺς τιμωρεῖ εἰς ὅ,τι ὑπάρχει αὐτοῖς προσφιλέστερον.

Ὁ Φραγκλῖνος ἔλαβε, κατ' εὐτυχίαν, ὑγιεῖς, φιλοπόνους, συνετοὺς καὶ ἐναρέτους γονεῖς. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἐννέα ἐτῶν· ἡ δὲ μήτηρ του διακρινομένη τόσον διὰ τὴν ὑψηλὴν εὐσέβειαν τῆς ψυχῆς της ὅσον καὶ διὰ τὴν σταθερὰν εὐθύτητα τοῦ πνεύματός της, ἔζησεν ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἔτη. Ἔλαβεν ἐξ αὐτῶν καὶ τὴν μακροβιότητα, καὶ τὸ ἔτι βέλτιον, τοὺς βλαστοὺς τῶν εὐτυχεςέρων προτερημάτων, ἵνα διανύσῃ αὐτὴν ἐντίμως. Τοὺς πολυτίμους τούτους βλαστοὺς ἔμαθε νὰ ἀναπτύξῃ καὶ ἐγκαίρως ἐδιδάχθη νὰ σκέπτηται καὶ νὰ ῥυθμίζῃ τὰ ἤθη του· ἔνθερμος δὲ καὶ περιπαθὴς, οὐδεὶς κάλλιον αὐτοῦ ἔφθασε νὰ κατασταθῇ ἀπόλυτος κύριος ἑαυτοῦ. Τὸ πρῶτον μάθημα τὸ ὁποῖον ἔλαβε περὶ τούτου, καὶ τὸ ὁποῖον ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνεξάλειπτον ἐντύπωσιν, τῷ ἐδόθη ἑξαετεῖ ὄντι τὴν ἡλικίαν. Ἑορτάσιμον τινὰ ἡμέραν εἶχεν ὀλίγα νομίσματα εἰς τὸ θηλάκιόν του, καὶ πορευόμενος, ἵνα δι' αὐτῶν ἀγοράσῃ παιγνίδια, ἀπήντησε καθ' ὁδὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον εἶχε μίαν συρίςραν, καὶ ἐσήμαινε· καὶ τόσον ἐθέλχθη ὑπὸ τοῦ ἤχου αὐτῆς, ὥστε ἐπρόσφερεν ὅλα αὐτοῦ τὰ χρήματα, ἵνα ἀποκτήσῃ τὴν ποθητὴν αὐτῷ συρίςραν. Δεκτῆς γενομένης τῆς προτάσεως καὶ μόλις ἔλαβεν τὴν συρίςραν, ὅλος περιχαρὴς, εἰσῆλθε μετ' αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν του συρίζων τοσοῦτον, ὥστε κατεζάλισεν ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οἱ ἀδελφοί του, αἱ ἀδελφαί του, αἱ ἐξάδελφαι του τὸν ἠρώτησαν πόσον εἶχεν ἀγοράσει τὸ ὀχληρὸν ἐκεῖνο παιγνίδιον· καὶ ἀπήντησεν ὅτι εἶχε δώσει ὅσα εἶχεν εἰς τὸ θηλάκιόν του· ἐκεῖνοι δὲ τὸν ἐπέπληξαν, λέγοντες ὅτι ἡ συρίστρα ἐκείνη ἤξιζε δεκάκις ὀλιγώτερον, καὶ δυσμενῶς ἠρίθμησαν ὅλα τὰ ὡραῖα πράγματα, ὅσα ἠδύνατο νὰ ἀγοράσῃ μὲ τὸ περισσεῦον τῶν χρημάτων. Ἔγεινε τότε ὅλος σκεπτικὸς, καὶ ἡ λύπη ἣν ἠσθάνθη, διεσκέδασεν ὅλην αὐτοῦ τὴν εὐχαρίστησιν. Ἀπεφάσισεν ἑπομένως, ὁσάκις ἤθελε ζωηρῶς ἐπιθυμήσῃ τι, νὰ βεβαιωθῇ πρότερον περὶ τῆς ἀξίας του, καὶ νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ παρασυρθῇ, ἐνθυμούμενος τὴν *συρίστραν*.

Ἡ ἱστορία αὕτη, τὴν ὁποίαν συχνάκις καὶ χαριέντως διηγεῖτο, τὸν ὠφέλησεν εἰς πολλὰς περιστάσεις. Καὶ νέος καὶ γέρων, εἴςτε τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ καὶ τὰς ὑποθέσεις, πρὶν ἢ συμφωνήσῃ τὰς ἐμπορικὰς ἐργασίας του καὶ ὁρίσῃ τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ ἀποφάσεις, πάντοτε ἐνθυμεῖτο τὴν ἀγορὰν τῆς συρίστρας. — Αὕτη ἦτο ἡ εἰδοποίησις, ἣν ἔδιδεν εἰς τὸν λόγον του, ὁ χαλινὸς ὃν ἔβαλλεν εἰς τὰ πάθη του. Ὅ,τι καὶ ἂν ἐπεθύμει ἢ ἠγόραζεν ἢ ἐπεχείρει, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν· *μὴ δώσωμεν παραπολὺ διὰ τὴν συρίστραν*. Τὸ δὲ συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον ἐκ ταύτης ὑπὲρ αὐτοῦ ἐξήγαγεν, ἐφήρμοζεν ἐπίσης εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ εὕρισκεν, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν δυστυχημάτων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους προήρχετο ἐκ τῶν ψευδῶν ἐκτιμήσεων τὰς ὁποίας ἔκαμνε τῆς ἀξίας τῶν πραγμάτων, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι *ἔδιδε παραπολὺ διὰ τὰς συρίστρας*.

Δεκαετῆ ἔτι ὄντα, ὁ πατήρ του τὸν ἐνησχόλησεν εἰς τὸ κηροπηγεῖον του. Ἐπὶ δύο ἔτη ἐνησχολήθη εἰς τὸ νὰ κόπτῃ θρυαλλίδας, νὰ τὰς θέτῃ εἰς τὰ χόανα, νὰ γεμίζῃ ἀκολούθως ταῦτα μὲ ὀξύγκιον, καὶ νὰ ἐκτελῇ τὰς παραγγελίας τοῦ πατρικοῦ ἐργαστηρίου. Ἀλλ' ἡ τέχνη αὕτη ὀλίγον τῷ ἤρεσκεν. Ὢν γενναῖος καὶ ὀξύνους, ἤθελε νὰ ἐνεργῇ, νὰ βλέπῃ, νὰ μανθάνῃ. Ἀνατραφεὶς παρὰ τὰς ὄχθας τῆς θαλάσσης, ὅπου, κατὰ τὴν νηπιότητά του, ὅλην σχεδὸν τὴν ἡμέραν ἐῤῥίπτετο, διαρκοῦντος τοῦ θέρους, καὶ ἐπὶ τῶν κυμάτων τῆς ὁποίας συχνάκις ἐῤῥίψοκινδύνευε μετὰ τῶν συντρόφων του, οὓς ὡδήγει, ἐπεθύμει νὰ γίνῃ ναύτης. Ἵνα δὲ ἀποτρέψῃ αὐτὸν ὁ πατὴρ ἀπὸ τοῦ σταδίου τούτου, εἰς ὃ εἶχεν ἤδη εἰσέλθει εἷς τῶν υἱῶν του, τὸν ἔφερε ποτὲ μὲν εἰς τοὺς ξυλουργοὺς, ποτὲ δὲ εἰς τοὺς κτίστας, ἄλλοτε εἰς τοὺς ὑελοτέχνας, ἄλλοτε εἰς τοὺς τορνευτὰς κτλ. ὅπως γνωρίσῃ τὴν ἐπιστήμην, ἥτις μᾶλλον τῷ ἥρμοζεν. Ὁ Φραγκλῖνος ἔφερεν εἰς τὰ διάφορα ἐργοςάσια, ἃ ἐπεσκέπτετο, τὴν προσεκτικὴν ἐκείνην παρατήρησιν ἥτις κατὰ πάντα τὸν διέκρινε, καὶ ἔμαθε νὰ μεταχειρίζηται τὰ ἐργαλεῖα τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων, βλέπων πῶς τὰ μετεχειρίζοντο οἱ ἄλλοι. Τοιουτοτρόπως ἠδυνήθη νὰ κατασκευάσῃ βραδύτερον, μὲ πολλὴν ἐπιδεξιότητα, τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ἐργαλεῖα τῶν ὁποίων εἶχε χρείαν εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ τὰς μηχανὰς, αἵτινες τῷ ἐχρησίμευσαν εἰς τὰ πειράματά του. Ὁ πατήρ του ἀπεφάσισε νὰ τὸν κάμῃ μαχαιροποιὸν, καὶ πρὸς τοῦτο, τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ Σαμουὴλ Φραγκλῖνον, ὅστις, μορφωθεὶς εἰς τὸ ἐπιτήδευμα τοῦτο ἐν Λον-

δίνῳ, εἶχεν ἔλθει νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς Βοστώνην· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀπαιτουμένη διὰ τὴν μαθητείαν του ποσότης τῷ ἐφάνη ὑπωσοῦν ὑπέρογκος, ἠναγκάσθη νὰ ἀποβάλῃ τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ὁ Φραγκλῖνος ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἠδικήθη, διότι μετ' οὐ πολὺ ἠσπασθη ἐπάγγελμα, εἰς ὃ ἦτο ἀπειράκις ἁρμοδιώτερος.

Τὸ πνεῦμα του ἦτο παραπολὺ δραστήριον, ὥστε νὰ μείνῃ εἰς τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὴν ἀμάθειαν. Ἠγάπα ὑπερβολικῶς τὴν ἀνάγνωσιν. Ἡ μικρὰ βιβλιοθήκη τοῦ πατρός του, ἥτις πρὸ πάντων ἐσύγκειτο ἀπὸ θεολογικῶν βιβλίων, εἰς βραχὺ διάστημα ἐξηντλήθη. Εὑρῆκεν ἐν αὐτῇ τὸν *Πλούταρχον* τὸν ὁποῖον κατέφαγε, καὶ τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῆς ἀρχαιότητος πρώτους ἔλαβε διδασκάλους. *Τὸ περὶ τῶν σχεδίων Δοκίμιον* τοῦ Δεφωὲ, τοῦ τερπνοῦ συγγραφέως τοῦ Ῥοβινσῶνος Κρουζοὲ, καὶ τὸ *περὶ τῶν μέσων τοῦ ἀγαθοποιεῖν Δοκίμιον* τοῦ Δόκτορος Μαθέρου τὸν ἐνδιέφερον τὰ μέγιστα, διότι ἥρμοζον πρὸς τὴν τάσιν τῆς φαντασίας του καὶ τὴν κλίσιν τῆς ψυχῆς του. Τὰ ὀλίγα χρήματα ὅσα εἶχε μετεχειρίζετο εἰς ἀπόκτησιν βιβλίων.

Ὁ πατὴρ βλέπων τὴν φανερὰν ταύτην διάθεσίν του, καὶ φοβούμενος μήπως παραδοθῇ εἰς τὴν ἄλλην κλίσιν, ἣν πάντοτε εἶχε πρὸς τὴν ναυτιλίαν, ἐὰν μὴ εὐχαρίστει αὐτὸν, τὸν διώρισε, τέλος, νὰ γίνῃ τυπογράφος. Κατὰ τὸ 1718 τὸν παρέδωκεν εἰς ἕνα τῶν υἱῶν του, ὀνόματι Ἰάκωβον, ὅστις εἶχεν ἐπιςρέψει ἐξ Ἀγγλίας τὸ προηγούμενον ἔτος, μεθ' ἑνὸς τυπογραφείου καὶ τυπογραφικῶν χαρακτήρων. Τὸ περὶ μαθητείας συμβόλαιον ἐγένετο ἐπὶ ἐννέα ἔτη. Κατὰ τὰ πρῶτα ὀκτὼ ἔτη ὁ Βενιαμὶν Φραγκλῖνος ὤφειλε νὰ ὑπηρετῇ ἀμισθὶ τὸν ἀδελφόν του, ὅστις, ἀντὶ τούτου, ὤφειλε νὰ τὸν τρέφῃ καὶ νὰ τῷ δίδῃ, κατὰ τὸ ἔννατον ἔτος, μισθὸν ἐργάτου.

Ἐγένετο μετ' οὐ πολὺ ἱκανώτατος περὶ τὴν τέχνην, ἔχων πολλὴν ἐπιδεξιότητα, ἣν ἐπηύξησε διὰ πολλῆς ἐπιμελείας. Διήγαγε τὴν ἡμέραν ἐργαζόμενος, καὶ μέρος τῆς νυκτὸς ἐκπαιδευόμενος. Τότε ἐσπούδασεν ὅσα ἠγνόει ἀπὸ τῆς γραμματικῆς μέχρι τῆς φιλοσοφίας· τότε ἔμαθε τὴν ἀριθμητικὴν, ἧς ἀτελῶς ἐγνώριζε τοὺς κανόνας, καὶ εἰς ἣν προσέθηκε καὶ τὴν γνῶσιν τῆς γεωμετρίας καὶ τὴν θεωρίαν τῆς ναυτικῆς· τότε ἐμόρφωσε μεθοδικῶς τὸ πνεῦμά του, ὡς ὀλίγον βραδύτερον ἐμόρφωσε καὶ τὰ ἤθη του. ἐπέτυχε δὲ τοῦτο δι' ἐπιμόνου θελήσεως καὶ στερήσεων. Αὗται ὅμως ὀλίγον τὸν ἔβλαπτον, μολονότι καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τῆς τροφῆς του καὶ τῶν ὡρῶν τῆς ἀναπαύσεώς του ἐλάμβανε, ἵνα προμηθεύηται τὰ μέσα καὶ τὸν καιρὸν τοῦ μανθάνειν. Εἶχεν ἀναγνώσει ὅτι ἀρχαῖος τις συγγραφεὺς, ἐπανιστάμενος κατὰ τῆς συνηθείας τοῦ *κρεωφαγεῖν*, ἐσύσταινε νὰ μὴ τρέφηταί τις εἰμὴ διὰ φυτῶν. Ἔκτοτε ἀπεφάσισε νὰ μὴ τρώγῃ πλέον οὐδὲν ἔχον ζωὴν, θεωρῶν τοῦτο ὡς ἔξιν βάρβαρον ἐνταυτῷ καὶ φθοροποιάν. Καὶ ἵνα ὠφεληθῇ ἐκ τῆς συστηματικῆς αὐτοῦ ἐγκρατείας, εἶχε προτείνει εἰς τὸν ἀδελφόν του νὰ τρέφηται ὁ ἴδιος μὲ τὰ ἡμίση τῶν πρὸς τοῦτο καθ' ἑβδομάδα παρ' αὐτοῦ δαπανομένων χρημάτων. Ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ, καὶ ὁ Φραγκλῖνος ἀρκούμενος εἰς ζωμὸν χόνδρου, ὃν ὁ ἴδιος ἀτέχνως ἐμαγείρευε, τρώγων ὄρθιος καὶ ταχέως τεμάχιον ἄρτου μετά τινος ὀπώρας, καὶ πίνων μόνον ὕδωρ, δὲν ἐδαπάνησεν ὅλην τὴν μικρὰν ποσότητα, ἣν εἶχε δώσει αὐτῷ ὁ ἀδελφός του, καὶ ἐξοικονόμησεν ἐξ αὐτῆς ἱκανὰ χρήματα, ἵνα ἀγοράσῃ βιβλία, καὶ κατὰ τὰς ὥρας τοῦ γεύματός του, ἱκανὸν χρόνον ἵνα τὰ ἀναγινώσκῃ.

Τὰ ἐπ' αὐτοῦ ἐξασκήσαντα μεγαλητέραν ἐπιρροὴν συγγράμματα ἦσαν, *Τὸ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας Δοκίμιον τοῦ Λωκίου, ὁ Θεατὴς τῆς Ἀδδισῶνος, τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος*. Τὰ ἀνέγνωσε δὲ μὲ μεγάλον πόθον, καὶ ἐζήτησεν ἐν αὐτοῖς παραδείγματα σκέψεως, διαλέκτου, καὶ συζητήσεως. Καὶ ὁ μὲν Λώκιος ἐγένετο ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ εἰς τὴν τέχνην τοῦ σκέπτεσθαι, ὁ δὲ Ἀδδισὼν εἰς ἐκείνην τοῦ γράφειν, καὶ ὁ Σωκράτης εἰς ἐκείνην τοῦ συλλογίζεσθαι.

Ἡ κομψὴ ἁπλότης, ἡ πλήρης ἐννοιῶν βραχυλογία, ἡ λεπτὴ σοβαρότης καὶ ἡ διαπεραστικὴ ἐνέργεια τοῦ ὕφους τοῦ Ἀδδισῶνος ὑπῆρξαν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐπιμόνου καὶ εὐτυχοῦς αὐτοῦ μιμήσεως. Ἡ δὲ μετάφρασις τῶν *ἐπαρχιακῶν ἐπιστολῶν*, ὧν ἡ ἀνάγνωσις ἐπὶ πολὺ τὸν ἔθελξε, τὸν ἐμόρφωσαν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἕξιν τῆς ἐντέχνου καὶ ἐντόνου ἐκείνης διαλεκτικῆς, ἐν ᾗ, ὑπὸ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πασχάλου ὁδηγούμενος, ἀνέμιζε τὴν καυστικὴν ὀρθόνοιαν καὶ τὴν πνευματώδη χάριν τοῦ ἑνὸς μὲ τὴν ὑψηλὴν εἰρωνείαν καὶ τὴν ἀκαταμάχητον ἰσχὺν τοῦ ἄλλου.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ἀπέκτησε περισσοτέρας ἰδέας, ἀπέβαλε τὰς παλαιὰς δοξασίας τῆς οἰκογενείας του. Τὰ συγγράμματα τοῦ Κολλίνου καὶ τοῦ Σχαφτεσβούρου ἔφερον αὐτὸν εἰς τὴν ἀπιστίαν, διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἣν ἠκολούθησεν ὁ Βολταῖρος. Τὸ περίεργον αὐτοῦ πνεῦμα ἤχθη ἐπὶ τῆς θρησκείας, ἵνα ἀμφιβάλῃ περὶ τῆς ἀληθείας της, καὶ μετεχειρίσθη τὴν λεπτολόγον αὐτοῦ διαλεκτικὴν, ἵνα διαφιλονεικήσῃ τὰς ἱερὰς αὐτῆς βάσεις. Ἔμεινεν ὅθεν ἐπί τινα χρόνον χωρὶς ὡρισμένην πίστιν, μὴ παραδεχόμενος πλέον τὴν χριστιανικὴν ἀποκάλυψιν, καὶ μὴ ὢν ἀρκούντως πεφωτισμένος ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἀποκαλύψεως. Παύσας ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι εὐπειθὴς χριστιανὸς, χωρὶς πρότερον νὰ ἦναι ὀξυδερκὴς φιλόσοφος, δὲν διετήρει πλέον τὸν μεταδοθέντα αὐτῷ ἠθικὸν κανόνα, καὶ δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐκεῖνον, εἰς ὃν μετ' οὐ πολὺ ἔμελλε νὰ ὑποβληθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ὃν οὐδέποτε πλέον ἠθέτησε.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.) (ἀκολουθεῖ)

Πέτρος Φωκᾶς.

ΙΟΥΔΙΘ.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φυλλάδιον)

Ἦτο δὲ τότε ἐν τῇ Βετυλούᾳ γυνή τις ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Συμεὼν ὀνόματι Ἰουδὶθ θυγάτηρ τοῦ Μεραρὶ, καὶ χήρα τοῦ Μανασσῆ, τεθνηκότος ἤδη ἐν ταύτῃ τῇ πόλει του πρὸ τριῶν ἐνιαυτῶν καὶ μηνῶν τεσσάρων, διαμένουσα ἔκτοτε ἐν τῇ ἑαυτῆς οἰκίᾳ, χηρεύουσα καὶ ἐξασκουμένη τῆς μετανοίας τὰ ἔργα, ἥτις κατεσκεύασεν ἐπὶ τοῦ οἴκου της ἐν δωμάτιον, ὅπου διέμενε νηστεύουσα πάσας τὰς ἡμέρας τῆς χηρείας της, πλὴν τῶν ἡμερῶν τοῦ Σαββάτου τῶν προνουμηνιῶν καὶ νουμηνιῶν, καὶ τῶν ἑορτῶν τῶν Ἰσραηλιτῶν· καλὴ τὸ εἶδος καὶ ὡραιοτάτη τὴν ὄψιν· ἄφησε δὲ εἰς αὐτὴν ὁ ἀνήρ της μεγάλα πλούτη, χρυσίον, ἀργύριον, καὶ δούλους καὶ δούλας καὶ κτήνη καὶ ἀγρούς. Αὕτη μὲν οὕτω τιμωμένη καὶ σεβαζομένη παρὰ πάντων, μηδενὸς ὁμιλοῦντος λόγον πονηρὸν κατ' αὐτῆς, διότι ἐφοβεῖτο τὸν Κύριον, ἀκούσασα δὲ τοῦ λαοῦ τὰς κατὰ τῶν ἀρχόντων διαμαρτυρήσεις, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπόκρισιν ἐκείνων, ὅτι μετὰ πέντε ἡμέρας παροδοθήσεται ἡ πόλις εἰς τοὺς Ἀσσυρίους, ἔκραξε τὸν Ὀζίαν καὶ Χαβρὶν καὶ Χαρμὶ τῆς πόλεως ἐκείνης τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ εἶπεν· ἀκούσατε, ὦ ἄρχοντες τῆς Βετυλούας, εἶναι εὐθὺς ὁ λόγος καὶ ἡ ἔνορκος ὑπόσχεσις ὑμῶν, ὅτι ἐὰν εἰς πέντε ἡμέρας δὲν ἐπέλθῃ ἐφ' ἡμᾶς βοήθεια ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου, παραδώσετε τὴν πόλιν εἰς τοὺς ἐχθρούς μας; τίνες εἶσθε ὑμεῖς διὰ νὰ πειράσητε τὸν Θεὸν καὶ Παντοκράτορα Κύριον! δύνασθε νὰ περιορίσητε μεθ' ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ τὴν εὐσπλαγχνίαν! Οὕτως ἀντὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὸ ἔλεός του, διερεθίσομεν μᾶλλον τὴν ὀργήν του καθ' ἡμῶν· ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτοῦ τὸ ἔλεος ἀνάγκη πᾶσα νὰ μετανοήσωμεν, ταπεινούμενοι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ οὕτω νὰ ἀπεκδεχώμεθα τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν καὶ σωτηρίαν. Ἐγὼ, ἐπαναλαμβάνει, συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ σώσω μὲ τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν τὴν πόλιν· πλὴν δὲν θέλω εἰπεῖ τὸ πῶς, ἕως ὅτου νὰ φέρω εἰς τέλος τὸν σκοπόν μου, ὑμεῖς ὅμως σταθῆτε παρὰ τῇ πύλῃ τῆς πόλεως ταύτην τὴν νύκτα· διότι θέλω ἐξέλθῃ ὁμοῦ μὲ τὴν Ἄβραν μου· καὶ εἰς τὸ διάστημα τῶν πέντε ἡμερῶν, καθ' ἃς εἴπατε νὰ παραδώσητε τὴν πόλιν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ὁ Κύριος θέλει ἐπισκεφθῇ τὸν Ἰσραὴλ διὰ τῆς χειρός μου· καὶ ἀφοῦ εἶπε ταῦτα, ἐκεῖνοι μὲν ἀπῆλθον, ἐπευχόμενοι τελεσφόρον τὴν εὐκταίαν αὐτῆς πρόθεσιν· αὕτη δὲ εἰσελθοῦσα εἰς τὸν κοιτῶνα της, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, περιβεβλημένη σάκκον, βαλοῦσα σποδὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της, καὶ ἐδέετο τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ φωνῇ λέγουσα «Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ Πατρός μου Συμεὼν, εἰς τὴν χεῖρα τοῦ ὁποίου ἔδωκας τὴν ῥομφαίαν, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς ἀλλογενεῖς ἐκείνους Σιχεμίτας, οἵτινες κατεμίαναν παρθένον ἀπείρανδρον, ἐταπείνωσαν καὶ ἐξύβρισαν αὐτὴν μετ' αἰσχύνης καὶ ὀνειδισμοῦ· διὸ αὐτοὺς μὲν παρέδωκας εἰς σφαγὴν, τὰς δὲ γυναῖκας αὐτῶν καὶ θυγατέρας, εἰς προνομὴν καὶ αἰχμαλωσίαν, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, λάφυρον εἰς διαμοίρασιν τῶν ὑπὸ σοῦ ἠγαπημένων υἱῶν, οἵτινες ἀναφλεχθέντες μὲν ὑπὸ τοῦ ζήλου σου, βδελυχθέντες δὲ τὴν μιαρὰν ἐκείνων πρᾶξιν, ἐπεκαλέσαντο σὲ εἰς βοήθειαν· οὕτω ποίησον ταῦν καὶ εἰς τοὺς ἀλλοφύλους τούτους τοὺς γαυριῶντας ἐπὶ τῇ δυνάμει ἑαυτῶν. Ναὶ, Κύριε, ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου, εἰσάκουσον τὴν προσευχὴν ἐμοῦ τῆς χήρας· κραταίωσον τὴν χεῖρά μου, ἵνα φέρω εἰς τέλος τὸν σκοπόν μου, κόπτουσα τὴν ὑπερήφανον τοῦ Ὀλοφέρνου κεφαλὴν· ἰδὲ τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν Ἀσουρίων καὶ ἀπόςειλον τὴν ὀργήν σου ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, θραῦσον αὐτῶν τὸ γαυρίαμα διὰ τῆς ἐμῆς ἀδυναμίας, καὶ δὸς, Θεὲ τοῦ Πατρός μου, τῆς παρακλήσεώς μου τὸ δώρημα, ἵνα γνωρίσωσι πάντες ὅτι σὺ εἶσαι ὁ Θεὸς πάσης δυνάμεως καὶ κράτους, καὶ οὐδεὶς ἄλλος ὑπάρχει ὁ ὑπερασπιζόμενος τὸν Ἰσραὴλ, εἰμὴ σύ.»

Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσε τὴν προσευχήν της, καταβᾶσα ἐκ τοῦ δώματος καὶ ἐκδυθεῖσα τὸν σάκκον καὶ τῆς χηρεύσεως τὰ ἱμάτια, ἐλούσθη καὶ ἠλείφθη μὲ πολύτιμον μῦρον, καὶ περικοσμήσασα τῆς κεφαλῆς αὐτῆς τὰς τρίχας, περιέθετο τὴν μίτραν, καὶ ἐνεδύθη τὰ λαμπρὰ αὐτῆς ἱμάτια, μὲ τὰ ὁποῖα ἐστολίζετο, ζῶντος τοῦ ἀνδρός της· ἔβαλε μὲν τὰ σανδάλια εἰς τοὺς πόδας, περιέθηκε δὲ τοὺς χλιδῶνας, τὰ ψέλλια, καὶ τὰ δακτυλίδα, τὰ ἐνώτια, καὶ ὅλα τέλος πάντων τὰ περικοσμήματα αὐτῆς, καὶ ἐκαλλωπίσθη σφόδρα, ὥστε τῶν ὁρώντων τοὺς ὀφθαλμοὺς κατέθελγεν, ἔδωκε δὲ καὶ εἰς τὴν Ἄβραν της, τὰ πρὸς τροφὴν ἀναγκαῖα, ἄρτον, οἶνον καὶ ἔλαιον, καὶ σύκων καλάθην, καὶ ἐξελθοῦσα εἰς τὴν πύλην τῆς πόλεως εὗρεν τὸν Ὀζίαν, καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους περιμένοντας ἐκεῖ, οἵτινες, ὡς εἶδον αὐτὴν ὑπερεθαύμασαν τὸ κάλλος αὐτῆς τὸ ἐκπληκτικὸν εἰπόντες· Εἴθε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν νὰ σοὶ δώσῃ τὴν χάριν νὰ τελειώσῃς τὸ ἐπιτήδευμά σου εἰς θρίαμβον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ δόξαν τῆς Ἱερουσαλὴμ· καὶ παρευθὺς ἐπρόσαξαν καὶ ἤνοιξαν τὴν πύλην τῆς πόλεως· ἐν ᾧ δὲ κατέβαινε τὸ ὄρος ὁμοῦ μὲ τὴν δούλην της, ἀπήντησεν αὐτὴν τῶν Ἀσουρίων ἡ προσθοφυλακὴ, καὶ τὴν συνέλαβον· ἀφοῦ δὲ, ἐρωτήσαντες αὐτὴν, ἔμαθον ὅτι ἔχει σκοπὸν νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ Ὀλοφέρνου, θαυμάσαντες τὴν πρόθεσίν της καὶ ἐκπλαγέντες ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ κάλλους της, παρεθάῤῥυναν αὐτὴν καὶ ἔφερον, ὁδηγοῦντες εἰς τοῦ Ἀρχιςρατήγου τὴν σκηνὴν ἑκατὸν ἐπίλεκτοι ἄνδρες. Μόλις δὲ τοῦτο ἀνηγγέλθη εἰς τῶν Ἀσουρίων τὴν παρεμβολὴν, συνέδραμον πλῆθος λαοῦ καὶ περιεκύκλωσαν αὐτὴν, περιμένουσαν ἔξω τῆς Σκηνῆς τοῦ Ὀλοφέρνου, ἕως νὰ εἰδοποιήσωσιν αὐτὸν, θαυμάζοντες αὐτῆς τὴν ὡραιότητα. Ἐν τοσούτῳ ἐξῆλθον οἱ σωματοφύλακες ἐκείνου, καὶ πάντες οἱ θεράπον-

τες αὐτοῦ καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς τὸ προσκήνιον· διότι τότε ὁ Ὀλοφέρνης ἀνεπαύετο ἐπὶ τῷ κλίνης του μέσα εἰς τὸ κωνωπεῖον, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐκ πορφύρας, χρυσίου, σμαράγδου, καὶ λίθων πολυτελῶν καθυφασμένον· καὶ ὡς ἀνήγγειλαν αὐτῷ περὶ τῆς Ἰουδὶθ, ἐξῆλθεν ἀμέσως εἰς τὸ προσκήνιον, προπορευομένων λαμπάδων ἀργυρῶν. Καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν ἡ Ἰουδὶθ, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον καὶ ἐπροσκύνησεν· ὁ δὲ ἀμέσως ἐπρόσταξε τοὺς δούλους του καὶ τὴν ἀνήγειραν, εἰπὼν εἰς αὐτήν· ἐὰν ὁ λαός σου δὲν ἤθελε μὲ περιφρονήσει, δὲν ἤθελα ἐγὼ πώποτε στρέψει κατ' αὐτοῦ τὰ ὅπλα· πλὴν αὐτοὶ εἶναι τῆς δυστυχίας των οἱ παραίτιοι. Ἀλλὰ, διατὶ σὺ, ἐρωτᾷ, ἔφυγες ἐκεῖθεν καὶ ἦλθες πρὸς ἡμᾶς; εἰπὲ τὴν αἰτίαν; Ἡ δὲ, ἦλθα, ἀπεκρίθη, νὰ κοινοποιήσω εἰς σὲ πράγματα σοβαρὰ, τὰ ὁποῖα, ἐὰν πράξῃς, ἀφεύκτως εὐδοκιμήσεις εἰς τὸν σκοπόν σου. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπαινεῖ καὶ ἐγκωμιάζει αὐτὸν διὰ τὴν σοφίαν καὶ πολεμικὴν ἀρετήν του· ὅτι δι' αὐτῆς ὑποτάζει πάντα τὰ ἔθνη εἰς Ναβουχοδονόσορα, τὸν κύριον του· εἶτα δὲ τῷ λέγει· ἐπειδὴ οἱ Ἑβραῖοι παρώργισαν σφόδρα τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἀνομίας των τὰς πολλὰς, καὶ ἐπέσυρον διὰ τοῦτο εἰς ἑαυτοὺς τὴν θείαν ὀργήν του, θέλουσιν ἀφεύκτως παραδοθῇ ὅλοι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κυρίου σου. Καὶ ἰδοὺ προσθέτει, ἀπέστειλεν ἐμὲ τὴν δούλην σου ὁ Θεὸς, ἵνα σοὶ ἀναγγείλω πάντα ταῦτα, καὶ ἵνα σὲ ὁδηγήσω ἀκινδύνως μέχρι τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ στήσω ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς τὸν θρόνον σου. Οἱ λόγοι οὗτοι εὐχαρίστησαν πολὺ τὸν Ὀλοφέρνην καὶ πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν, οἵτινες ἔμειναν ἐκπεπληγμένοι οὐχ ἧττον διὰ τὴν σοφίαν τῶν λόγων της, ἢ ἀπὸ τοῦ κάλλους αὐτῆς· πρὸς τὴν ὁποίαν λέγει ὁ Ὀλοφέρνης· ἐὰν γίνωσι τὰ ὅσα μοὶ εἶπας ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ σου, αὐτὸς μὲν τοῦ λοιποῦ θέλει εἶσθαι καὶ ὁ Θεὸς ἐμοῦ, σὺ δὲ καθήσεις εἰς τοῦ Ναβουχοδονόσορος τὸν οἶκον, καὶ καταστα-θήσῃ ὀνομαστὴ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ παρευθὺς προσέταξε νὰ εἰσαγάγωσιν αὐτὴν εἰς τὴν σκηνήν του, καὶ νὰ παραθέσωσιν αὐτῇ φαγητὰ καὶ ποτὰ ἀπὸ τὰ εἰς αὐτὸν προσφερόμενα. Ἡ δὲ εὐχαριστήσασα αὐτὸν, λέγει, ὅτι δὲν δύναται νὰ φάγῃ ἐξ ἐκείνων τῶν φαγητῶν, ὡς ἀπηγορευμένων ὑπὸ τοῦ νόμου των, ἀλλ' ἔχει μεθ' ἑαυτῆς τὰ χρειώδη· ἐν τοσούτῳ δὲ τὸν παρεκάλεσε νὰ δώσῃ τὴν ἄδειαν εἰς αὐτὴν νὰ ἐξέρχηται ἀκωλύτως τὴν νύκτα ἔξω τοῦ στρατοπέδου, διὰ νὰ προσεύχηται εἰς τὸν Θεόν· καὶ λαβοῦσα ταύτην, ἐξήρχετο κατὰ πᾶσαν νύκτα εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Βετυλούας, ὅπου καὶ ἐπλύνετο παρὰ τῇ πηγῇ τῇ οὔσῃ ἐκεῖ.

Περὶ δὲ τὴν τετάρτην ἡμέραν ὁ Ὀλοφέρνης ἔκαμε μέγα συμπόσιον εἰς τοὺς ἀξιωματικούς του, εἰπὼν εἰς Βαγώαν τὸν ἀρχιευνοῦχον του νὰ πείσῃ καὶ τὴν Ἰουδὶθ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ γεῦμα. Καὶ ὁ μὲν ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν τοῦ κυρίου του, ἡ δὲ ἀποδεχθεῖσα μετ' εὐχαριστήσεως τοῦτο, εἰσῆλθε κεκαλλωπισμένη καὶ ἐστολισμένη πρὸς αὐτὸν, τοῦ ὁποίου ἡ καρδία ἐθέλχθη καθ' ὑπερβολὴν εἰς τὴν θεωρίαν αὐτῆς. Ἐπαλεύθη ἡ ψυχή του ἀπὸ τὸν σφοδρὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα, βάλλων αὐτὴν νὰ καθήσῃ παρ' αὐτῷ, παρακινῶν νὰ φάγῃ καὶ νὰ πίῃ καὶ νὰ εὐφρανθῇ καὶ τοιαύτην αὐτὸς εὐχαρίστησιν ἔλαβε, βλέπων αὐτὴν τρώγουσαν ἐκ τῶν φαγητῶν αὐτοῦ, ὥστε ἀπὸ τὴν χαράν του ἔπιε τόσον πολὺν οἶνον, ὅσον πώποτε οὐκ ἔπιε. Καὶ περὶ τὸ ἑσπέρας, ἐπειδὴ πάντας ἐκυρίευσεν ὁ οἶνος, οἱ μὲν ἀνεχώρησαν, ἡ δὲ Ἰουδὶθ ὑπελείφθη μόνη εἰς τὴν Σκηνὴν μετὰ τοῦ Ὀλοφέρνου, κοιμωμένου ἐπὶ τῆς κλίνης του ὕπνον βαθὺν, τότε αὕτη, ἀφοῦ παρήγγειλεν εἰς τὴν δούλην της νὰ περιμένῃ ἔξω τοῦ κοιτῶνος, ὅπως ὑπάγωσι κατὰ τὴν συνήθειαν, διὰ νὰ ἐκπληρώσωσι τῆς προσευχῆς τὸ χρέος, ἄρχισε νὰ ἐπικαλῆται θερμῶς τὸν Θεὸν, ἵνα ἐνισχύσῃ αὐτήν· καὶ ἀκολούθως λαβοῦσα τὴν μάχαιραν τοῦ Ὀλοφέρνου ἀπέκοψε τὴν κεφαλήν του, τὴν ὁποίαν τιλύξασα μὲ τὸ κωνωπεῖον, ἐξῆλθεν ἔξω πρὸς τὴν δούλην της, θέσασα αὐτὴν ἐντὸς τῆς πήρας, ἐν ᾗ εἶχον τὰ πρὸς τροφήν· καὶ οὕτως ἐξῆλθον ὁμοῦ διὰ τῆς παρεμβολῆς, ὅπως ἐκτελέσωσι δῆθεν τῆς προσευχῆς τὸ χρέος πρὸς τὴν κοιλάδα ἐκείνην. Ὅθεν ἀναβάσαι ἐκεῖθεν τὸ ὄρος, ἔφθασαν ἕως εἰς τὰς πύλας τῆς Βετυλούας. Τότε ἡ Ἰουδὶθ ἐφώναξε πρὸς τοὺς φύλακας τῶν πυλῶν· ἀνοίξατε, ἀνοίξατε, διότι ὁ Θεὸς εἶναι μεθ' ἡμῶν, σώσας τὸν Ἰσραὴλ καὶ καταστροπώσας τοὺς ἐχθρούς του. Ἐν τῷ ἅμα, διαδοθείσης τῆς φωνῆς, ἠνοίχθησαν αἱ πύλαι καὶ συνηθροίσθη πᾶς ὁ λαὸς περὶ αὐτὴν μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων· ἡ δὲ στᾶσα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σωρεύσαντος πλήθους, εἶπε μετὰ μεγάλης φωνῆς· αἰνεῖται τὸν Θεὸν, ὅστις ἠλέησε τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, καὶ ἔθραυσε τοὺς ἐχθρούς του ταύτην τὴν νύκτα διὰ τῆς χειρός μου· καὶ συγχρόνως ἐκβαλοῦσα τοῦ Ὀλοφέρνου τὴν κεφαλὴν ἐκ τῆς πήρας, καὶ δεικνύουσα αὐτὴν, ἰδοὺ, ἔλεγε τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν Ἀσσουρίων, ἡ κεφαλὴ, ἰδοὺ καὶ τὸ κωνωπεῖον, ἐν ᾧ κατέκειτο μεμεθυσμένος, τὸν ὁποῖον ἐπάταξεν ὁ Κύριος διὰ χειρὸς γυναικείας, τῆς ὁποίας τὴν ὁδὸν κατεύθυνε, καὶ διετήρησεν ἀμόλυντον ἀπὸ τῆς αἰσχύνης καὶ ἁμαρτίας τὸ μίασμα· καὶ ἐξέστη πᾶς ὁ λαὸς σφόδρα καὶ ὁ Ὀζίας καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ ὅλον τὸ πλῆθος κύψαντες ἐπροσκύνησαν τὸν Θεὸν μετ' εὐχαριστίας καὶ εὐλογίας πρὸς τὴν εὐεργέτιδα. Ἀκολούθως ἔφερον τὸν Ἀχιὼρ καὶ ἔδειξαν αὐτῷ τοῦ Ὀλοφέρνου τὴν κεφαλὴν, καὶ μόλις εἶδεν αὐτὴν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον καὶ ἐξέστη τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἦλθεν εἰς τὸν ἑαυτόν του, προσέπεσεν εἰς τοὺς πόδας τῆς Ἰουδὶθ προσκυνῶν αὐτὴν καὶ λέγων· εὐλογημένη σὺ εἰς πάντα τοῦ Ἰούδα τὰ σκηνώματα, καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἅτινα θέλουσιν εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ ὀνόματός σου ταράττεσθαι. Ἀλλ' εἰπέ μοι, ἐρωτᾷ, πῶς ἐξετέλεσας τοῦτο; ἡ δὲ ἐπὶ, παρουσίᾳ πάντων, ἐξέθεσε λεπτομερῶς τὰ ὅσα ἔπραξε, τὰ ὁποῖα ἀκούσας πᾶς ὁ λαὸς

ἠλάλαξεν ἀπὸ τὴν χαράν του, ὁ δὲ Ἀχιὼρ ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τοῦ Θεοῦ τῇ δυνάμει, ἐπίστευσεν αὐτῷ καὶ περιετμήθη, συναριθμηθεὶς μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Τότε ἡ Ἰουδὶθ εἶπεν εἰς τὸν λαὸν· Σεῖς μὲν λάβετε τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀλοφέρνου καὶ κρεμάσατε αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἐπάλξεως τοῦ τείχους, καὶ περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου ἐξέλθετε κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐν παρατάξει, ὡς δῆθεν νὰ ἐφορμήσητε κατ' αὐτῶν, χωρὶς ὅμως νὰ καταβῆτε τὸ ὄρος· ἐκεῖνοι δὲ, λέγει, θέλουσι τότε τρέξει, ἵνα ἐξυπνίσωσι τὸν Ὀλοφέρνην, ὅπως λάβωσι παρ' αὐτοῦ τὰς διαταγάς· καὶ ἐπειδὴ δὲν θέλουσιν εὕρει αὐτὸν, ἐπιπέσει ἐπ' αὐτοὺς φόβος καὶ τρόμος, ὥστε νὰ φεύγωσιν ἀπὸ προσώπου ἡμῶν· τότε ὑμεῖς, καταδιώκοντες γενναίως αὐτοὺς, φονεύσατε φεύγοντας. Εὐθὺς λοιπὸν ἀφοῦ ἔγινεν ἡ ἡμέρα, ἔβαλον εἰς πρᾶξιν, τὰ ὅσα ἡ Ἰουδὶθ προεῖπεν εἰς αὐτοὺς, ἐξελθόντες ἅπαντες κατ' αὐτῶν παρατεταγμένοι ὡς εἰς πόλεμον καὶ ἀλαλάζοντες, τοὺς ὁποίους ἰδόντες οἱ Ἀσσούριοι, ἔδραμον εἰς τοῦ Ὀλοφέρνου τὴν σκηνὴν, πλὴν οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ εἰσέλθῃ· τότε εἶπον εἰς τὸν ἀρχιευνοῦχον του· ἐξύπνισον τὸν κύριον ἡμῶν τάχιστα, διότι οἱ ἐχθροὶ ἐξῆλθον καθ' ἡμῶν εἰς πόλεμον. Ὁ δὲ Βαγώας εἰσελθὼν ἔκρουσε τὴν αὐλαίαν, ὑπολαμβάνων ὅτι κοιμᾶται μετὰ τῆς Ἰουδίθ· πλὴν πλησιάσας εἰς τὸν κοιτῶνα εἶδε τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ ἐρριμμένον νεκρὸν, τὴν δὲ κεφαλὴν ἀφῃρημένην, καὶ παρευθὺς ἐφώναξε μεγάλῃ φωνῇ, καὶ διαῤῥήξας τὰ φορέματά του κλαίων, ἔτρεξεν εἰς τὴν σκηνὴν τῆς Ἰουδὶθ, καὶ μὴ εὑρὼν αὐτὴν, ἐξῆλθε φωνάζων πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς· ἡ γυνὴ αὕτη τῶν Ἑβραίων μᾶς κατῄσχυνεν, ἔκοψε τοῦ Ὀλοφέρνου τὴν κεφαλήν. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀρχηγοὶ, ἐξέσχισαν τὰ φορέματά των, κατεκυριεύθησαν ὑπὸ τοῦ φόβου, καὶ βοὴ καὶ κραυγὴ ἠκούετο μεγάλη σφόδρα ἐν τῷ μέσῳ τῆς παρεμβολῆς. Ἀφοῦ ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη εἴδησις διεδόθη εἰς ὅλας τὰς σκηνὰς, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς τοιοῦτος φόβος καὶ τρόμος, ὥστε οὐδεὶς ἔμενε πλέον κατὰ πρόσωπον τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντες ὁμοθυμαδὸν ἔνθεν κακεῖθεν ἔφευγον. Τότε οἱ Ἰσραηλῖται, ὠφεληθέντες ἀπὸ τὸν μέγαν τοῦτον θόρυβον τῶν ἐχθρῶν, ἐπέπεσαν βαρεῖς κατ' αὐτῶν, ἐν παρατάξει πολέμου, σαλπίζοντες καὶ ἀλαλάζοντες. Ἐν τοσούτῳ ὁ Ὀζίας προαπέστειλεν εἰς πάντα τοῦ Ἰσραὴλ τὰ ὅρια, δίδων τὴν εὐκταίαν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ προσκαλῶν πρὸς τῶν πολεμίων τὴν ἀναίρεσιν· ὡς δὲ ἤκουσαν τοῦτο οἱ Ἰσραηλῖται, ἔδραμον εὐθὺς πάντες ὁμοθυμαδὸν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καταδιώκοντες καὶ φονεύοντες αὐτοὺς μέχρι τῶν ὁρίων αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν ἀπολειφθέντες ἐν τῇ Βετυλούᾳ, ἐξελθόντες εἰς τῶν Ἀσσουρίων τὴν παρεμβολὴν, ἔλαβον πολλὰ λάφυρα· καθὼς καὶ οἱ καταδιώκοντες, ἐπιστέψαντες ἐκ τῆς κοπῆς τῶν ἐχθρῶν, ἔφερον ἄπειρα καὶ αὐτοὶ λάφυρα. Τότε Ἰωακεὶμ ὁ Ἀρχιερεὺς ἦλθεν ἐξ Ἱερουσαλὴμ εἰς Βετυλούαν μετὰ τῶν Πρεσβυτέρων, ἵνα ἰδῶσι τὴν Ἰουδὶθ, καὶ εὐχαριστήσωσιν αὐτὴν διὰ τὴν σωτηρίαν τὴν ὁποίαν δι' αὐτῆς ὁ Κύριος ἐποίησεν. Ὅθεν ἐλθόντες εὐλόγησαν αὐτὴν καὶ εἶπον· σὺ εἶσαι τῆς Ἱερουσαλὴμ ἡ δόξα, τοῦ Ἰσραὴλ ἡ ἀγαλλίασις, καὶ τοῦ γένους ἡμῶν τὸ καύχημα τὸ μέγα· εὐλογημένη ἔσο παρὰ Κυρίῳ τῷ Παντοκράτορι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ἐντοσούτῳ δὲ ὁ λαὸς ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας συνήθροιζεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Ἀσουρίων τὰ λάφυρα καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Ὀλοφέρνου, χρυσίον, ἀργύριον, ἐνδύματα καὶ λοιπὰ σκεύη, καὶ αὐτὴν τὴν σκηνὴν ἔδωκαν τῇ Ἰουδὶθ πρὸς εὐγνωμοσύνην.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἡ Ἰουδὶθ εὐγνωμονοῦσα πρὸς τὸν Θεὸν τὸ αἴτιον τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ του, συνέθεσεν ἕνα εὐχαριστήριον ὕμνον, αἰνοῦσα μὲν καὶ ἐξυμνοῦσα τοῦ Θεοῦ τὰ μεγαλεῖα, καταστηλιτεύουσα δὲ τοῦ Ὀλοφέρνου τὴν παράτολμον προπέτειαν, καὶ καταδεικνύουσα πάσας τὰς περιςάσεις τῆς θαυμαστῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως, καὶ ὅτι ἡ ὡραιότης καὶ εὐτολμία μιᾶς γυναικὸς ἐστάθη ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς ὁλοκλήρου τῆς Παρεμβολῆς τῶν Ἀσουρίων.

Εἶτα ὁ μὲν λαὸς ἅπας ἐλθὼν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐπροσκύνησαν τὸν Θεὸν, προσφέροντες ὁλοκαυτώματα καὶ προσφορὰς, ἡ δὲ Ἰουδὶθ λαβοῦσα τοῦ Ὀλοφέρνου τὸ κωνωπεῖον, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ ὅσα ἀπέδωκεν αὐτῇ ὁ λαὸς, ἐπρόσφερεν αὐτὰ ἀναθέματα εἰς τὸν Θεὸν, καὶ εὐφράνθησαν ἅπαντες, διαμείναντες ἐκεῖ ἐπὶ τρεῖς μῆνας, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησαν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια· καὶ ἡ Ἰουδὶθ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Βετυλούαν, δοξαζομένη ὑπὸ πάντων, διαμείνασα ἐν τῇ χηρείᾳ αὐτῆς, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ ποτὲ ἄλλον ἄνδρα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της, Μανασσῆ, μέχρι τέλους τῆς ζωῆς της, ἥτις πρὸ τοῦ θανάτου της, διαμοιράσασα μὲν πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀνδρός της, καὶ εἰς τοὺς ἐδικούς της, ἐλευθερώσασα δὲ τὴν δούλην της, ἀπέθανεν ἐν γήρᾳ βαθεῖ 105 ἐτῶν, καὶ ἐτάφη ἐν Βετυλούᾳ εἰς τοῦ ἀνδρός της τὸν τάφον, τὴν ὁποίαν ἐπένθησεν ἑπτὰ ἡμέρας πᾶς Ἰσραὴλ, ὅστις, διὰ νὰ διαιωνίσῃ τῆς εὐεργεσίας τὴν μνήμην, ἐσύστησε καὶ ἑορτὴν εἰς αὐτὴν, ἑορταζομένην ὑπὸ τῶν Ἑβραίων· ὥστε καὶ ζώσης καὶ ἀπο θανούσης, ἐχάρη ὁ Ἰσραὴλ δι' αὐτῆς βαθυτάτην εἰρήνην ἐπὶ πολὺ καιροῦ διάστημα.

Φ. Κ. Ι.

Ο ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ ΒΙΟΣ.

Ὁ Ἀνθρώπινος βίος ὁμοιάζει δρόμον, ὅστις τελευτᾷ εἰς κρημνὸν φοβερώτατον. Εἰδοποιούμεθα τοῦτο εἰς τὸ πρῶτον βῆμα τῆς ὁδοιπορίας· ἀλλὰ μᾶς εἶναι γραπτὸν, καὶ ἀνάγκη πᾶσα νὰ προβαίνωμεν. Προχωρεῖτε! προχωρεῖτε! Δύναμις ἀκαταμάχητος, ὁρμή τις ἀκάθεκτος, μᾶς ὠθεῖ ἔμπροσθεν· καὶ ἀναγκαζόμεθα ὁλονὲν νὰ προβαίνωμεν εἰς τὸν κρημνόν. Χίλιαι ἀποτυχίαι, χίλιοι πόνοι, κόποι,

καὶ ἐνοχλήσεις, μᾶς βασανίζουν εἰς τὸν δρόμον. Νὰ ἠδυνάμεθα μόνον ν' ἀποφύγωμεν τὸν φρικώδη κρημνόν! Ὄχι! προχωρεῖτε! Ἀνάγκη πᾶσα νὰ τρέχετε ἐμπρός· τόσον ἐγρήγορα φεύγουν οἱ χρόνοι. Μ' ὅλον τοῦτο, ἀπαντῶμεν ἐνίοτε εἰς τὸν δρόμον ἀντικείμενά τινα εὐάρεστα, ῥέον τι ποτάμιον, παρερχόμενόν τι ἄνθος· ἡδυνόμεθα ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ σταθῶμεν. Προχωρεῖτε! προχωρεῖτε! Βλέπομεν ὅτι ὅλα τὰ πέριξ ἡμῶν κατακρημνίζονται· κτύπος φοβερός! ὅλεθρος ἀναπόφευκτος! Ἀλλὰ ποῦ καὶ ποῦ συνάγομεν ἄνθη τινά, εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν μαραινόμενα, καρποὺς τινὰς ἀφανιζομένους ἐνῷ τοὺς ἀπογευόμεθα, τὰ ὁποῖα, μ' ὅλον τοῦτο, μᾶς εὐφραίνουν ὀλίγας στιγμάς. Γοητεία καὶ ὀφθαλμοπλανία ἐπικρατοῦν πανταχοῦ· σπεύδομεν ἀκόμη εἰς τὸν φοβερὸν κόλπον. Βαθμηδὸν ἀρχίζουν ἅπαντα νὰ μαραίνωνται· οἱ κῆποι φαίνονται ὀλιγώτερον ὡραῖοι, τὰ ἄνθη ὀλιγώτερον ζωηρά, τὰ χρώματα ὀλιγώτερον νωπά, οἱ λειμῶνες ὀλιγώτερον εὔθυμοι, τὰ ὕδατα ὀλιγώτερον φαιδρά· τὰ πάντα παρακμάζουν, τὰ πάντα ἐκπίπτουν. Τέλος, παριστάνεται πρὸ ὀφθαλμῶν μας τὸ φάσμα τοῦ θανάτου. Αἰσθανόμεθα πλέον, ὅτι δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ τρομερὸς κόλπος! Ἐγγίζομεν τὸ χεῖλος αὐτοῦ· ἓν ἄλλο βῆμα! καὶ—φρίκη κυριεύει τώρα τὰς αἰσθήσεις μας, ἡ κεφαλὴ γυρίζει, οἱ ὀφθαλμοὶ πλανῶνται! Ἀναγκαίως ἔτι προβαίνομεν. Ὦ, νὰ ἠμπορούσαμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν! Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει τρόπος ἐπιστροφῆς· πτῶσις δεινή! Τὸ πᾶν ἔγινεν ἄφαντον, τὸ πᾶν ἐχάθη.

ΙΟΥΔΑΪΚΟΣ ΜΥΘΟΣ.

Ἐνῷ, κατὰ τὸ σύνηθες, ἐκάθητο ὁ Ἀβραὰμ εἰς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς του, προσμένων νὰ ὑποδεχθῇ ξένους, ἐπαρατήρησε γηραλέον τινὰ ἑκατονταετῆ νὰ πλησιάζῃ γυρμένος καὶ στηριγμένος ἐπὶ τῆς βακτηρίας του, τὸν ὑπεδέχθη δὲ φιλοφρόνως, ἔνιψε τοὺς πόδας του, ἐπρόβλεψε δεῖπνον, καὶ τὸν ἔκαμε νὰ καθίσῃ· ἀλλὰ παρατηρήσας ὅτι ὁ γέρων ἔτρωγε καὶ δὲν ἐπροσεύχετο, οὐδ' ἐζήτησεν εὐχὴν πρὸ τῆς τραπέζης, τὸν ἠρώτησε διατὶ δὲν ἐπροσκύνει τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ γέρων ἀπεκρίθη ὅτι ἐπροσκύνει τὸ πῦρ μόνον, καὶ δὲν ἐγνώριζε ἄλλον θεόν. Εἰς τοῦτο ἐπαρωργίσθη τόσον ὁ Ἀβραὰμ, ὥστε ἔκβαλε τὸν γέροντα ἔξω τῆς σκηνῆς του, καὶ τὸν ἐξέθηκεν εἰς ὅλα τῆς νυκτὸς τὰ δεινὰ καὶ τοὺς κινδύνους ἀπροφυλάκτου καταστάσεως. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ γέροντος ἐφώναξεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραὰμ, καὶ τὸν ἠρώτησε ποῦ εἶναι ὁ ξένος. Τὸν ἔκβαλα ἔξω, ἀπεκρίθη, ἐπειδὴ δὲν ἐπροσκύνει ΣΕ. Ὁ Θεὸς δὲ τὸν εἶπεν, Ἐγὼ τὸν ὑπέφερα ἑκατὸν ἔτη, ἂν καὶ μὲ ἠτίμαζε· καὶ δὲν ἠμποροῦσες σὺ νὰ τὸν ὑποφέρῃς μίαν νύκτα, ὅτε δὲν σ' ἔδιδε κάμμίαν ἐνόχλησιν; Ἀκούσας ὁ Ἀβραὰμ τοῦτο, λέγει ὁ μύθος, τὸν ἔφερε πάλιν ὀπίσω, καὶ ὄχι μόνον φιλοξένως τὸν ἐπεριποιήθη, ἀλλὰ καὶ σοφὰς διδασκαλίας τὸν παρέδωκε.

ΔΙΚΑΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑ.

Λογάριασε,—λέγει ὁ σοφὸς Φραγκλῖνος,—ὅσα χρεωστεῖς, καὶ ὅσα σὲ χρεωστοῦνται, ἔπειτα σύναξε, καὶ πλήρονε, ὅσον τάχιστα. Καταγίνου ἐπιμελῶς εἰς τὸ ἔργον σου· ἔσο οἰκονομικώτατος· ἀπόβαλλε πᾶσαν ὑπερηφανίαν· δίδου πιστῶς εἰς ὅλα τὰ θρησκευτικὰ σου καθήκοντα, προσευχόμενος ἐγκαρδίως ἑσπέρας καὶ πρωΐ, συχνάζων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὰς Κυριακὰς, καὶ πράττων εἰς ἄλλους, ὅτι θέλεις νὰ πράττουσιν ἄλλοι πρὸς σέ. Ἂν δὲν ἔχῃς νὰ βοηθῇς τοὺς πτωχοὺς, κάμνε δι' αὐτοὺς ὅ,τι ἄλλο δύνασαι, καὶ κάμνετο ἱλαρῶς· ἀλλ' ἐὰν ἔχῃς, βοήθει πάντοτε τοὺς πένητας, καὶ τοὺς ἀναξίως δυστυχοῦντας. Τὴν ὁδὸν ταύτην βάδιζε δι' ἑπτὰ χρόνους μ' ἐπιμέλειαν καὶ εἰλικρίνειαν, καὶ, ἂν δὲν εὐτυχήσῃς, ἐλθὲ εἰς ἐμὲ, καὶ ὑπόσχομαι νὰ πληρώσω τὰ χρέη σου.

ΗΘΙΚΗ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ.

Εἰς ναὸν τινὰ ἐπὶ τῆς νήσου Χινζουὰν εὑρίσκονται τέσσαρες ἐπιγραφαὶ, αἱ ἀκόλουθοι.—«Μᾶς ἐδόθη ὁ κόσμος διὰ ψυχικὸν ὄφελος, ὄχι δι' ἀνέγερσιν πολυτελῶν οἰκοδομῶν· ἡ ζωὴ, διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν καθηκόντων, ὄχι διὰ ἡδονικὰς εὐχαριστήσεις· ὁ πλοῦτος, διὰ νὰ ἐπιδαψιλεύηται γενναίως, ὄχι διὰ νὰ ἐπισωρεύηται φιλαργύρως· καὶ ἡ μάθησις, διὰ νὰ παράγῃ χρηστὰ ἔργα, ὄχι ἀπεράντους λογομαχίας.»

(Ἀποθ. τῶν Ὠφελ. Γνώσεων).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ
ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμ. φυλλάδιον)

Δ'. (α)

Αἰδεσιμώτατε ἐν Ἱερεῦσι ΠΠ. Κὺρ Δημήτριε Βάλσαμε, ἐξάδελφέ μου τὸ κατὰ σάρκα, τὴν ὑμετέραν αἰδεσιμότητα εὐχόμενος καταspάζομαι.

Εὐχόμενος ὁ Διάκονος τὸν Ἱερέα;—ἄνω ποταμῶν τὰ ῥεύματα;—καὶ ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν ἕλκει;—καὶ οὐχὶ τὸ χεῖρον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται;—Ἀλλ' ἤξευρε, ἀδελφὲ, ὅτι εἰς τὴν ὥραν ταύτην καθ' ἣν γράφω ἐγὼ ὁ ἀνάξιος εἶμαι Ἀρχιερεύς. Κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ἡ μεγάλη Αὐτοκράτωρ ηὐδόκησεν ἐπ' ἐμοὶ καὶ δι' ὅσον ἀντέστην, ἀπελογήθην, ἱκέτευσα, ἐπρόβαλα τὸ γῆράς μου, τὴν ἀσθένειαν, τὴν ἀπραξίαν, τὴν στέρησιν τῆς Ῥωσσικῆς γλώσσης, κτλ. δὲν ἐδυνήθην νὰ τὸ ἀποφύγω. Εὑρισκόμενος ἐν Πετρουπόλει κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούλιον μῆνα (ὅθεν σᾶς ἔγραψα) ἔλαβον ἀπὸ Μόσχαν, ἔνθα ἦτον ἡ Αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ, τὰ προσκλητικὰ γράμματα. Ἀπεκρίθην ἐκεῖθεν παραιτούμενος διὰ πολλῶν, ὡς εἶπον, τὸ μέγα καὶ ὑπέρογκον φορτίον, ἀλλ' ἐδέχθην καὶ δεύτερα γράμματα ἐπὶ τοῖς πρώτοις, καὶ ἐπὶ τοῖς δευτέροις τρίτα, καὶ τέως τὰ γράμματα ἔγιναν ἐπιτάγματα, καὶ ἡ πρόσκλησις τρόπον τινὰ κέλευσις. Ὅθεν ἠναγκάσθην νὰ ἐνδώσω καὶ νὰ ὑπακούσω. Διέβην τοίνυν ἐκ Πετρουπόλεως εἰς τὴν Μόσχαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου, ὅπου κατὰ τὴν τριακοστὴν τοῦ εἰρημένου μηνὸς ἐχειροτονήθην Ἱερεὺς, μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ ἐφεξῆς μηνὸς Σεπτεμβρίου, τῇ πρώτῃ δηλ. τοῦ Ὀκτωβρίου προεβιβάσθην εἰς τὸν ὑψηλὸν τῆς Ἀρχιερατίας βαθμὸν, χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν τριῶν ἐγκρίτων τῆς ἐνταῦθα ἱερωτάτης Συνόδου Ἀρχιερέων, παρουσιαζούσης ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ αὐτῆς τῆς Αὐτοκράτορος καὶ ἁπάσης τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς. Καὶ ἰδού σοι ὁ ἀπ' ἐκείνου ἄχρι γήρου ὢν ταπεινὸς Διάκονος, Ἀρχιεπίσκοπος εἶναι Σλαβωνίου καὶ Χερσῶνος. Τοῦτο ἐπετέθη ὄνομα ἐκ διπλώματος αὐτοκρατορικοῦ τῇ νεωστὶ συστηθείσῃ ἐπαρχίᾳ εἰς τὴν νέαν Διοίκησιν ὁποῦ τὸ Ῥωσσικὸν Κράτος εἰς καιρὸν τῆς ἐνδόξου εἰρήνης ἐθεμελίωσε, καὶ τῆς ἐπαρχίας τὰ ὅρια ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς περιφήμου Πουλτάβας, ὅπου ὁ ἀοίδιμος Πέτρος ὁ Μέγας κατέθραυσε τὴν δύναμιν τῶν Σβεκῶν, ἕως τοῦ Ἀζὼφ, ἕως Κυμβοὺρ πρὸς ἀνατολὰς καὶ τοῦ ποταμοῦ Βὼγ πρὸς δυσμάς. Ἡ αὐτὴ ἐπαρχία ὀνομάζεται καὶ νέα Ῥωσσία, καὶ ἐν αὐτῇ συγκροτεῖται ἡ νέα ἀποικία τοῦ ἡμετέρου γένους τῶν Γραικῶν, Μολδαύων καὶ Βλάχων καὶ Σέρβων, οἵτινες ἐπὶ πολλῆς καὶ καλῆς γῆς εὐφόρου καὶ καρπερῆς θελήσουν νὰ συνδράμουν, ἐξ ὧν ἕως τοῦ νῦν τινὲς χιλιάδες συνέδραμον εἰς Γενικαλὲ, καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις καὶ χώρας, ἴσως δὲ καὶ πλείονες συνδράμουν χριστιανοὶ, φεύγοντες τὴν καταδυναστείαν τῶν τυράννων αὐτῶν καὶ τὴν στενοχωρίαν τῆς ἀπορίας καὶ θλίψεως.

Ἔχεις τὰ κατ' ἐμὲ συμβάντα, ἀδελφὲ, ἱκανῶς λογιάζω ὅσον συγχωρεῖ τὸ πλάτος μιᾶς ἐπιστολῆς, ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ ταύτης εἰδήσεως καταλαμβάνεις καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν εἰς τὴν ἐπιστολήν σας τὴν δευτέραν ἀνέβαλον ἕως τοῦ νῦν τὴν ἀπόκρισιν. Ἡ ἀδιορισία εἰς ἣν εὑρέθην, καὶ αἱ πολλαὶ ἀσχολίαι τῆς νέας μου βαρυτάτης καὶ πολλὰ φορτικῆς καταστάσεως ἐπροξένησαν τὴν ἀναβολὴν, καὶ δὲν ἦτον τρόπος ἀλλέως.

Εἰς αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἐπέστρεψεν ἡ Αὐλὴ εἰς Πετρούπολιν, ἐγὼ δὲ ἔμεινα εἰς Μόσχαν καὶ κάμνω τὰς πρεπούσας μου ἑτοιμασίας, διὰ νὰ καταβῶ εἰς τὴν ῥηθεῖσαν πόλιν Πουλτάβαν, ὅπου πρέπει νὰ συστήσω κατ' ἀρχὰς τὴν καταμονήν μου, ἕως νὰ στηριχθῇ ὁ θρόνος εἰς τὴν ἁρμοδιωτέραν τῆς ἐπαρχίας κατάθεσιν.

Ὁ ἀγαπητὸς ἐξάδελφος καὶ εὐχέτης θερμὸς

Εὐγένιος ὁ Σλαβ. καὶ Χερσῶνος Ἀρχιεπίσκοπος.

(α) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη, ὡς φαίνεται, ἐκ Μόσχας τῷ 1775 περὶ τὸν Ὀκτώβριον. Ὁ ἐκδ.

ΣΥΛΛΟΓΗ Λευκαδίων Ἐπιγραφῶν κτλ.

(Συνέχεια, ἴδε Θ'. φυλλάδιον.)

16.

Μετηνέχθη ἐκ Λευκάδος τὸ 1759. εἰς τὸ ἐν Βρετανίᾳ Νανιανὸν Μουσεῖον. Ἐξεδόθη ὑπὸ Passeri ἐν τῷ αὐτοῦ Dissert. B. pag. 29. ὑπὸ Paciandi ἐν τῷ αὐτοῦ Monument. Peloponnes. p. 211. ἐπίσης [χαλκόγρ.] καὶ εἰς τὸ Mns. Nanian. Dollect. Antig. N. 70. Τὸ τελευταῖον ἐξεδόθη ὑπὸ Βοικχίου [χαλκόγρ.] ἐν τῷ αὐτοῦ C. I. N. 1921. Κεκόσμηται ἀετώματι.

ΛΕΟΝΤΙΟΝ ΑΙΣΧΥΛΕ ΛΑΜΟΞΕΝΑ
ΧΑΙΡΕΤΕ

Εἶναι περίεργον ὅτι κεχάρακται ἐπὶ τῆς ταινίας, τῆς μεταξὺ τοῦ ἀετώματος καὶ τῆς κυρίας στήλης, ὅπερ δὲν σημαίνει, εἰμὴ τοῦ τεχνίτου ἀπλῆν ἐπίδειξιν. Οἱ τεθνεῶτες εἰσὶν υἱὸς [Λεόντιον,] πατὴρ [Αἰσχύλος] καὶ μήτηρ [Δαμοξένα.] Ἡ διάταξις αὐτῶν ἀκολουθεῖ ἴσως τὴν χρονολογικὴν τάξιν τοῦ θανάτου. Τὸ τοῦ υἱοῦ ὄνομα κατ' οὐδέτερον γένος, ἀντὶ ΛΕΟΝΤΙΕ, ἐτέθη ἴσως πρὸς διασωλὴν τοῦ υἱοῦ ἀπὸ τοῦ πατρὸς, ἢ καθ' ἁπλοῦν ὑποκορισμόν. Τὸ δὲ τῆς γυναικὸς [ἐν Δωρικῇ διαλέκτῳ] πρῶτον ἐνταῦθα ἀπαντᾶται.

17.

Εὑρίσκεται εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Δρ. Π. Κατσαΐτου, Κεφαλλῆνος, εὑρόντος αὐτὴν ἐν Λευκάδι. Ἡ ὕλη της εἶναι κοιν. λευκ. λιθ. ἔχων μῆκ. δακτ. 11. πλ. 7. μετὰ κυματίου ἄνωθεν καὶ ταινίας. Ἐκδίδεται νῦν τὸ πρῶτον.

. . . . ΝΙΔΑΣ

Πολυτρόπως δύναται νὰ συμπληρωθῇ. Τὰ περαιτέρω ἐν Ἐπ. 8.

18.

Εὑρίσκεται προσηρμοσμένη εἴς τινα ἐν τῇ πόλει οἰκίσκῳ, παρὰ τῷ Ναῷ τοῦ Ἁγ. Μηνᾶ. Ἡ ὕλη της κοιν. λευ. λιθ. ἔχων μῆκ. δακτ. 16. πλ. 12. καὶ κεκόσμηται ἄνωθεν ταινίᾳ καὶ κυματίῳ. Ἐκδίδ. νῦν τὸ πρῶτον.

ΑΡΙΣΤΑΓΟ[ΡΑΣ

Παρατηροῦμεν ὅ,τι καὶ εἰς τὴν 8ην.

19.

Εὑρέθη παρὰ τῷ ἐν τῇ πόλει Ναῷ τοῦ Παντοκράτορος, εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ συμπολίτου μας Κυρ. Σπυρίδωνος Σκουφᾶ, ὑφ' οὗτινος καὶ διακατέχεται. Ἡ ὕλη της εἶναι μαρμαρ. ὑπομέλ. ἔχων μῆκ. δακτ. 12. πλ. 11. Ἐκδιδ. νῦν τὸ πρῶτον.

ΑΡΙΣΤΩΝ

Κατ' ὀνομαστικὴν ἢ Κλητικὴν πτῶσιν. Τὰς παρατηρήσεις ἰδὲ ἐν Ἐπ. 8.

20.

Μετηνέχθη ἐκ Λευκάδος τὸ 1759. εἰς τὸ ἐν Βρετανίᾳ Νανιανὸν Μουσεῖον. Ἐξεδόθη ὑπὸ Passeri ἐν τῷ αὐτοῦ Dissert. II. pag. 32. ὑπὸ Paciandi ἐν τῷ αὐτοῦ Monum. Pelopn. Tom. II. pag. 57. (χαλκόγρ). Ὡσαύτως [χαλκόγρ.] καὶ εἰς τὸ Mus. Nanian. Collect. Antiq. N. 72. Τὸ δὲ τελευταῖον [χαλκόγρ.] ὑπὸ Βοικχίου ἐν τῷ αὐτοῦ C.I.N.1920.

ΑΛΚΥΩΝ

Ἄνευ οὐδενὸς λόγου, κατὰ Βοίκχιον, ἀποδίδουσι τινὲς αὐτὴν εἰς τὸν Ἰατρὸν Ἀλκύωνα, τὸν παρὰ Ἰωσήπου ἀναφερόμενον. (α). Τὰ περαιτέρω ἐν Ἐπ.8.

21.

Ποῦ τῆς Λευκάδος εὑρέθη, καὶ ποῦ νῦν κατήντησεν, ἀγνοοῦμεν. Ταύτης ἀντίγραφον διέσωσεν ὁ συμπολίτης μας Δ. Ἀνδρέας Βλαντῆς, ὑφ' οὗτινος ἐξήξαμεν τὸ ἡμέτερον. Ἐκδίδομεν νῦν τὸ πρῶτον.

ΝΙΚΟ[ΜΑΧΟΣ

Πολυτρόπως δύναται νὰ συμπληρωθῇ. Ἰδὲ Ἐπ. 8.

22.

Εὑρίσκεται προσηρμοσμένη εἰς οἰκίαν τινὰ ἐν χωρίῳ Κατούνα, περὶ τὰς 2 ½ ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως. Ἀντέγραψεν αὐτὴν ὁ Κυρ. Βλαντῆς, ὑφ' οὗτινος καὶ ἡμεῖς ἐξήξαμεν τὸ ἀντίγραφον. Ἐκδίδεται νῦν τὸ πρῶτον.

ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ ΠΟΛΥΚΡΑΤΕΙΑ

Τάφος συζύγων. Τὸ τῆς γυναικὸς ὄνομα νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντᾶται.

23.

Εὑρίσκεται εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ συμπολίτου μας Δρ. Δημητρίου Πετριτσοπούλου. Κεκόσμηται ἀετώματι. Τὸ παρὸν ἐλάβαμεν ἐκ τοῦ ἀντιγράφου τοῦ Κυρ. Ἀνδρ. Βλαντῆ. Ἐκδίδεται νῦν τὸ πρῶτον.

ΣΩΤΗΡΙΣ ΧΑΙΡΕ

Σωτηρὶς Χαῖρε. Κεχάρακται δὶς ἐπὶ τῆς στήλης·

(α) Φλαύ. Ἰώσηπος. Ἀρχαιολ. Βιβ. ΙΘ'· Κεφ. Ά. §. 20.

ἐγγλύφως μὲν ἐν τῷ Ἀετώματι, ἀναγλύφως δὲ ὑπὸ τὸ Ἀέτωμα. Τοῦτο εἶναι ἁπλῆ ἐπίδειξις τοῦ τεχνίτου. Ὄνομα γυναικὸς, νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντώμενον.

ΓΝΩΜΙΚΑ

Ἐκ τῶν τοῦ Φραγκίσκου, Δουκὸς Δὲ Λαροχεφουκώλδου.

1. Τὰ πάθη συχνάκις γεννῶσιν ἄλλα πάθη ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενα· ἡ φιλαργυρία προάγει τὴν ἀσωτίαν, καὶ ἡ ἀσωτία τὴν φιλαργυρίαν· πολλάκις γίνεταί τις σταθερὸς δι' ἀδυναμίαν, καὶ θρασὺς διὰ δειλίαν.

2. Οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι μόνον ὑποκείμενοι εἰς τὸ νὰ λησμονῶσι τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς ὕβρεις· μισοῦσι μάλιστα ὅσους τοὺς ὑπεχρέωσαν, καὶ παύουσι τοῦ μίσους πρὸς ὅσους τοὺς ὕβρισαν· καθότι ἡ προσπάθεια εἰς τὸ ν' ἀνταμείψωσι τὸ ἀγαθὸν καὶ νὰ ἐκδικηθῶσι τὸ κακὸν τοῖς φαίνεται βάρος, εἰς τὸ ὁποῖον δυσκόλως ὑποβάλλονται.

3. Ἡ ζηλοτυπία εἶναι τρόπον τινὰ δικαία καὶ ἔλλογος· διότι τείνει εἰς τὸ νὰ φυλάξῃ ἓν καλὸν τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς ἡμᾶς, ἢ τὸ ὁποῖον νομίζομεν ἴδιον ἡμῶν· ἐν ᾧ ὁ φθόνος εἶναι μανία μὴ ὑποφέρουσα τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἄλλου.

4. Ἔχομεν πλειοτέραν δύναμιν παρὰ θέλησιν· καὶ συχνάκις φανταζόμεθα ὅτι τὰ πράγματα εἶναι ἀδύνατα, ἐπὶ μόνῳ σκοπῷ νὰ δικαιολογηθῶμεν εἰς ἡμᾶς αὐτούς.

5. Εἰ μὲν δὲν εἴχομεν σφάλματα, δὲν ἐδοκιμάζαμεν τοσαύτην εὐχαρίστησιν διὰ τὰ τῶν ἄλλων.

6. Ἡ ζηλοτυπία τρέφηται ἐν τῷ δισταγμῷ· ἀποβαίνει μανία, ἢ παύει, ἅμα διαβαίνει τις ἐκ τοῦ δισταγμοῦ εἰς τὴν βεβαιότητα.

7. Ἂν δὲν εἴχομεν ὑπερηφανίαν καθόλου, δὲν παρεπονούμεθα διὰ τὴν ὑπερηφανίαν τῶν ἄλλων.

8. Ἡ ὑπερηφανία ὑπάρχει ἐπίσης εἰς πάντας, καὶ μόνον τὰ μέσα καὶ ὁ τρόπος τῆς φανερώσεως διαφέρουσι.

9. Φαίνεται ὅτι ἡ φύσις, ἥτις διέθεσε μετὰ τοσαύτης σοφίας τὰ ὄργανα τοῦ σώματος ἡμῶν ἵνα καταστήσῃ ἡμᾶς εὐτυχεῖς, ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν ὑπερηφανίαν πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς ἐκ τῆς γνωρίσεως τῶν ἡμετέρων ἀτελειῶν λύπης.

10. Ἔχει μᾶλλον ἡ ὑπερηφανία ἢ ἡ ἀγαθότης μετοχὴν εἰς τὰς παραινέσεις ἡμῶν πρὸς τοὺς πταύοντας· νουθετοῦμεν δὲ αὐτοὺς ὄχι τόσον διὰ νὰ τοὺς διορθώσωμεν, ὅσον ἐπὶ σκοπῷ νὰ τοὺς πείσωμεν ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα ἀνεπίληπτοι.

11. Ὑποσχόμεθα κατὰ τὰς ἐλπίδας καὶ ἐκπληροῦμεν κατὰ τοὺς φόβους ἡμῶν.

12. Τὸ συμφέρον λαλεῖ πᾶν εἶδος γλωσσῶν, καὶ διαδραματίζεται πάσης λογῆς ὑποκείμενον, ὡς καὶ τὸ τοῦ ἀφιλοκερδοῦς. Π. Δ.

Η ΚΑΛΥΒΗ ΤΟΥ ΜΠΑΡΜΠΑ ΘΩΜΑ. Συνέχεια, (ἴδε Ί. ΙΆ. φυλλ.)

καὶ τὰ μαχαιροπήρουνα, καθὼς ἐναπετέθησαν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐπροξένησαν γλυκὺν καὶ ἀδελφικὸν θόρυβον, καθὼς προσέτι τὸ κοτόπουλον ὁμοῦ μὲ τὸ χοιρομέρι, καθὼς ἐμαγειρεύοντο ἐντὸς τοῦ ἀγγείου, ἀπετέλουν εὐάρεστον καὶ ἡδονικώτατον ἦχον, ὡς ἂν ἠσθάνοντο καὶ αὐτὰ εὐχαρίστησίν τινα. Μετὰ ταῦτα δὲ, ἐξελθόντος τοῦ Γεωργίου καὶ τῆς Ἐλίζης ὁμοῦ μὲ τὸν μικρὸν Ὀρρὴν, συναπήντησαν τοσοῦτον ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν, ὅστις, χωρὶς ὑπερβολὴν, τοῖς ἐφαίνετο ἐνύπνιον.

Ἐπὶ τέλους, ἐκάθησαν ὅλοι εἰς τὸ πρόγευμα, ἡ δὲ Μαρία ἱσταμένη παρὰ τὴν γωνίαν ἔψηνεν ἀρτοκούλουρα, τὰ ὁποῖα, μόλις ἐλάμβανον τὸ χρυσόξανθον χρῶμα τῆς τελειότητος, μετεκόμιζε μὲ τὰς ἰδίας της χεῖρας ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ἡ Ῥαχὴλ δὲν ἐφάνη πώποτε τοσοῦτον εὐτυχὴς, ὅσον εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, ἐπὶ κεφαλῆς οὖσα τῆς τραπέζης της· ἐνυπῆρχε τοσοῦτον μητρικὸν αἴσθημα καὶ καλοκἀγαθία εἰς ὅλας της τὰς πράξεις, ὥςε καὶ ὅταν ἔδιδε πινάκιόν τι μὲ γλυκύσματα ἢ ἔχεε καφφὲ ἐντὸς τῶν ἐκπωμάτων, ἐφαίνετο διαχέουσα ταυτοχρόνως πνεῦμά τι εἰς τὰς προσφοράς της ταύτας.

Ἦτο ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν ὁ Γεώργιος ἐκάθησεν εἰς τὴν τράπεζαν ἑνὸς λευκοῦ, ὅθεν κατ' ἀρχὰς συνησθάνθη στενοχωρίαν τινὰ καὶ ἀνησυχίαν, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐξηφανίσθη καὶ διεσκορπίσθη ὡς πνοὴ ἀπέναντι τῶν ἑωθινῶν ἀκτίνων τῆς ἁπλουστάτης καὶ παντοῦ διακεχυμένης ταύτης ἀγαθότητος.

Οὗτος ἦτο πραγματικῶς ἕνας οἶκος, ἓν ἄσυλον, λέξις τῆς ὁποίας τὴν σημασίαν ἠγνόει μέχρι τοῦδε ὁ Γεώργιος· ὡς ἐκ τούτου ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις καὶ ἡ πεποίθησις εἰς τὴν ἄπειρον Πρόνοιάν του, ἤρχισε νὰ κυκλοφορῇ εἰς τὴν καρδίαν του, αἱ καταχθόνιοι, αἱ μισάνθρωποι, αἱ ἀθεϊστικαὶ ἀμφιβολίαι καὶ ἡ θηριώδης ἀπελπισία του ἐξηφανίσθησαν ἀπέναντι τοῦ φωτὸς ἑνὸς Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐγκεχαραγμένον εἰς τὰ ἔμψυχα πρόσωπα τῶν παρευρισκομένων, καὶ ἐφανεροῦτο ἀπὸ τὰ ἄπειρα καὶ εἰλικρινῆ δείγματα ἀγάπης καὶ καλοκἀγαθίας, τὰ ὁποῖα δὲν θέλουσι πώποτε μείνει χωρὶς τῆς ἀπαιτουμένης ἀνταμοιβῆς.

— Πατέρα, τί θὰ γίνει ἂν φανερωθῇς πάλιν; ἠρώτησε Συμεὼν ὁ δεύτερος, καθὼς ἐβουτύρονε τὸν ἄρτον του.

— Θὰ ὑποφέρω τὴν ποινήν· ἀπήντησεν ὁ Συμεὼν ἡσύχως.

— Ἀλλὰ τί θὰ γίνει, ἂν σὲ φυλακίσουν;

— Πῶς δὲν ἠμπορεῖς σὺ μὲ τὴν μητέρα νὰ βαστάξητε τὴν οἰκίαν; εἶπεν ὁ Συμεὼν μὲ ἓν μειδίαμα.

— Ὦ, ἡ μητέρα ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ κάθε τι, εἶπε τὸ παιδίον. Δὲν εἶναι ἐντροπὴ ὅμως νὰ γίνωνται τέτοιοι νόμοι;

— Σὺ δὲν πρέπει νὰ ὁμιλῇς κακὰ ἐναντίον ἐκείνων ὁποῦ μᾶς διοικοῦν, εἶπεν ὁ πατὴρ μὲ βαρὺ ὕφος. Ὁ Κύριος μᾶς δίδει τὰ ἐπιούσια ἀγαθὰ μὲ τὸν σκοπὸν μόνον νὰ πράττωμεν ὅ,τι εἶναι δίκαιον καὶ εὐσπλαγχνον, ἐὰν ὅμως οἱ ἀρχηγοί μας ζητῶσι πληρωμὴν διὰ τοῦτο, ἡμεῖς πρέπει νὰ τὴν δώσωμεν.

— Ὦ πόσον ἀποστρέφομαι ἐκείνους τοὺς παλιανθρώπους ὁποῦ ἔχουν τοὺς σκλάβους! εἶπε τὸ παιδίον.

— Ὦ σὲ θαυμάζομαι, εἶπεν ὁ Συμεὼν, ἡ μητέρα σου δὲν σὲ ἐδίδαξε ποτὲ τοιούτους λόγους. Ἐὰν ὁ Κύριος ἤθελε φέρει εἰς τὴν θύρα μου ἕνα κάτοχον σκλάβων κατατεθλιμμένον καὶ ἐνδεῆ, ἤθελα μεταχειρισθῇ καὶ αὐτὸν ἀπαράλλακτα καθὼς ἕνα σκλάβον. Ὁ νέος Συμεὼν ἐρυθρίασεν, ἀλλ' ἡ μήτηρ μειδιάσασα τοῦ εἶπεν, ὁ Συμεὼν εἶναι τὸ καλὸ παιδί μου, μὲ τὸν καιρὸν θὰ μεγαλώσει, καὶ τότε θὰ ὁμοιάσει τὸν πατέρα του.

— Ἐλπίζω, ἀγαθέ μου κύριε, νὰ μὴ εὑρίσκεσαι εἰς κἀμμίαν δυσκολίαν ἢ κίνδυνον ἐξ αἰτίας μας, εἶπεν ὁ Γεώργιος περίλυπος.

— Ὅλως διόλου, Γεώργιε, ἡμεῖς εἴμεθα ἐδὼ κάτω εἰς τοῦτον τὸν κόσμον διὰ τοῦτο. Ἂν δὲν ἠμπορούσαμε νὰ ὑποφέρωμεν ἐνόχλησιν διὰ μίαν καλὴν πρᾶξιν, δὲν ἠθελαμεν εἶσθαι ἄξιοι τοῦ ὀνόματός μας.

— Ἐξ αἰτίας μου; ἠρώτησεν ὁ Γεώργιος, ὦ δὲν τὸ ἐπιθυμῶ.

— Ὄχι, Γεώργιε, μεῖνε ἥσυχος, ὅ,τι κάμνομεν τὸ κάμνομεν διὰ τὸν Θεὸν, καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον, εἶπεν ὁ Συμεών. Σήμερον κάθησε ἐδὼ μὲ ὅλην τὴν ἀνάπαυσίν σου, καὶ τὸ βράδυ πρὸς τὰς δέκα ὥρας ὁ Φίνεας Φλέτζερ θέλει σᾶς ὁδηγήσει ἐμπρὸς εἰς τὸ ἄλλο μέρος. Καταδιώκεσαι φρικτὰ καὶ δὲν πρέπει νὰ χασομερῇς.

— Ἂν ἦναι τοῦτο, διατὶ νὰ περιμείνωμεν ὡς τὸ βράδυ; εἶπεν ὁ Γεώργιος.

— Τὴν ἡμέραν ἐδὼ εἶσαι ἀσφαλισμένος, καθότι ὅλοι ἐδὼ πλησίον εἰς τοῦτο τὸ μέρος εἶναι φίλοι, καὶ φυλάττουν. Ἐκτὸς τούτου εἶναι ἀσφαλέστερον νὰ περιπατῆτε, διαρκούσης τῆς νυκτός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Εὐαγγελίνα.

A young star, which shone
O'er life—too sweet an image for such glass!
A lovely being scarcely formed or moulded;
A rose with all its sweetest leaves yet folded.

Αἱ σκηναὶ τοῦ Μισισιπὶ, ὡς διὰ μαγευτικῆς ῥάβδου, ἔλαβον ἐπαισθητὴν μεταβολὴν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ περίφημος Σιατοβριὰν τὸν περιέγραψεν, ὡς ποταμὸν ἀπεράντων καὶ ἀβάτων ἐρημιῶν, ῥέοντα ἀναμέσον ἐξαισίας χλόης καὶ ἐμψύχων ἀντικειμένων.

Ὁ ποταμὸς ὅμως οὗτος τῶν ἐνυπνίων καὶ τῆς ῥομαντικότητος, μετεβλήθη εἰς βραχύτατον διάστημα χρόνου εἰς μίαν πραγματικότητα ὀλιγώτερον ὁρατὴν καὶ ἔνδοξον τῆς πρώτης. Ὁποῖος ἄλλος ποταμὸς ἐπὶ τῆς γῆς φέρει εἰς τὸν κόλπον του τὰ ἄφθονα καὶ θαυμάσια ἀγαθὰ τοιούτου τόπου; τόπου τοῦ ὁποίου τὰ προϊόντα κατακαλύπτουσιν ὅλον τὸ ἀπέραντον διάστημα τὸ μεταξὺ τῶν τροπικῶν καὶ τῶν πόλων! Ὁποῖος ἄλλος ποταμὸς φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τὰ τεταραγμένα, τὰ βίαια, τὰ ἀφρίζοντα καὶ τὰ μηκώμενα ἐκεῖνα ὕδατα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐναργὴς ἀπόδειξις τοῦ ἐκτεταμένου σάλου τῆς ἐργασίας, ἥτις εἶναι διακεχυμένη ἕως εἰς τὰ βάθη τῶν κυμάτων του ὑπὸ φυλῆς πλέον δραστηρίου καὶ ἐνεργητικῆς ὅλων τῶν ἄλλων τῆς ἀρχαιότητος. Ἄχ! εἴθε προσέτι νὰ μὴ φέρωσι

μεθ' ἑαυτῶν θέαν πολὺ φρικωδεστέραν, τὰ δάκρυα τῶν κατατεθλιμμένων, τοὺς στεναγμοὺς τῶν ἐγκαταλελειμμένων, τὰς τῶν πτωχῶν καὶ ἁπλουστάτων καρδιῶν πικρὰς παρακλήσεις πρὸς ἓν ἄγνωστον Ὄν, ἄγνωστον, ἀόρατον καὶ ἥσυχον, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον θέλει φανερωθῆ, ἵνα σώσῃ ὅλους τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς πτωχούς!

Τὸ πλάγιον φῶς τοῦ δύοντος ἡλίου ἐσελάγιζεν ἐπὶ τῶν ἀπεράντων ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ, οἱ εὔκαμπτοι κάλαμοι καὶ αἱ ὑψηλαὶ καὶ βαθύχροοι κυπάρισσοι ἔλαμπον ὑπὸ τῶν χρυσοειδῶν ἀκτίνων, καθὼς τὸ βαρέως φορτωμένον ἀτμόπλοιον ἐπροχώρει.

Ἐπιστοιβασμένον τὸ ἀτμόπλοιον καθ' ὅλα του τὰ μέρη ἀπὸ δεσμίδας βαμβακίου, ἐφαίνετο μακρόθεν ἕνας τετραγωνικὸς ὄγκος κινούμενος βραδέως· καὶ διὰ νὰ ἀνεύρωμεν ἐκ νέου τὸν ταπεινόν μας φίλον Θωμᾶν, ἦτο ἀνάγκη νὰ γίνῃ μία ἐπίπονος ἔρευνα καθ' ὅλας τὰς γωνίας τοῦ πλοίου, τέλος δὲ τὸν ἀνακαλύπτομεν εἰς τὸ ἄνω κατάστρωμα τοῦ πλοίου εἰς μέρος τι ἀναμέσον τῶν ἁπανταχοῦ εὑρισκομένων βαμβακοδεσμίδων.

Ὁ Θωμᾶς, ἐν μέρει μὲν ἕνεκα τῆς ἐμπιστοσύνης τὴν ὁποίαν εἶχον ἐμπνεύσει εἰς τὸν παρόντα κύριόν του αἱ συστάσεις τοῦ Κ. Σχέλβη, ἐν μέρει δὲ ἕνεκα τῆς ἀξιοπαρατηρήτου καὶ ἡσύχου διαγωγῆς του, ἀνεπαισθήτως ἐκέρδισεν ὡς καὶ τούτου τοῦ θηριώδους ἀνδρὸς τὴν ἐμπιστοσύνην.

Κατ' ἀρχὰς, διαρκούσης τῆς ἡμέρας, τὸν ἐφύλαττεν ἐκ τοῦ πλησίον, καὶ δὲν τὸν ἄφινε πώποτε ἄλυτον τὴν νύκτα· πλὴν ἡ ἀτάραχος ὑπομονὴ καὶ ἡ ἐναργὴς εὐχαρίστησις τοῦ Θωμᾶ τὸν παρεκίνησαν βαθμηδὸν νὰ παύσῃ τοὺς τοιούτους περιορισμοὺς καὶ βασιζόμενος εἰς τὸν λόγον τῆς τιμῆς του, τῷ ἔδωκεν ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν ἐντὸς τοῦ πλοίου.

Ἥσυχος πάντοτε καὶ ὑποχρεωτικὸς, καθὼς προσέτι καὶ ἕτοιμος εἰς τὸ νὰ δώσῃ χεῖρα βοηθείας, ἂν ἦτο ἀνάγκη, εἰς τοὺς ἐργάτας τοῦ πλοίου, εἶχεν ἀποκτήσει τὴν εὔνοιάν των καὶ ἐδαπανοῦσεν ἱκανὰς ὥρας βοηθῶν αὐτοὺς μὲ ἐγκάρδιον εὐχαρίστησιν μεγαλητέραν ἢ ὅταν εἰργάζετο εἰς Κεντούκην.

Ὅταν ἔβλεπεν, ὅτι δὲν ἦτο ἀνάγκη ὑπηρεσίας, ἐπαναπαύετο ἐντὸς γωνίας τινὸς ἀναμέσον τῶν βαμβακοδεσμίδων τοῦ ἄνω καταστρώματος καὶ κατεγίνετο μελετῶν τὴν ἁγίαν Γραφὴν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐνασχόλησιν ἤδη τὸν εὑρίσκομεν.

Εἰς διάστημα ἑκατὸν περίπου μιλίων ἀπὸ τὴν Νέαν Ὄρλεανς, ὁ ποταμὸς εἶναι ὑψηλότερος τῆς περιστοιχούσης αὐτὸν ἐκτάσεως, καὶ τὰ πελώρια ὕδατά του ῥέουσιν ἀναμέσον ὀγκωδεστάτων σωρῶν γαιῶν εἴκοσι ποδῶν τὸ ὕψος. Ὁ ἐπιβάτης ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου, ὡς ἀπὸ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ τινος φρουρίου, καθορᾷ ὅλους τοὺς τριγύρω του ἀπεράντους τόπους, ὁ δὲ Θωμᾶς εἶχεν ὑπὸ τὴν ὅρασίν του φυσικωτάτην ἀπεικόνησιν τοῦ βίου, τὸν ὁποῖον μετ' ὀλίγον ὤφειλε νὰ διατρέξῃ.

Ναί, εἶδε τοὺς μακρὰν διεσκορπισμένους σκλάβους εἰς τὴν ἐργασίαν των, καὶ ὀλίγον τι μακρύτερον διέκρινε τὰ χωρία των τὰ σχηματισμένα ἀπὸ ἐκτεταμένας σειρὰς μικρῶν καλυβῶν, αἵτινες ἔλαμπον εἰς διαφόρους πεδιάδας, καὶ αἵτινες ἦσαν ἀπομεμακρυσμέναι ἀπὸ τὰς μεγαλοπρεπεῖς κατοικίας καὶ τὰς διασκεδαστικὰς γαῖας τῶν κυρίων των, καθὼς ὅμως ἡ κινουμένη αὐτὴ εἰκὼν παρήρχετο, ἡ πτωχὴ καὶ ἁπλουστάτη καρδία του ἐπανήρχετο εἰς τὸν ἐν Κεντούκῃ ἀγρόν του, τὸν ἐπισκιαζόμενον ὑπὸ τῶν παλαιοτάτων φυγῶν, εἰς τὴν μὲ ἐκτεταμένα καὶ ψυχρὰ δωμάτια οἰκίαν τοῦ κυρίου του, καὶ πλησίον αὐτῆς εἰς τὴν μικρὰν καλύβην του τὴν περικοσμημένην μὲ τὰ πολυειδῆ ἄνθη καὶ τὴν βιγνωνίαν. Ἐκεῖ τῷ ἐφαίνετο νὰ βλέπῃ μὲ τὴν φαντασίαν του τὰ οἰκογενειακὰ καὶ φιλικὰ ἐκεῖνα πρόσωπα, μὲ τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀναπτυχθῆ ἐκ νηπιότητος, τῷ ἐφαίνετο νὰ βλέπῃ τὴν ἐνασχολημένην σύζυγόν του κινουμένην διὰ τὰς ἑσπερινὰς προετοιμασίας τοῦ φαγητοῦ, τῷ ἐφαίνετο νὰ ἀκούῃ τὸν φαιδρὸν γέλωτα τῶν παιζόντων τέκνων του, καὶ τὰς ἱλαρὰς φωνὰς τοῦ ἐπὶ τῶν γονάτων του βρέφους, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα μὲ ἓν αἰφνήδιον σκίρτημα τὰ πάντα ἐξηφανίζοντο, καὶ ἔβλεπεν ἐκ νέου τοὺς καλαμῶνας καὶ τὰς κυπαρίσσους τῶν κινουμένων παιδιάδων, καὶ ἤκουε πάλιν τὸν κρότον καὶ τὴν βοὴν τῆς μηχανῆς, τὰ ὁποῖα τῷ ἔλεγον καθαρῶς, ὅτι ἐκείνη ἡ φάσις τοῦ βίου του παρῆλθε διὰ παντός.

Εἰς τοιαύτην θέσιν εὑρισκόμενος, ὦ ἀναγνῶστα, ἤθελες γράψει εἰς τὴν σύζυγόν σου, ἤθελες πέμψει εἰδήσεις εἰς τὰ τέκνα σου, ἀλλ' ὁ Θωμᾶς δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ, διὰ αὐτὸν ταχυδρομεῖον δὲν ὑπῆρχε, καὶ ὁ κόλπος τοῦ διαχωρισμοῦ οὐδὲ κἂν διὰ φιλικῆς τινος λέξεως ἢ νεύματος συνηνόνετο.

Εἶναι παράδοξον λοιπὸν, ἐὰν δάκρυα τινὰ κατέβρεξαν τὴν ἐπὶ βαμβακοδεσμίδος τινος ἱερὰν Γραφήν του τῆς ὁποίας τὰς ὑποσχέσεις ἀνεύρισκε στιγαλῶς μὲ τὸν δάκτυλόν του; Ὁ Θωμᾶς μαθὼν πολὺ προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν τὴν ἀνάγνωσιν, δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην εὐκολίαν καὶ ταχύτητα, ὡς ἐκ τούτου ἐπροχώρει εἰς τὸ ἔργον του μὲ πολὺν κόπον, ἀναγινώσκων στῖχον πρὸς στῖχον. Κατὰ τύχην ὅμως τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνὰ χεῖρας, ἦτο ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἡ βραδεῖα ἀνάγνωσις δὲν δύναται νὰ βλάψῃ, ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων αἱ λέξεις, ὡς τόσα τεμάχια χρυσοῦ, ἀπαιτοῦσι πολλάκις νὰ ἦναι χωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων, ἵνα ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἀποδώσῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἀξίαν. Ἂς τὸν ἀκολουθήσωμεν ἤδη πρὸς στιγμὴν, δακτυλοδεικτοῦντα καὶ προφέροντα μεγαλοφώνως ἀπὸ λέξεως εἰς λέξιν τὰ ἀκόλουθα.

— Μὴ — ταρασσέσθω — ὑμῶν — ἡ — καρδία. Εἰς — τὴν — οἰκίαν — τοῦ — πατρός μου — πολλαὶ — μοναὶ — εἰσί. Πορεύομαι — ἑτοιμάσαι — τόπον — ὑμῶν — καὶ — πάλιν — ἔρχομαι — πρὸς — ὑμᾶς.

Ἡ καρδία τοῦ Κικέρωνος, ὅταν παρηκολούθησεν εἰς τὸν τάφον τὴν μόνην καὶ προσφιλεστάτην θυγατέρα του, δὲν κατείχετο ὑπὸ περισσοτέρας λύπης ἢ ἡ τοῦ πτωχοῦ Θωμᾶ, καθότι ἀμφότεροι ἦσαν ἄνθρωποι, πλὴν ὁ Κικέρων δὲν ἐπανεπαύετο εἰς τὰς ὑψηλὰς ταύτας ἰδέας τῆς ἐλπίδος, δὲν ἐγνώριζε τὴν μέλλουσαν ἁπάντων συναπάντησιν, καὶ ἂν ἤθελεν εἰδῇ ταῦτα γεγραμμένα ἐντὸς τοῦ Βιβλίου, ἄδηλον ἐὰν τὰ παρεδέχετο, καθότι ἤθελον ἀναφυηθῆ εἰς τὸν νοῦν του ἄπειροι ἀμφιβολίαι περὶ τοῦ κύρους τοῦ χειρογράφου ἢ τοῦ ἀκριβοῦς τῆς μεταφράσεως. Ὁ ἄθλιος ὅμως Θωμᾶς τὰ ἔβλεπε τόσον ἀληθῆ καὶ θεῖα ὥστε οὐδέποτε εἰσεχώρησεν εἰς τὸν ἁπλούστατον νοῦν του ἀμφιβολία τις. Ταῦτα ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ ἦναι ἀληθῆ, καθότι ἀλλέως, πῶς ἤθελον ὑπάρξει;

Ἡ Βίβλος τοῦ Θωμᾶ ἂν καὶ καθυστερεῖτο εἰς τὸ περιθώριον σημειώσεων καὶ βοηθημάτων πεπαιδευμένων σχολιαστῶν, ἦτο ὅμως περικεκοσμημένη μέ τινας σημειώσεις καὶ παραπομπὰς τοῦ ἰδίου Θωμᾶ, αἵτινες τὸν ἐβοήθουν περισσότερον ἀπὸ τὰς πλέον ἐσπουδασμένας διασαφήσεις. Εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ἀκούῃ τὴν Γραφὴν ἀναγινωσκομένην ὑπὸ τῶν τέκνων τοῦ κυρίου του, καὶ ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ νέου κυρίου Γεωργίου· καὶ καθὼς τὴν ἀνεγίνωσκον, ἐσημείονε μὲ χονδρὰ καὶ δυνατὰ σημεῖα καὶ ἐγχαράγματα μελάνης, τὰ χωρία ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τῷ ἀπέβαινον πλέον εὐάρεστα εἰς τὴν ἀκοὴν ἢ πλέον περιπόθητα εἰς τὴν καρδίαν. Ἡ Βίβλος αὕτη ἦτο τοιουτοτρόπως ἐφωδιασμένη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τὸ τέλος μὲ ποικιλίαν γραφῆς καὶ σημειώσεων, ὥστε διὰ μιᾶς στιγμῆς ἠδύνατο νὰ εὕρῃ τὰ εὐνοούμενα χωρία της, χωρὶς ν' ἀγωνισθῇ ν' ἀναγνώσῃ τὸ μεταξύ των διάστημα· καὶ καθὼς ἔκειτο ἐκεῖ πλησίον του, πᾶσα περίοδός της, ὡς διὰ πνοῆς τινος, ἀνεκάλει εἰς τὴν φαντασίαν του παλαιάς τινας οἰκογενειακὰς σκηνὰς καὶ πεπερασμένην τινὰ ἡδονήν· ἡ Βίβλος του τέλος τῷ ἐφαίνετο ὡς τὸ μόνον ἀντικείμενον τῆς παρούσης ζωῆς τὸ ἐναπομεῖναν εἰς αὐτὸν, καὶ ἡ μόνη ὑπόσχεσις μελλούσης.

Μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν τοῦ πλοίου, ἦτο νέος τις κύριος ὀνόματι Σὰν-Κλέαρ, διακεκριμένης οἰκογενείας καὶ κάτοικος τῆς Νέας Ὄρλεανς. Ὁ κύριος οὗτος εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ μίαν θυγατέρα ἀπὸ 5 ἕως 6 ἐτῶν τὴν ἡλικίαν, τῆς ὁποίας ἡ ἐπαγρύπνησις ἐναποτίθετο εἰς κυρίαν τινα ἔχουσαν κατὰ τὸ φαινόμενον συγγένειαν μὲ ἀμφοτέρους.

Συχνάκις τὰ βλέμματα τῆς μικρᾶς ταύτης νεανίδος ἐστρέφοντο πρὸς τὸν Θωμᾶν, ἦτο δὲ αὕτη ἓν ἐξ ἐκείνων τῶν ἐνεργητικῶν καὶ ζωηρῶν πλασμάτων, τὸ ὁποῖον ὡς ἡλιακή τις ἀκτὶς καὶ θερινὴ αὔρα δὲν ἠδύνατο νὰ περιορισθῇ ἐντὸς ἑνὸς μόνου τόπου, οὐδὲ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα, ἀφοῦ ἤθελέ τις ἅπαξ εἰδεῖ, ἠδύνατο εὐκόλως νὰ λησμονήσῃ.

Τὸ σχῆμά της καθ' ὅλα του τὰ μέρη ἦτο ἡ ἐντέλεια τῆς παιδικῆς ὡραιότητος, ἐνυπῆρχε δὲ εἰς αὐτὸ ὑψηλὴ καὶ ἀέριος χάρις τοιαύτη, ὥστε παρίστατο εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ θεατοῦ ὡς μυθολογικὸν καὶ ἀλληγορικόν τι ὄν. Ἡ ὡραιότης καὶ ἐντέλεια τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου της, ἦτο ὀλιγώτερον ἀξιοπαρατήρητος τῆς μοναδικῆς καὶ ἀπεριγράπτου ἐκείνης σοβαρότητος τῆς ἐκφράσεώς της, ἥτις ἀνύψονε τὴν ἰδέαν τοῦ θεατοῦ καὶ ἐπροξένει ἀνεπαισθήτως ὑπερβολικὴν ἐντύπωσιν εἴς τε τὸν ἁπλούστατον ἄνθρωπον καὶ εἰς τὸν πλέον ἀνεπτυγμένον. Τὸ σχῆμα τῆς κεφαλῆς καὶ ἡ περιφέρεια τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ ῥήθους της ἦσαν εὐγενικώτατα· ἡ ὡς νέφος περικαλύπτουσα τὴν κεφαλήν της μακροτάτη καὶ χρυσόξανθος κόμη, καὶ ἡ πνευματικὴ σεμνότης τῶν κυανῶν ὀφθαλμῶν της ἐπισκιαζομένων ὑπὸ μεγάλων καὶ ξανθοχρώων βλεφαρίδων, ὅλα ταῦτα τὴν ἀνύψοναν ὑπεράνω τῶν ἄλλων συνομιλήκων της, καὶ ἠνάγκαζον τὸν καθένα νὰ τὴν παρατηρῇ περιέργως, καθὼς αὕτη τρέχουσα, περιήρχετο ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐντὸς τοῦ πλοίου. Ἡ μικρὰ αὕτη νεᾶνις δὲν ἦτο οὐδὲ σοβαρὴ οὐδὲ κατηφής, τοὐναντίον μάλιστα, ἐλαφρὰ καὶ ἀθῶα φαιδρότης, ὡς ἡ σκιὰ τῶν θερινῶν φύλλων τοῦ δένδρου, ἐσαλεύετο ἐπὶ τοῦ παιδικοῦ προσώπου της καὶ τριγύρω τοῦ εὐσχήμου σώματός της, αὕτη εὑρίσκετο πάντοτε εἰς κίνησιν, τὸ ῥοδόχρουν στόμα της ἔλαμπε πάντοτε μὲ ἐλαφρὸν μειδίαμα, τὸ ταχὺ καὶ χάριεν βάδισμά της περιΐστατο καθ' ὅλα τὰ μέρη, καὶ τὸ γλυκύ της ᾄσμα τὸ ἐπισυνοδεῦον τὰς πράξεις της, ὅλα ἐν γένει ἐδείκνυον ὡς ἂν εὑρίσκετο εἰς εὐτυχές τι ἐνύπνιον. Ὁ πατήρ της καὶ ὁ γυναικεῖος φύλαξ της ἔτρεχον ἀκαταπαύστως ἐπιτηροῦντες την, ὅταν δὲ τὴν ἐσυλλάμβανον, τοὺς ὑπεξέφευγε πάλιν ὡς θερινὸν νέφος· καὶ ἐπειδὴ τὸ οὖς της δὲν εἶχε πώποτε ἀκούσει οὐδεμίαν ἀπειλητικὴν λέξιν δι' οἱανδήποτε πρᾶξίν της, ὡς ἐκ τούτου ἐξηκολούθει τὴν συνήθη πορείαν της ἐντὸς τοῦ πλοίου. Μὲ λευκὴν ἐσθῆτα ἐνδεδυμένη ἐκινεῖτο ὡς σκιὰ εἰς ὅλα τὰ μέρη χωρὶς νὰ προξενῇ στενοχωρίαν ἢ ἐνόχλησιν εἰς τὸ παραμικρὸν ἀντικείμενον· καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἀπόκρυφον μέρος ἢ γωνία εἰς τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος τοῦ πλοίου, τὴν ὁποίαν οἱ λαμπροὶ ἐκεῖνοι πόδες νὰ μὴ ἐπεσκέφθησαν, καὶ ἡ χρυσῆ ἐκείνη κεφαλὴ ἡ κοσμημένη μὲ δύο κυανοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ μὴ παρετήρησαν.

Ὁ παρὰ τοὺς ἄνθρακας ἐργάτης, ὑψόνων ἐνίοτε τὴν κεφαλήν του ἀπὸ τὸ ἐπίπονον καὶ κοπιαστικὸν ἔργον του, συναπαντοῦσεν ἐκείνους τοὺς ὀφθαλμοὺς παρατηροῦντας ἐκπληκτικῶς τὰ ἐξαγριωμένα βάθη τῆς καμίνου, καὶ δεικνύοντας εὔσπλαγχνον συμπάθειαν ὡς ἂν τὸν ἔβλεπον εἰς τρομερόν τινα κίνδυνον. Ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ὁ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ ναύκληρος ἐμειδία, καθὼς ἡ εἰκονογραφίαν ὁμοιάζουσα ἐκείνη κεφαλὴ ἐπλησίαζε τὰ παράθυρα τοῦ δωματίου του, παρατηροῦσα καὶ μετὰ ταῦτα διὰ μιᾶς στιγμῆς φεύγουσα πάλιν. Ἀπειράκις τῆς ἡμέρας τραχεῖαι φωναὶ τῇ ἀπέδιδον εὐλογίας, καὶ ἀσυνήθιστα μειδιάματα γλυκύτητος ἐφαίνοντο ἐπὶ σοβαρῶν καὶ σκυθρωπῶν προσώπων, καθὼς παρήρχετο ἀπὸ πλησίον· ὅταν δὲ ἀφόβως ἔτρεχεν εἰς ἐπικίνδυνα τινὰ μέρη, χονδραὶ καὶ λιγνυώδεις χεῖρες ἐκτείνοντο ἀκουσίως ἵνα τὴν βοηθήσωσι καὶ τῆς ὁμαλύνωσι τὴν ὁδόν.

Ὁ Θωμᾶς ἔχων τὴν μαλακότητα καὶ τὴν εὐαισθησίαν τῆς ἀγαθοτάτης φυλῆς του, τὴν ὁποίαν εἰς ἄκρον συγκινεῖ τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ παιδικὸν, παρηκολούθει τὴν μικρὰν νεάνιδα μὲ καθ' ἡμέραν ἐπαυξανόμενον συμφέρον. Ἡ νεᾶνις αὕτη τῷ ἐφαίνετό τι θεῖον, καὶ ὁσάκις ἡ χρυσόκομος κεφαλὴ καὶ οἱ κυανόχροοι ὀφθαλμοί της ἐνεφανίζοντο ἐνώπιόν του ἀπὸ τὸ ὄπισθεν μέρος βαμβακοδεσμίδος τινος ἢ τὸν παρετήρουν ἐπὶ σωροῦ τινος πραγματειῶν, ἐνόμιζε σχεδὸν ὅτι ἦτο ἄγγελός τις τῆς Νέας Διαθήκης του.

Πολλάκις περιεφέρετο σκυθρωπὴ πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἐκάθηντο οἱ ἄνθρωποι τοῦ Χόλη ἀλυσοδεμένοι, τοὺς ἐπλησίαζε, τοὺς παρετήρει μὲ βλέμμα πλῆρες ἀμηχανίας καὶ λύπης, ἐνίοτε ὕψονε μὲ τὰς λεπτάς της χεῖρας τὰς ἀλύσους των, καὶ εἶτα ἀναχωροῦσα, ἀναστέναζε βαρέως, ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἐνεφανίζετο πρὸς αὐτοὺς αἰφνηδίως μὲ τὰς χεῖρας

της πλήρεις γλυκισμάτων, καρυδίων καὶ πορτοκαλλίων, τὰ ὁποῖα ἀφοῦ ἤθελε χαρμοσύνως διανείμει πρὸς αὐτοὺς, ἔφευγε πάλιν.

Ὁ Θωμᾶς παρηκολούθει ἐπὶ πολὺν καιρὸν μὲ τὰ βλέμματά του τὴν μικρὰν ταύτην κυρίαν, πρὶν ἀποφασίσῃ νὰ τῆς δώσῃ δείγματα φιλίας. Αὐτὸς ἐγνώριζεν ἄπειρα ἁπλούστατα μέσα, ἵνα κερδίσῃ τὴν εὔνοιαν καὶ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τῶν παίδων· ὡς ἐκ τούτου ἐνόμισεν ἁρμόδιον νὰ παραστήσῃ τὸ μέρος του τοῦτο μὲ πολὺ πνεῦμα. Εἶχε τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ κάμνῃ καλαθίσκους μὲ τὰ κουκαρίκια τῶν κερασίων, ἤξευρε νὰ σχηματίζῃ ἀγροῖκα πρόσωπα ἐπὶ τῶν φλοιῶν τῶν καρυδίων, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα παιγνίδια, ἦτο δὲ προσέτι καὶ ἀληθὴς Πὰν διὰ τὴν κατασκευὴν αὐλῶν παντὸς εἴδους καὶ μεγέθους. Αἱ θῆκαί του ἦσαν πλήρεις παντοειδῶν τοιούτων ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα εἶχε κατασκευάσει κρυφίως εἰς τὰς πεπερασμένας ἡμέρας του διὰ τὰ τέκνα τοῦ κυρίου του, καὶ τὰ ὁποῖα εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν προσήνεγκεν ἓν πρὸς ἓν μὲ ἀξιέπαινον τῷ ὄντι φρόνησιν καὶ οἰκονομίαν, ὡς προεισαγωγικὰ τῆς μετὰ τῆς μικρᾶς νεάνιδος σχέσεως καὶ φιλίας του.

— Πῶς ὀνομάζεσαι, μικρά μου κυρία; ἠρώτησεν ἐπὶ τέλους ὁ Θωμᾶς, ὅταν ἐνόμισεν ὅτι τὰ πράγματα ὡρίμασαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἠδύναντο νὰ προκαλέσωσι τοιαύτην ἐρώτησιν.

— Εὐγγελίνα Σὰν-Κλέαρ, ἀπήντησεν ἡ μικρὴ κυρία, ὁ πάπος μου ὅμως καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ μὲ ὀνομάζουσι Εὔαν. Ποῖον δὲ εἶναι τὸ ὄνομά σου;

— Τὸ ὄνομά μου εἶναι Θωμᾶς, καὶ τὰ παιδιὰ ἐκεῖ πέρα εἰς τὴν Κεντούκην ἐσυνήθιζαν νὰ μὲ κράζουσι Μπάρμπα Θωμᾶ.

— Καὶ ἐγὼ λοιπὸν, ἐπειδὴ σ' ἀγαπῶ, θὰ σὲ κράζω Μπάρμπα Θωμᾶ, εἶπεν ἡ Εὔα. Τώρα δὲ Μπάρμπα Θωμᾶ, ποῦ πηγαίνεις;

— Δὲν ἠξεύρω οὔτε ἐγὼ, κυρία Εὔα.

— Δὲν ἠξεύρεις; εἶπεν ἡ Εὔα.

— Ὄχι, θὰ μὲ πωλήσουν εἰς κάποιον, ἀλλὰ δὲν ἠξεύρω εἰς ποῖον.

— Ὁ πάπος μου ἠμπορεῖ νὰ σ' ἀγοράσῃ, εἶπεν ἡ Εὔα ταχέως, καὶ ἂν σ' ἀγοράσῃ θ' ἀπεράσῃς καλά. Σκοπεύω μάλιστα νὰ τοῦ τὸ εἰπῶ σήμερον.

— Σὲ ὑπερευχαριστῶ, κυροῦλα μου, εἶπεν ὁ Θωμᾶς.

Τὸ πλοῖον ἐνταῦθα ἐσταμάτησε πλησίον μέρους τινὸς, ἵνα φορτώσῃ ξυλικὴν, καὶ ἡ Εὔα ἀκούσασα τὴν φωνὴν τοῦ πατρός της ἔκαμε ἕνα χαρίεντα χαιρετισμὸν καὶ ἀνεχώρησεν. Ὁ Θωμᾶς ἠγέρθη καὶ ὑπῆγεν ἵνα προσφέρῃ τὴν ὑπηρεσίαν του μεταξὺ τῶν ἐργατῶν. Ἡ Εὔα καὶ ὁ πατήρ της ἵσταντο ὁμοῦ εἰς τὴν ἄκραν τοῦ πλοίου, παρατηροῦντες τὴν ἀπομάκρυνσίν των ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μέρος, οἱ τροχοὶ εἶχον κάμει μίαν ἢ δύο στροφὰς εἰς τὰ ὕδατα, καὶ ἡ μικρὰ νεᾶνις δι' αἰφνηδίου κινήματος ἔχασε τὴν ἰσορροπίαν της καὶ ἔπεσεν ἀκράτητος εἰς τὰ ὕδατα. Ὁ πατήρ της ἀναισθητῶν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ὥρμησεν ὄπισθέν της, πλὴν ἀνεχαιτίσθη ὑπὸ τῶν πλησίον του εὑρισκομένων, οἵτινες εἶχον ἰδεῖ ὅτι ἁρμοδιωτέρα βοήθεια εἶχεν ἀκολουθήσει τὸ τέκνον του.

Ὁ Θωμᾶς ἵστατο ὑποκάτω, ὅταν ἡ νεᾶνις αὕτη ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ πλοίου, καὶ εὐθὺς καθὼς τὴν εἶδε νὰ κτυπήσῃ ἐπὶ τῶν ὑδάτων καὶ νὰ καταβυθισθῇ, ἐν ἀκαρεῖ ἐχύθη ὄπισθέν της. Ὧν εὐρύστερνος καὶ ἰσχυρῶν βραχιόνων, τοῦ ἠδύνατο εὐκόλως ν' ἀνθέξῃ εἰς τὰ ὕδατα, ὡς ἐκ τούτου μετὰ μίαν ἢ δύο στιγμὰς ἡ νεᾶνις ἐφάνη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, καὶ εὐθὺς τὴν ἔλαβεν εἰς τοὺς βραχίονάς του καὶ πλεύσας μετ' αὐτὸ σταλάζουσαν ἵνα τὴν παραδώσῃ εἰς τὰς ἀπειραρίθμους ἐκείνας χεῖρας, αἵτινες ὡς ἂν ἀνῆκον εἰς ἕνα δεχθῶσι. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ὁ πατήρ της τὴν ἔφερε καταβεβρεγμένην καὶ ἐν ἀθυμίᾳ, εἰς τὸ δωμάτιον τῶν κυριῶν, ὅπου, ὡς συμβαίνει πάντοτε εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἐγίνετο πρόθυμος καὶ ἐγκάρδιος ἔρις μεταξὺ ὅλων τῶν ἐκεῖ παρευρισκομένων γυναικῶν, ἀμιλλομένων ποία νὰ προσφέρῃ περισσοτέραν ἐκδούλευσιν ἢ νὰ συντελέσῃ διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς νεάνιδος.

Ἡ ἐπιοῦσα, καθ' ἣν τὸ ἀτμόπλοιον ἐπλησίαζε τὴν Νέαν Ὀρλεανς ἦτο ἡμέρα εἰς ἄκρον θερμὴ καὶ ὁμιχλώδης. Γενικὸς θόρυβος προετοιμασίας ἦτο διακεχυμένος ἐντὸς τοῦ πλοίου· εἰς τὸ δωμάτιον ὅλοι κατεγίνοντο συνάζοντες τὰ πράγματά των καὶ τακτοποιοῦντες τα διὰ ν' ἀποβιβασθῶσιν· οἱ ἀξιωματικοὶ, οἱ ὑπηρέται καὶ ὅλοι ἐν γένει ἐνησχολοῦντο εἰς τὸ νὰ καθαρίσωσι καὶ διευθετήσωσι τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀτμόπλοιον, τὸ προβαῖνον ἤδη πλησίον τῆς Νέας Ὀρλεανς.

Εἰς τὸ κάτω μέρος ἐκάθητο ὁ φίλος μας Θωμᾶς, ὅστις ἐσταυρωμένας ἔχων τὰς χεῖρας, ἔρριπτεν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν πρόθυμα βλέμματα πρὸς σωρόν τινα ἀνθρώπων ἱστάμενον εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ πλοίου.

Ἐκεῖ ἦτο ἡ ὡραία Εὐαγγελίνα, ὀλίγον τι ὠχροτέρα τῆς προτεραίας, πλὴν ἐπὶ τοῦ προσώπου της δὲν διεκρίνετο ἴχνος τοῦ ἀπευκταίου συμβάντος. Πλησίον της ἵστατο χαρίης καὶ κομψὸς νέος, ὅστις ἔχων τὸν ἄγκωνά του ἀφελῶς ἐπεστηριγμένον ἐπί τινος βαμβακοδεσμίδος, παρετήρει μεγάλον τι σημειωτάριον, τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἀνοικτὸν ἐνώπιόν του, καὶ δι' ἑνὸς βλέμματος ἠδύνατό τις ἐναργῶς νὰ διακρίνῃ, ὅτι ὁ κύριος ἐκεῖνος ἦτο ὁ πατὴρ τῆς Εὔας. Εἶχε τὸ αὐτὸ εὐγενὲς σχῆμα τῆς κεφαλῆς, τοὺς αὐτοὺς μεγάλους καὶ κυανοὺς ὀφθαλμοὺς, τὸ αὐτὸ χρυσόξανθον χρῶμα τῆς κόμης, πλὴν ἡ ἔκφρασις ἦτο πάνυ διάφορος· καὶ μολονότι οἱ μεγάλοι, καθαροὶ καὶ κυανοὶ ὀφθαλμοί του, ὡς πρὸς τὸ χρῶμα, ἦσαν ἐντελῶς ὅμοιοι, ἐστεροῦντο ὅμως ἐκείνης τῆς σκοτεινῆς καὶ φανταστικῆς ἐκφράσεως τῆς θυγατρός του· εἰς τὸ εὔσχημον στόμα του διεκρίνετο ἀγέρωχος καὶ σαρκαστικὴ ἔκφρασις, καθὼς προσέτι ὕφος ἐλευθερίου ὑπεροχῆς ἐκόσμιζε χαριέντως πᾶσαν στροφὴν καὶ κίνημα τοῦ ὡραίου σώματός του. Αὐτὸς ὁ κύριος ἵστατο ἀκροαζόμενος μὲ εὔθυμον καὶ ἀφελὲς ὕφος, ἡμικωμικὸν καὶ σχεδὸν περιφρονητικὸν, τὸν Χόλην, ὅστις μὲ πολλὴν εὐστροφίαν περιέγραφε τὴν ποιότητα τοῦ ἀντικειμένου περὶ τοῦ ὁποίου διεπραγματεύοντο.

— Ὅλαι αἱ ἠθικαὶ καὶ χριστιανικαὶ ἀρεταὶ εἶναι

ἐντελῶς συγκεντρωμέναι εἰς αὐτὸν τὸν μαῦρον! εἶπεν, ὅταν ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν του ὁ Χόλης. Λοιπὸν τώρα, καλέ μου φίλε, εἰπέ μου, πόσον θὰ μοῦ στοιχίσει; ὅπως λέγουν εἰς τὴν Κεντούκην, ἐν βραχυλογίᾳ, πόσον θὰ πληρώσω δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ἢ πόσον ἔχεις σκοπὸν νὰ μὲ γελάσῃς; Ἔλα λέγε;

— Ζητῶντας σου χίλια τριακόσια τάλληρα δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, σὲ βεβαιῶ ὁποῦ δὲν σοῦ ζητῶ παρὰ τὴν ἀληθῆ ἀξίαν τὴν ὁποίαν ἐπλήρωσα.

— Δύστυχε! εἶπεν ὁ νέος κύριος, προσηλώσας εἰς αὐτὸν ὀξὺ καὶ χλευαστικὸν βλέμμα, στοχάζομαι ὅμως ὅτι, πρὸς ἰδιαιτέραν χάριν ἐμοῦ, θὰ μοῦ τὸν παραχωρήσῃς εἰς αὐτὴν τὴν τιμήν;

— Ἐδῶ ἡ μικρὰ κυρία φαίνεται ὅτι ἦναι πολὺ ἀφοσιωμένη εἰς αὐτόν.

— Ὦ βέβαια, φίλε μου, αὐτὴ ἀπαιτεῖ τὴν καλοκάγαθον συγκατάθεσίν σου. Λοιπὸν, ὡς ἐν ἀντικείμενον χριστιανικῆς εὐσπλαγχνίας, πόσον ὀλιγώτερον ἠδύνασο νὰ τὸν παραχωρήσῃς, διὰ νὰ ὑποχρεώσῃς μίαν νέαν κυρίαν, ἥτις εἶναι κατεξοχὴν ἀφοσιωμένη εἰς αὐτόν;

— Στοχάσου το ὁ ἴδιος, εἶπεν ὁ ἔμπορος· παρατήρησε ἐκεῖνα τὰ μέλη του, ἐκεῖνο τὸ πλατὺ στῆθος ὁποῦ εἶναι γερὸν σὰν τὸ σίδηρο. Κύτταξε τὸ κεφάλι του καὶ ἐκεῖνο τὸ πλατὺ κούτελο, ὁποῦ δείχνει τὴν ἐξυπνάδα τῶν μαύρων καὶ τὴν ἐπιτηδειότητά των διὰ κάθε πρᾶγμα. Παρατήρησε τώρα, ἕνας μαῦρος μὲ τέτοιο ἀνάστημα καὶ σῶμα, διὰ μόνον τὸ σῶμά του, ἂς ἦναι καὶ κουτὸς, ἀξίζει ὅσο καὶ ἂν φαντασθῇς· ἀλλὰ πρόσθεσε τὸ πνεῦμά του καὶ τὴν ἐξυπνάδα του καὶ τόσα ἄλλα προτερήματα, καὶ μοῦ φαίνεται βέβαια νὰ τὸν κάνουν νὰ ἀξίζῃ ἀκόμη περισσότερον. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶχεν εἰς τὴν ἐπιτήρησίν του ὅλα τὰ κτήματα τοῦ κυρίου του, καὶ ἔχει μεγάλο πνεῦμα γιὰ κάθε πρᾶγμα.

— Κακὰ, κακὰ, πολὺ κακά! γνωρίζει πολλὰ πράγματα! εἶπεν ὁ νέος κύριος μὲ τὸ αὐτὸ χλευαστικὸν μειδίαμα ἐπὶ τοῦ σώματός του. Γενικῶς, αὐτοὶ οἱ ἐξυπνοὶ ἄνθρωποί σας, πάντοτε φεύγουν, κλέπτουν τοὺς ἵππους καὶ κάνουν τὸν διάβολο τέσσερα. Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἀφαιρέσῃς κἀμμία διακοσαριὰ διὰ τὴν ἐξυπνάδα του.

— Ναὶ, ἠμποροῦσα νὰ τὸ κάμω ἂν δὲν εἶχε τόσα προτερήματα τοῦ χαρακτῆρός του, καὶ ἠμπορῶ νὰ σοῦ δείξω συστατικὰ ἀπὸ τὸν κύριόν του καὶ ἀπὸ ἄλλους, διὰ νὰ σὲ βεβαιώσω ἀκόμη περισσότερο, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἕνας ἀληθινὰ εὐσεβὴς, εἶναι ὁ ταπεινότερος καὶ θρησκευτικώτερος ἄνθρωπος ἀπ' ὅσους ἐγνώρισες. Αὐτὸς ἐκράζετο ἱεροκήρυξ ἐκεῖ εἰς τὰ μέρη του.

— Καὶ ἐγὼ, ἐνδεχόμενον ἴσως νὰ τὸν μεταχειρισθῶ ὡς ἱερέα τῆς οἰκογενείας, ἐπρόσθεσεν ὁ νέος κύριος ξηρῶς. Τοῦτο δὲν εἶναι παρὰ μία ἁπλῆ ἔκφρασις, διότι εἰς τὴν οἰκίαν μας ἡ θρησκεία εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ ἀσήμαντα ἀντικείμενα.

— Ὦ, μοῦ φαίνεται ὅτι γελᾷς.

— Πῶς τὸ ἠξεύρεις ὅτι γελῶ; Δὲν μοῦ τὸν ἐσύστησες σὺ τὴν στιγμὴν ταύτην ὡς ἱεροκήρυκα; Τὸν ἐξέτασεν ἴσως κἀμμία σύνοδος ἢ συμβούλιον; Ἔλα, δώσε μας τὰ ἔγγραφα.

Ἐὰν ὁ ἔμπορος δὲν ἤθελε καταπεισθῇ μὲ βεβαιότητα, διά τινος εὐδιαθέτου βλεφαρισμοῦ τοῦ μεγάλου καὶ κυανοῦ ὀφθαλμοῦ του, ὅτι ἅπας οὗτος ὁ ἀσεῖσμὸς, μετὰ τοὺς διεξοδικοὺς ἑλιγμούς του, ἤθελεν ἀποβῇ ὠφελιμος εἰς τὸ χρηματικόν του συμφέρον, ἤθελε βεβαίως ἀπολέσει ὀλίγον τι τὴν ὑπομονήν· ὅθεν, ἐναποθέσας ἐπὶ τῶν βαμβακοδεσμίδων λυπαρόν τι σημειωτάριον, κατεγίνετο παρατηρῶν ἔγγραφά τινα· ὁ δὲ νέος κύριος, ἱστάμενος πλησίον του καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο, τὸν παρετήρει μὲ ἀδιάφορον καὶ χλευαστικὸν ὕφος.

— Παπᾶ, ἀγόρασέ τον! δὲν πειράζει πόσο θὰ πληρώσεις, ἐψιθύριζεν ἐλαφρῶς ἡ Εὔα, ἀναβᾶσα ἐπὶ σωροῦ τινος πραγματειῶν καὶ περιπτύξασα μὲ τὸν βραχίονά της τὸν τράχηλον τοῦ πατρός, ἠξεύρω, ἐπανέλαβεν, ὅτι ἔχεις ἀρκετὰ χρήματα, καὶ τὸν θέλω.

— Τί τὸν θέλεις μάτια μου; Τὸν θέλεις ἴσως διὰ τὰ παιγνίδιά σου, νὰ σοῦ τραβᾷ τὸ ἁμαξάκι σου, τὸν θέλεις διὰ νὰ τὸν κάμῃς ἀλογάκι, ἢ τί τὸν θέλεις;

— Θέλω νὰ τὸν κάμω εὐτυχῆ.

— Αὐτὴ εἶναι βέβαια μία πρωτότυπος αἰτία.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ ἔμπορος τοῦ ἐνεχείρησεν ἓν πιστοποιητικὸν ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ κυρίου Σχέλβη· αὐτὸς δὲ λαβὼν αὐτὸ μὲ τὰς ἄκρας τῶν μακροτάτων δακτύλων, τὸ παρετήρησε μὲ μεγάλην ταχύτητα καὶ ἀδιαφορίαν.

— Φαίνεται ὅτι ἦναι ἀπὸ εὐγενικὴν χεῖρα, εἶναι καὶ καλὰ γραμμένον καὶ μὲ ὀρθογραφίαν. Ἀλλὰ νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν ἔπειτα ἀπὸ ὅλα ταῦτα, δὲν ἔχω βεβαιότητα περὶ αὐτῆς τῆς θρησκείας, εἶπεν ὁ νέος κύριος, ἐπαναλαβὼν τὸ χλευαστικὸν καὶ εἰρωνικὸν βλέμμα του· τοῦτοι οἱ θρησκευτικοὶ μεθοδισταὶ εἶναι σχεδὸν ὁ ὅλεθρος τοῦ τόπου μας, εἶναι τόσοι πολιτικοὶ, οἵτινες κάμνουν μόνον τοὺς εὐσεβεῖς, ὅταν πρόκειται περὶ ἐκλογῆς τινος! καὶ τὰ πράγματα βαδίζουσι τόσον εὐσεβῶς καθ' ὅλα τὰ διαμερίσματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κράτους, ὥστε ὁ καθεῖς δὲν ἠξεύρει ἀπὸ ποῖον νὰ πρωτοφυλαχθῇ. Προσέτι δὲν ἠξεύρω οὔτε κατὰ πόσον εἶναι αὐξημένη ἡ τιμὴ τῆς θρησκείας εἰς τὴν ἀγοράν· δὲν ἀνέγνωσα ἐσχάτως τὰς ἐφημερίδας διὰ νὰ ἰδῶ πῶς πωλεῖται. Πόσας ἑκατοντάδας ταλλήρων λοιπὸν ἔχεις σκοπὸν νὰ προσθέσῃς δι' αὐτὴν τὴν θρησκείαν του;

— Σ' ἀρέσει νὰ γελᾷς, εἶπεν ὁ ἔμπορος, πλὴν τὰ λόγια μου ἔχουν τὸ νόημά τους. Γνωρίζω ὅτι εἶναι πολλῶν εἰδῶν θρησκεῖαι· μερικαὶ ἀπ' αὐτὰς κάνουν τὸν ἄνθρωπον νὰ ἦναι πάντοτε λυπημένος καὶ μελαγχολικὸς, εἶναι ἡ εὐσεβὴς συνάθροισις, εἶναι καὶ ἄλλαι ὅπου ἡ εὐσέβεια δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ νὰ ψάλλουν καὶ νὰ μουγγρίζουν, τούταις δὲν ἀξίζουν τίποτες, γιατὶ δὲν εἶναι στέρεαις· τουτουνοῦ τοῦ μαύρου ὅμως εἶναι τῷ ὄντι στέρεη, καὶ εὕρηκα μάλιστα, ὅτι ἡ θρησκεία εἰς τούτους τοὺς μαύρους εἶναι πλέον στέρεη παρὰ εἰς κάθε ἄλλον, καὶ τοὺς κάνει τόσον ταπεινοὺς, ἥσυχους, σταθεροὺς, τίμιους καὶ εὐσεβεῖς ὥστε ὁ κόσμος ὁλόκληρος δὲν ἠμπορεῖ νὰ τοὺς βιάσῃ νὰ κάμουν ἕνα πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον νὰ στοχάζωνται ὅτι εἶναι κακὸν, καὶ βλέπεις πραγματικῶς ὁ ἴδιος, τὶ λέγει γιὰ τοῦτο ὁ παλαιὸς κύριος τοῦ Θωμᾶ.

— Τώρα, εἶπεν ὁ νέος κύριος, παρατηρῶν σοβα-

ρῶς τὸ χαρτονομισματάριον του· ἂν μὲ βεβαιώσῃς ὅτι ἠμπορῶ πραγματικῶς ν' ἀγοράσω ἕνα ἄνθρωπον μὲ τοιαύτην εὐσέβειαν, καὶ ὅτι θὰ γραφθῇ τοῦτο εἰς τὸ Ἄνω βιβλίον πρὸς ὄφελός μου, ὡς πρᾶγμα ἀνῆκον εἰς ἐμὲ, δὲν ἤθελα δυσκολευθῆ νὰ πληρώσω καὶ κάτι περισσότερον.

— Νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἀλήθεια, δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ βεβαιώσω γιὰ τοῦτο, εἶπεν ὁ ἔμπορος. Μοῦ φαίνεται εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη ὑψηλά, ὁ καθένας θὰ δώσει λογαριασμὸν γιὰ τὸν ἑαυτόν του μόνον.

— Εἶναι ἕνα πρᾶγμα ὀλίγον βαρὺ δι' ἕναν ὅπου εὐχαριστεῖται νὰ πληρώσῃ περισσότερον διὰ τὴν θρησκείαν, καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ τὴν ἐμπορευθῇ εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος ὅπου τοῦ ἀναγκαιοῖ περισσότερον, δὲν εἶναι ἀληθές; εἶπεν ὁ νέος κύριος, ὅστις, διαρκούσης τῆς ὁμιλίας του, κατεγίνετο εἰς τὸν σχηματισμὸν φακέλλου τινος χαρτονομισμάτων. Ἰδού! μέτρησε τὰ χρήματά σου, φίλε, ἐπρόσθεσεν ἐγχειρίζων τὰ χαρτονομίσματα εἰς τὸν ἔμπορον.

— Πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ Χόλης, τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπον ἀκτινοβόλησεν ἀπὸ χαράν· καὶ ἐκβαλὼν ἓν κερατινον μελανοδοχεῖον, ἤρχισε νὰ ἀναπληροῖ τὰ κενὰ ἑνὸς ἐγγράφου πωλήσεως, τὸ ὁποῖον μετ' ὀλίγας στιγμὰς παρέδωκε εἰς τὸν νέον κύριον.

— Ἤθελα νὰ ἤξευρα, ἐὰν ἤμουν διῃρημένος κατὰ τὸ σῶμα, πόσον ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀξία μου εἰς τὴν δημοπρασίαν, εἶπεν ὁ νέος κύριος παρατηρῶν τὸ ἔγγραφον τῆς πωλήσεως. Ὑπόθες τόσον διὰ τὸ σχῆμα τῆς κεφαλῆς, τόσον διὰ τὸ μεγάλον μέτωπον, τόσον διὰ τοὺς βραχίονας, διὰ τὰς χεῖρας, διὰ τοὺς πόδας, ἔπειτα τόσον διὰ τὴν ἀνατροφὴν, τὴν μάθησιν, τὸ πνεῦμα, τὴν τιμιότητα, τὴν θρησκείαν! Ὦ βέβαια, μοῦ φαίνεται ὅτι ἤθελεν εἶσθαι μία μικροτάτη τιμὴ διὰ τὸ τελευταῖον. Ἔλα, Εὔα, εἶπε· καὶ λαβὼν ἀπὸ τὴν χεῖρα τὴν θυγατέρα του, ἐπορεύθη εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ πλοίου· θέσας δὲ μὲ ἀδιαφορίαν τὴν ἄκραν τοῦ δακτύλου του ὑπὸ τὸν γνάθον τοῦ Θωμᾶ, τοῦ εἶπε χαρμοσύνως· Σήκωσε τὸ κεφάλι σου Θωμᾶ, καὶ παρατήρησε πῶς σοῦ φαίνεται ὁ νέος κύριός σου.

Ὁ Θωμᾶς ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς του· ἐπειδὴ ὅμως πᾶς ὅστις ἤθελε παρατηρήσει ἐκεῖνο τὸ ἱλαρὸν, τὸ νεανικὸν καὶ ὡραῖον πρόσωπον, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ συναισθανθῇ εὐχαρίστησίν τινα, ὡς ἐκ τούτου κατέβησαν τὰ δάκρυα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Θωμᾶ· εἶπεν ἐκ καρδίας, ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐλογήσῃ κύριέ μου!

Ναὶ, ἐλπίζω ὅτι μὲ τὴν ἱκεσίαν σου, νὰ μὲ εὐλογήσῃ, τὸ ἴδιον καθὼς καὶ μὲ τὴν ἰδικήν μου. Πῶς εἶναι τὸ ὄνομά σου; Θωμᾶς; Ἠξεύρεις νὰ ὁδηγήσῃς ἄλογα, Θωμᾶ;

— Ἐγὼ ἤμουν πάντοτε συνηθισμένος μὲ τ' ἄλογα, εἶπεν ὁ Θωμᾶς· ὁ κύριος Σχέλδης μάλιστα εἶχε πλῆθος.

— Καλὰ, στοχάζομαι λοιπὸν νὰ σὲ βάλω εἰς τὴν ἅμαξαν, μὲ συμφωνίαν ὅμως νὰ μὴ μεθᾷς περισσότερον ἀπὸ μίαν φορὰν τὴν ἑβδομάδα, ἐκτὸς εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, Θωμᾶ.

Ὁ Θωμᾶς ἔκπληκτος καὶ μᾶλλον κατατεθλιμμένος, ἀπήντησεν, ἐγὼ δὲν πίνω ποτέ μου κύριε.

— Τοῦτο ἐδῶ τὸ ἤκουσα πολλάκις προτήτερα, Θωμᾶ, πλὴν θέλομεν εἰδεῖ. Ἂν δὲν πίνῃς θὰ εἶναι βέβαια εὐχάριστον δι' ὅλους ἐκείνους ὅσοι ἐνδιαφέρονται.

Ἔγνωμα σου τώρα, παιδί μου, ἐπρόσθεσεν ὁ νέος κύριος μὲ χαρμόσυνον ὕφος, καθὼς εἶδε τὸν Θωμᾶ εἰσέτι κατατεθλιμμένον· δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἔχεις κατὰ νοῦν νὰ φέρνεσαι καλά.

— Βέβαια, κύρτε, εἶπεν ὁ Θωμᾶς.

— Καὶ σὺ θὰ ἔχεις εὐτυχεῖς ἡμέρας, εἶπεν ἡ Εὔα. Ὁ παπᾶς εἶναι καλὸς μὲ ὅλους, ἀλλὰ τοῦ ἀρέσει πάντοτε νὰ γελᾷ.

— Ὁ παπᾶς σοῦ εἶναι πολὺ ὑπόχρεως διὰ τὴν σύστασίν σου, εἶπε τῆς θυγατρός του ὁ Σὰν-Κλέαρ γελῶν, καθὼς ἐστράφη καὶ ἀνεχώρησε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ τοῦ νέου κυρίου τοῦ Θωμᾶ καὶ διαφόρων ἄλλων ἀντικειμένων.

Ἤδη δὲ, ἐπειδὴ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ ταπεινοῦ μας ἥρωος συνεπλέχθη μὲ τὸ τῆς ἀνωτέρας τάξεως, καθίσταται ἀναγκαῖον νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας βραχεῖαν τινὰ προεισαγωγήν.

Ὁ Αὐγουστῖνος Σὰν-Κλέαρ ἦτο υἱὸς εὐκαταστάτου ἰδιοκτήτου τῆς Λουϊσιάνας, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκογένεια κατήγετο ἀπὸ τὸν Καναδᾶ. Ἦσαν δύο ἀδελφοὶ, οἵτινες εἶχον μεγάλην ὁμοιότητα ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα, καὶ ὁ μὲν ἐξ αὐτῶν εἶχεν ἐγκατασταθῆ εἴς τινα πλουσιώτατον ἀγρὸν εἰς Βερμὸν, ὁ δὲ ἀπέβη μέγας ἰδιοκτήτης εἰς Λουϊσιάναν. Ἡ μήτηρ τοῦ Αὐγουστίνου ἦτο Γαλλὶς διαμαρτυρουμένου δόγματος, τῆς ὁποίας ἡ οἰκογένεια εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν Λουϊσιάναν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀποικίας της. Ὁ Αὐγουστῖνος ὁμοῦ μὲ ἄλλον ἀδελφὸν ἦσαν τὰ μόνα τέκνα τῶν γονέων των· κληρονομήσας δὲ ὁ Αὐγουστῖνος παρὰ τῆς μητρός του κατασκευὴν σώματος εἰς ἄκρον λεπτοτάτην, ἐπέμφθη, συνεπείᾳ διαταγῆς τῶν ἰατρῶν, διαρκούσης τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ὑπὸ τὴν φροντίδα τοῦ θείου του, εἰς Βερμὸν, ἵνα, ἕνεκα τῆς ἐπιῤῥοῆς κλίματος ψυχροτέρου, ἀναπτυχθῶσιν ἀνδρικῶς αἱ σωματικαὶ δυνάμεις.

Εἰς τὴν νεανικήν του ἡλικίαν διεκρίνετο διὰ τὴν ὑπερβολικὴν καὶ ἀξιοπαρατήρητον εὐαισθησίαν τοῦ χαρακτῆρός του, τὴν ἰδιάζουσαν μᾶλλον εἰς τὴν μαλακότητα γυναικὸς, ἢ εἰς τὴν συνήθη ζωηρότητα τοῦ γένους εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκεν. Ὁ καιρὸς μολοντοῦτο ἐκάλυψε τὴν μαλακότητά του ταύτην μὲ τὸν χονδρὸν φλοιὸν τῆς ἀνδρικότητος, καὶ ὀλίγιοι ἠδύναντο νὰ διακρίνωσιν ὅτι ἡ μαλακότης αὕτη διετηρεῖτο ζωηρὰ καὶ ἀκμαία εἰς τὴν ψυχήν του. Ἦτο μεγάλης εὐφυΐας, πλὴν ὁ νοῦς του ἐδείκνυε πάντοτε τάσιν τινὰ πρὸς τὸ ἰδανικὸν καὶ τὸ αἰσθητικὸν, καὶ μεγάλην ἀποστροφὴν πρὸς τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Μετὰ τὴν διεκπεραίωσιν τῆς σειρᾶς τῶν Γυμνασιακῶν μαθημάτων, ἡ ψυχή του ὅλη ἀναψεν ὑπὸ σφοδροτάτης καὶ ἀκρατήτου φλογὸς ῥομαντικοῦ πάθους. Ἡ ὥρα του ἔφθασεν, ἐκείνη ἡ ὥρα ἥτις δὲν ἔρχεται εἰμὴ ἅπαξ μόνον, ὁ ἀστὴρ ἐκεῖνος ὅστις ἀνατέλλει εἰς τὸν ὁρίζοντα τόσον συχνάκις ἐπὶ ματαίῳ, καὶ δὲν χρησιμεύει ἀκολούθως εἰμὴ ὡς ἐνθύμησις ἐνυπνίων, ἀνέτειλε καὶ διὰ τοῦτον ἐπὶ ματαίῳ. Χάριν βραχυλογίας, ὁ κύριος οὗτος, ἰδὼν εἰς τὰ ἀρκτικὰ μέρη ἀγαθωτάτην τινὰ καὶ ὡραιοτάτην κυρίαν, ἐκέρδισε τὴν ἀγάπην της, καὶ ἀφοῦ ἐσυσχετίσθη μετ' αὐτῆς, ἐπανῆλθεν εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη ἵνα κάμῃ τοὺς ἀναγκαίους συμβιβασμοὺς διὰ τὸν γάμον· πλὴν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, ἐπανέλαβε διὰ τοῦ ταχυδρομείου τὰς ἐπιστολάς του, ἐπισυνωδευμένας μὲ βραχυτάτην τινὰ σημείωσιν τοῦ ἐπιτρόπου της, κοινοποιοῦντος εἰς αὐτὸν ὅτι, πρὸ τῆς ἀφίξεως τῆς παρούσης, ἡ κυρία θέλει εἶσθαι ἡ σύζυγος ἄλλου. Κατασαθεὶς ἄφρων ἕνεκα τοῦ πάθους του, εἰς μάτην ἤλπισε νὰ τὸ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν του δι' ἀπελπιστικοῦ τινος κινήματος, πλὴν ἡ ἀγερωχία του μὴ ἐπιτρέπουσα εἰς αὐτὸν νὰ ἱκετεύσῃ ἢ ζητήσῃ διασαφήσεις, κατευθύνθη διὰ μιᾶς εἰς τὰς ἡδονὰς τοῦ σειρμοῦ καὶ εἰς δεκαπενθήμερον διάστημα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἔλαβε τὴν ἀπαίσιον ἐκείνην ἐπιστολὴν, ἔγινεν ὁ περιπόθητος ἐρασὴς τῆς βασιλευούσης ὡραίας τῆς ἐποχῆς, καὶ μόλις διεκπεραιώθησαν οἱ ἀναγκαῖοι συμβιβασμοὶ, ἔγινεν ὁ σύζυγος ὡραιοτάτης νεάνιδος, κεκοσμημένης μὲ δύο λαμπροτάτους καὶ μέλανας ὀφθαλμοὺς, καὶ ἑκατὸν χιλιάδας ταλλήρων.

Οἱ εὐτυχεῖς οὗτοι σύζυγοι εὑρίσκοντο διασκεδάζοντες τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ὑμεναίου των ἀναμέσον ζωηροτάτης συναναστροφῆς φίλων, εἰς τὸ λαμπρὸν χωρίον των παρὰ τὴν ὄχθην τῆς λίμνης Ποντσαρτρὲν, ὅπου ἀπροσδοκήτως μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἔφθασεν εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴ γεγραμμένη μὲ τὸν καλῶς ἐγνωσμένον ἐκεῖνον χαρακτῆρα. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐδόθη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ συζύγου ἐνῷ εὑρίσκετο καταβεβυθισμένος εἰς φαιδροτάτην καὶ ἀδιάλειπτον συνομιλίαν ἐντὸς πλήρους αἰθούσης. Ἔγινεν ὠχρὸς ὡς ὁ θάνατος, ὅταν εἶδε τὸ γράψιμόν της, πλὴν διετήρησεν ἀταραξίαν· καὶ τελειώσας τὴν διεξοδικὴν συνδιάλεξιν τὴν ὁποίαν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐξηκολούθει μὲ κυρίαν τινα ἀπέναντί του ἱσταμένην, μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἀπεσύρθη, ἐγκαταλείψας τὸν κύκλον τῆς συναναστροφῆς. Ἐντὸς τοῦ δωματίου του μόνος, ἤνοιξε καὶ ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν, ἀλλ' εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν ἦτο περιττὴ καὶ ἀνωφελὴς ἡ ἀνάγνωσίς της. Ναὶ, ἦτο ἐπισολὴ τῆς πρώτης ἐρωμένης του, ἥτις τῷ περιέγραφε λεπτομερῶς τὴν καταδρομὴν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέστη ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου της, παρακινοῦντος αὐτὴν νὰ συναφθῇ εἰς γάμον μετὰ τοῦ υἱοῦ του, ἥτις τῷ ἔλεγεν ὅτι ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐστερήθη ἐπιστολῶν του, ὅτι τῷ ἔγραψε τόσον συχνάκις, ὥστε ἀπηύδησε καὶ ἤρχισε νὰ ἦναι εἰς ἀμφιβολίαν· τῷ ἔλεγεν ἐπὶ τέλους, πόσον αἱ φροντίδες της κατέβαλλον τὴν ὑγείαν της, καὶ πῶς ἀνεκάλυψεν ὅλην τὴν ἀπάτην ἥτις ἐνεργεῖτο εἰς ἀμφοτέρους. Τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς περιελάμβανεν ἐκφράσεις ἐλπίδων καὶ εὐχαριστήσεων καὶ διαβεβαιώσεις αἰωνίου ἀγάπης, αἵτινες εἰς τὸν ἀτυχῆ ἐκεῖνον κύριον ἦσαν πικρότεραι καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου. Τῇ ἔγραψε δὲ ἐν τῷ ἅμα εἰς ἀπάντησιν τὰ ἀκόλουθα.

«Ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου, ἀλλὰ πολὺ ἀργά. Ἐπίστευσα ὅσα ἤκουσα. Ἦλθα εἰς ἀπελπισίαν. Ἐγὼ ἐνυμφεύθην καὶ ὅλα ἐτελείωσαν. Τὸ νὰ τὰ λησμονήσωμεν, εἶναι τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ἐναπομένει καὶ εἰς ἀμφοτέρους.»

Οὕτως ἔλαβε πέρας ἅπασα ἡ ῥομαντικότης καὶ ἰδανικότης τῆς ζωῆς τοῦ Σὰν-Κλέαρ, ἀλλὰ τῷ ἐναπέμεινεν ἡ πραγματικότης, ἡ πραγματικότης ἥτις ὁμοιάζει τὴν λεῖαν, γεγυμνωμένην καὶ πυκνὴν ἐκείνην ἰλὺν, τὴν ὁποίαν ἀπαφίνει ἡ παλίῤῥοια, ὅταν τὰ κυανομαρμαίροντα κύματα, μὲ ὅλας τὰς συνοδίας τῶν λαμπροτάτων λέμβων καὶ λευκοπτέρων πλοίων, μὲ τὴν ἐναρμόνιον μουσικὴν τῶν κώπων, καὶ τὸν ἐλαφρὸν ψιθυρισμὸν τῶν ὑδάτων, ἀποσύρονται μακρὰν, καὶ ἰδοὺ μένει ἡ λεῖα, πυκνὴ καὶ γεγυμνωμένη ἰλὺς, ἡ καθαυτὸ πραγματικότης.

Εἰς διηγήματα φυσικῷ τῷ λόγῳ αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων συντρίβονται καὶ ἀποθνήσκουσι, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ τέλος των, καὶ τοῦτο ἁρμόζει εἰς διήγημα πρὸς εὐκολίαν τοῦ συγγραφέως. Ἀλλ' εἰς τὸν πραγματικὸν βίον δὲν ἀποθνήσκομεν, οὐδὲ ὅταν μᾶς ἀφαιρῆται πᾶν ὅ,τι τὸν καθιστᾷ λαμπρὸν καὶ εὐάρεστον. Ὑπάρχει πρὸς τούτοις ἓν στάδιον νὰ διατρέξῃ τις, τὸ ὁποῖον συνίσταται εἰς ἀδιάλλειπτον καὶ ἐνεργητικὴν κίνησιν φαγητοῦ, πόσεως, ἐνδυμασίας, περιπάτου, ἐπισκέψεων, ἀγορᾶς, πωλήσεως, ὁμιλίας, ἀναγνώσεως καὶ παντὸς ἀντικειμένου ἀπαρτίζοντος τὴν κοινῶς λεγομένην ζωὴν, καὶ αὕτη ἀπέμενεν εἰς τὸν Αὐγουστῖνον. Ἂν ἡ σύζυγός του ἤθελεν εἶσθαι γενναίου αἰσθήματος, ἠδύνατο, ὡς πολλαὶ ἄλλαι γυναῖκες, νὰ συντελέσῃ εἴς τι, ἵνα ῥάψῃ τὰ κεκομμένα νήματα τῆς ζωῆς του, καὶ νὰ τὰ πλέξῃ ἐκ νέου εἰς ὕφασμα λαμπρότητος καὶ εὐτυχίας. Ἀλλ' ἡ Μαρία Σὰν-Κλέαρ δὲν ἠδύνατο οὐδὲ κὰν νὰ διακρίνῃ τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας του, διότι, ὡς προηγουμένως ἐξεθέσαμεν, δὲν ἦτον εἰμὴ μία ὡραία κυρία, ἔχουσα ἓν ζεῦγος λαμπροτάτων ὀφθαλμῶν, καὶ ἑκατὸν χιλιάδας ταλλήρων, καὶ οὐδὲν τῶν προτερημάτων τούτων ἦτο ἐντελῶς ἁρμόδιον νὰ προσφέρῃ θεραπείαν τινὰ εἰς τὴν ἀσθένειαν τοῦ νοὸς τοῦ συζύγου της.

Ὅταν ἡ Μαρία ἔβλεπε τὸν Αὐγουστῖνον ἐπαναπαυόμενον, καὶ εἰς τὸ πρόσωπον ὠχρὸν ὡς ὁ θάνατος, ἀποδίδοντα τὸ αἴτιον τῆς ἀνίας του καὶ λύπης εἰς αἰφνίδιον κεφαλαλγίαν, τῷ ἐσύσταινε θεραπευτικόν τι μέσον πρὸς ὄσφρησιν, ἐπειδὴ δὲ ἡ ὠχρότης καὶ κεφαλαλγία ἐξηκολούθει ἀπὸ ἑβδομάδος εἰς ἑβδομάδα· ἔλεγεν ὅτι δὲν ἐνόμισε πώποτε τὸν Σὰν-Κλέαρ ὅτι ἦναι ἀσθενοῦς κράσεως, πλὴν φαίνεται ὅτι ἦτο πολὺ ὑποκείμενος εἰς τὴν ἀσθένειαν ταύτην τῆς κεφαλαλγίας, καὶ αὐτὴ τὸ ἐνόμιζεν πρᾶγμα πολὺ ἀτυχὲς, διότι δὲν εὐχαριστεῖτο νὰ τὴν συνοδεύῃ εἰς οὐδὲν μέρος, πρᾶξις ὅλως διόλου ἀσυνήθης εἰς τοὺς νεονύμφους. Ὁ Αὐγουστῖνος συνῃσθάνετο εὐχαρίστησιν ὅτι ἐσυζεύχθη μὲ γυναῖκα τοσοῦτον ἀδιάφορον· ἀλλὰ καθὼς αἱ θωπεύσεις καὶ αἱ εὐμένειαι τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ ὑμεναίου ὀλίγον κατ' ὀλίγον παρήρχοντο, ἀνεκάλυψεν ὅτι μία τόσον ὡραία νεᾶνις, ἥτις, διαρκοῦντος ὅλου τοῦ βίου της, εὑρίσκετο περιστοιχισμένη καὶ προφυλαγμένη, ἠδύ-

νατο εἰς τὸν οἰκιακὸν βίον νὰ κατασταθῇ μία αὐστηρὰ οἰκοδέσποινα. Ἡ Μαρία οὐδέποτε ἦτο ἐπιδεκτικὴ πάθους ἢ μεγάλης εὐαισθησίας, πλὴν, καὶ ἂν ὑπῆρχεν εἰς αὐτὴν σπινθήρ τις, ὁ σπινθὴρ οὗτος εἶχεν ἀναπτυχθῇ μὲ ἄκρατον καὶ ἀπερίσκεπτον ἐγωϊσμὸν, ἐγωϊσμὸς, ὅστις, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀναισθησίας καὶ τῆς ἀνοήτου καὶ ἀμαθεστάτης ἀποδόσεως προνομίων καὶ δικαιωμάτων εἰς τὸν ἑαυτόν της μόνον, δὲν παρεῖχε τὴν ἐλαχίστην ἐλπίδα θεραπείας. Ἐκ νηπιότητός της ἐπεριεκυκλοῦτο πάντοτε ἀπὸ ὑπηρέτας, οἵτινες ἐχρησίμευον εἰς τὸ νὰ σπουδάζωσι τὰς διαθέσεις καὶ ἰδιοτροπίας της· ἡ ἰδέα ὅμως, ὅτι οἱ ὑπηρέται οὗτοι δυνατὸν νὰ εἶχον ἢ αἰσθήματα ἢ δικαιώματα, δὲν τῆς εἶχεν ἔλθει ποσῶς κατὰ νοῦν. Ὁ πατήρ της μὴ ἔχων ἄλλο τέκνον εἰμὴ αὐτὴν μόνον, τῆς ἐξετέλει ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις, ὅσαι ἔκειντο ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων, καὶ ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον τοῦ βίου, ὡραία, τελεία καὶ κληρονόμος, εἶχεν εἰς τοὺς πόδας της στενάζοντας ὅλους τοὺς νομίμους καὶ ἀνόμους ἐραστάς της, καὶ εἶχε προσέτι τὴν βεβαιότητα ὅτι ὁ Αὐγουστῖνος, ἕνεκα αὐτῆς, ἦτο εἷς τῶν εὐτυχεστέρων ἀνθρώπων. Εἶναι μέγα λάθος τὸ νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι γυνὴ στερημένη αἰσθημάτων καὶ καρδίας, θέλει εἶσθαι εὔκολος πιστωτὴς τῆς μεταλλαγῆς τοῦ πάθους. Δὲν ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς ἄτομον τὸ ὁποῖον ν' ἀπαιτῇ τοσοῦτον ἀσπλάγχνως τὴν ἀγάπην τῶν ἄλλων, ὅσον γυνὴ εἰς ἄκρον ἐγωϊστικὴ, καὶ ὅσον ὀλιγώτερον ἐρασμία καθίσταται, τόσῳ μᾶλλον ζηλοτύπως καὶ δυσχερῶς τὴν ἐπιποθεῖ. Ὅτε λοιπὸν ὁ Σὰν-Κλέαρ ἐπανελάμβανεν ἐκ νέου ἐκείνας τὰς θωπεύσεις καὶ μικρὰς περιποιήσεις, τὰς ὁποίας διέχεεν κατ' ἀρχὰς χάριν τοῦ ὑμεναίου, ἔβλεπεν ὅτι ἡ κυρία δὲν ἄφινε τὸν αἰχμάλωτόν της ν' ἀπομακρυνθῇ ποσῶς ἀπὸ πλησίον της· ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχεν ἀφθονία δακρύων, καὶ ἐλαφρῶν ἀνησυχιῶν, ἐκεῖ ἐλάμβανον χώραν δυσαρέσκειαι, παράπονα καὶ ὀνειδισμοί. Ὁ Σὰν-Κλέαρ, ὢν ἀγαθῆς φύσεως καὶ ἡσύχου χαρακτῆρος, ἐπροσπάθει ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ψυχρότητά του μὲ δῶρα καὶ κολακείας· καὶ ὅταν ἡ Μαρία ἔγινε μήτηρ ὡραίας θυγατρὸς, συνῃσθάνθη πραγματικῶς τὴν ἀναγέννησιν αἰσθήματός τινος προσεγγίζοντος εἰς τὴν τρυφερότητα.

Ἡ μήτηρ τοῦ Σὰν-Κλέαρ ἦτο γυνὴ ὑψηλοτάτης ἀνατροφῆς καὶ καθαρωτάτου χαρακτῆρος· ὡς ἐκ τούτου ἔδωκεν εἰς τὸ τέκνον του τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἤθελεν ἀποδῇ μίαν ἡμέραν ἓν ὁμοίωμα τῆς εἰκόνος της. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἐπέφερεν εἰς τὴν σύζυγόν του αἰσχροτάτην ἀντιζηλίαν, καὶ παρετήρει τὴν ὑπερβολικὴν ἀφοσίωσιν τοῦ συζύγου της πρὸς τὸ τέκνον μὲ ὑπόνοιαν καὶ δυσαρέσκειαν· πᾶν ὅ,τι τοῦ ἔδιδε, τῇ ἐφαίνετο πάντοτε ὅτι ἦτο πρᾶγμά τι ἀφαιρεθὲν ἀπ' αὐτήν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐγεννήθη τὸ τέκνον τοῦτο, ἡ ὑγεία της ὑπέκυψε βαθμηδόν· ἡ μακροχρόνιος ἀδράνεια τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοὸς, ἡ ἀδιάλλειπτος ἀηδία καὶ δυσαρέσκεια ὁμοῦ μὲ τὴν συνήθη ἀδυναμίαν, ἥτις ἐπακολουθεῖ τὴν περίοδον τῆς γεννήσεως, ὅλα ταῦτα βεβαίως εἰς τὸ διάστημα ὀλίγων ἐτῶν μετέβαλλον τὴν ἀκμαίαν ἐκείνην ὡραίαν νεάνιδα εἰς τινα ὠχρὰν, φθίνουσαν καὶ ἀσθενῆ γυναῖκα, τῆς ὁποίας ὅλος ὁ βίος ἦτο καταβεβαρυμένος ἀπὸ ποικιλίαν φανταστικῶν ἀσθενειῶν, καὶ ἥτις ἐθεώρει τὸν ἑαυτόν της καθ' ὅλους τοὺς λόγους, τὸ πλέον κακομεταχειρισμένον καὶ πάσχον ἄτομον ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἄπειρα καὶ ἀτελεύτητα ἦσαν τὰ διάφορα παράπονά της, πλὴν τὸ ἀρχικόν της ἐφαίνετο ὅτι ἦτο τῆς κεφαλαλγίας, ἥτις πολλάκις τὴν περιώριζεν ἐντὸς τοῦ δωματίου της, τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς ἑβδομάδος. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ συνέπειαν ἅπασα ἡ τακτοποίησις τῆς οἰκογενείας ἔκειτο εἰς τὰς χεῖρας τῶν δούλων, ὁ Σὰν-Κλέαρ δὲν εὑρῆκεν εἰς τὴν οἰκίαν του ὅλως διόλου καλὴν διαχείρισιν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μόνη αὕτη θυγάτηρ του ἦτο εἰς ἄκρον τρυφερὰ καὶ λεπτὴ, ἐφοβεῖτο μήπως, ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης φροντίδος καὶ ἐπιτηρήσεως, ἡ ὑγεία της καὶ ἡ ζωή της γίνωσι θῦμα τῆς μητρικῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀνικανότητος· τὴν ἔλαβεν ὅθεν μαζή του, καὶ ὑπῆγε πρὸς διασκέδασιν εἰς Βερμοῦ, ὅπου κατέπεισε τὴν ἀδελφήν του κυρίαν Ὀφελίαν Σὰν-Κλέαρ νὰ ἐπιστρέψῃ μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν μεσημβρινὴν κατοικίαν του· καὶ ταῦτα εἶναι ἤδη τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα παρεισάξαμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας, ἐπιστρέφοντας εἰς τὸ πλοῖον.

Ἤδη δὲ, ἐνῷ μακρόθεν παρουσιάζονται εἰς τὴν ὅρασίν μας αἱ ὑψηλαὶ οἰκοδομαὶ καὶ τὰ κωδωνοστάσια τῆς Νέας Ὀρλεανς, νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ δώσωμεν προεισαγωγικάς τινας γνώσεις περὶ τῆς κυρίας Ὀφελίας.

Ὅστις περιηγήθη τὰς ἐπαρχίας τῆς Νέας Ἀγγλίας, θέλει ἐνθυμεῖσθαι βεβαίως εἴς τι τῶν ψυχρῶν χωρίων της, τὴν ἐκτεταμένην ἀγροτικὴν οἰκίαν, ὁμοῦ μὲ τὴν καθαρῶς διατηρουμένην καὶ χλοηφόρον αὐλήν της, ἐπισκιαζομένην ὑπὸ τῶν πυκνοτάτων καὶ πολυαρίθμων φύλλων τῶν δένδρων τῆς ζακχάρεως, θέλει ἐνθυμεῖσθαι τὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν, τὴν ἀδιάλειπτον καὶ ἀτάραχον ἐκείνην ἀνάπαυσιν, ἥτις ἐφαίνετο διακεχυμένη ἐφ' ὅλου τοῦ τόπου. Δὲν ἔβλεπέ τις οὐδὲν περιττὸν, ἀλλὰ τὰ πάντα διεπόμενα ὑπό τινος ὑπερθαυμάστου ἁρμονίας καὶ τάξεως· ἐντὸς τῆς αὐλῆς δὲν ἐφαίνετο ἡ ἐλαχίστη ἀκαθαρσία, ἀλλὰ ἀφθονία εὐόσμων καὶ τερπνοτάτων ἀνθέων περιεκύκλονε τὴν οἰκίαν, τὰ ὁποῖα ἀνεπτύσσοντο ὑπὸ τῶν παραθύρων. Ὅστις εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς οἰκίας, θέλει ἐνθυμεῖσθαι τὰ ἐκτεταμένα καὶ καθαρὰ ἐκεῖνα δωμάτια, ὅπου τὰ πάντα ἐγίνοντο μὲ τὴν αὐστηροτέραν ἐντέλειαν, καὶ αἱ τακτικαὶ ὑπηρεσίαι ἐβάδιζον μὲ τὴν ἀξιοπρατήρητον ἀκρίβειαν τοῦ εἰς τὴν γωνίαν εὑρισκομένου παλαιοῦ ὡρολογίου. Ἐντὸς τοῦ δωματίου τῆς οἰκογενείας, θέλει ἐνθυμεῖται τὴν ὄρθιον καὶ ἀξιοσέβαστον ἐκείνην παλαιὰν βιβλιοθήκην μὲ ὑαλίνους θυρίδας κεκλεισμένην, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἱστορία τοῦ Ῥολλίνου, ὁ Ἀπολεσθεὶς Παράδεισος τοῦ Μίλτωνος, ἡ Πρόοδος τοῦ Προσκυνητοῦ ὑπὸ Μπόνγιαν, καὶ ἡ Βίβλος τῆς οἰκογενείας ὑπὸ Σκὼτ, ἦσαν τοποθετημένα τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου μὲ ἀρκετὴν τάξιν, καὶ ἐντὸς τῆς ὁποίας ἦσαν καὶ πολλὰ ἄλλα βιβλία ἐξίσου ἐπαινετὰ καὶ ἀξιοσέβαστα. Εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην δὲν ὑπῆρχον ὑπηρέται, καὶ μολοντοῦτο ἔβλεπέ τις τὴν κυρίαν μὲ τὸ χιονόλευκον κάλυμμά της καὶ μὲ τὰ ὀμματοϋάλια ἐπὶ τῆς ῥινὸς, καθημένην καὶ ῥάπτουσαν καθέ-

Ο ΦΟΙΝΙΞ ἐκδίδεται ἅπαξ τοῦ μηνὸς εἰς φυλλάδιον συγκείμενον ἐκ τριῶν τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

Τιμᾶται δὲ διὰ μὲν τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑπτανήσου κατ' ἔτος διστ. 2 $\frac{1}{2}$, διὰ δὲ τοὺς ἐκτὸς δραχμ. 17 πληρωτέων ἅμα τῇ παραλαβῇ τοῦ πρώτου φυλλαδίου.

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡᾺ, παρὰ τῷ αὐτῷ τυπογραφείῳ.
» ΠΑΞΟΙΣ, παρὰ τῷ Κ. Σ. Ι. Μάστορᾳ.
» ΛΕΥΚΑΔΙ, παρὰ τῷ Κ. Ἀνδρέᾳ Ν. Μεταξᾷ.
» ΖΑΚΥΝΘΩ, παρὰ τῷ Κ. Σεργίῳ Χ. Ῥαφτάνῃ.
» ΑΘΗΝΑΙΣ, παρὰ τῷ Κ. Σπυρ. Α. Κουτσούρῃ.
» ΣΜΥΡΝΗ, παρὰ τῷ Κ. Α. Πατρικίῳ.
» ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, παρὰ τῷ Κ. Α. Βαλλιάνῳ.

Ὁ προμηθεύων δέκα συνδρομὰς θέλει λάβει δωρεὰν δύο ἀντίτυπα τοῦ ἐν τῷ *Φοίνικι* μεταφραζομένου μυθιστορήματος *Ἡ Καλύβη τοῦ Μπάρμπα Θωμᾶ* τῆς Κ.ας Μπήτσερ Στόου τοῦ ὁποίου ἡ ἔκδοσις θέλει συμπληρωθῇ ὅσον οὔπω.

Ὁ ΦΟΙΝΙΞ θέλει ἀναγγέλλει εἰς τὸ ἐξώφυλλόν του τὰ νεοφανῆ συγγράμματα, ὧν ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ παρὰ τῶν συγγραφέων εἰς τοὺς ἐκδότας.

Πίναξ τῶν ἐμπεριεχομένων.

Τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Φοίνικος	σελ.	
Φιλοσοφία τῆς ἱστορίας	»	295
Βίος τοῦ Φραγκλίνου	»	298
Ἰουδὶθ	»	303
Ὁ ἀνθρώπινος βίος	»	305
Ἰουδαϊκὸς μῦθος	»	306
Δικαία προσφορὰ	»	»
Ἠθικὴ τῶν Ἀράβων	»	»
Ἐπιστολὴ ἀνέκδοτος Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως	»	»
Συλλογὴ Λευκαδίων Ἐπιγραφῶν κτλ.	»	307
Γνωμικὰ	»	308
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ. Ἡ Καλύβη τοῦ Μπάρμπα Θωμᾶ, σύγγραμμα τῆς Ἀμερικανίδος Κ.ας Μπήτσερ Στόου (Beecher Stowe)	»	309